
GEOMETRİ

---

1 Üçgenler

Gösterimler:

Bir ABC üçgeni için aşağıdaki gösterimleri kullanacağız:

Kenar uzunlukları: $|BC| = a, |CA| = b, |AB| = c$

Açılar: $\hat{A}, \hat{B}, \hat{C}$ (Trigonometrik ifadelerde açı işareti kullanılmayacak.)

Ağırlık merkezi: G , diklik merkezi (ortosantr): H , çevrel çember merkezi: O , içteğet çember merkezi: I , dış teğet çember merkezleri: I_a, I_b, I_c

Çevrel çemberin yarıçapı: R , içteğet çemberin yarıçapı: r , dışteğet yarıçapları: r_a, r_b, r_c

Yarıçevre: $u = \frac{1}{2}(a + b + c)$, Alan: S

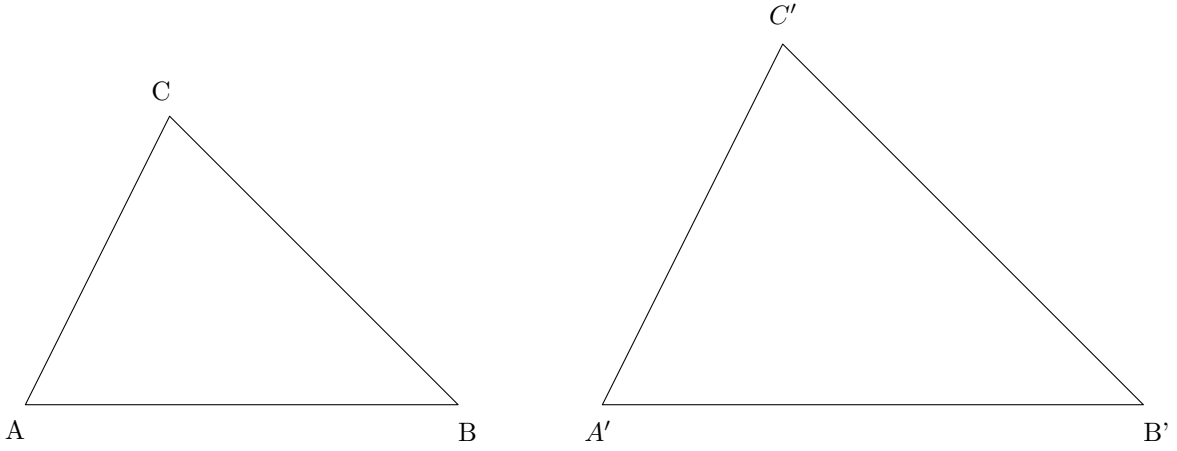
Kenarortay uzunlukları: v_a, v_b, v_c

Yükseklik uzunlukları: h_a, h_b, h_c

Açıortay uzunlukları: n_a, n_b, n_c

1.1 Benzer Üçgenler

Karşılıklı açıları eş ve karşılıklı kenarları orantılı olan üçgenlere benzer üçgenler denir.

ABC üçgeni $A'B'C'$ üçgenine birbirine denk olan aşağıdaki koşullardan herhangi birisinin sağlanması durumunda benzerdir.

1. Kenar-Kenar-Kenar (KKK) Özelliği

$$\frac{|AB|}{|A'B'|} = \frac{|BC|}{|B'C'|} = \frac{|CA|}{|C'A'|}.$$

2. Kenar-Açı-Kenar (AKA) Özelliği

$$|AB| : |BC| = |A'B'| : |B'C'| \quad \text{ve} \quad m(\widehat{ABC}) = m(\widehat{A'B'C'}).$$

3. Açı-Açı-Açı (AAA) Özelliği. İki açı bilindiğinde üçüncü açı zaten bilineceği için bu özellik Açı-Açı (AA) olarak da adlandırılabilir.

$$m(\widehat{ABC}) = m(\widehat{A'B'C'}) \quad \text{ve} \quad m(\widehat{BAC}) = m(\widehat{B'A'C'}).$$

Benzer üçgenlerdeki karşılıklı kenarların oranına benzerlik oranı denir. Eğer bu oran 1 ise üçgenlere eş üçgenler denir. Benzer üçgenlerdeki bazı özellikler şunlardır:

1. Benzer üçgenlerin çevrelerinin oranı benzerlik oranına eşittir.
2. Benzer üçgenlerin alanlarının oranı benzerlik oranının karesine eşittir.
3. (Tales Teoremi) Paralel doğrular kendilerini kesen doğruları aynı oranda bölerler.
4. Benzer üçgenlerdeki karşılıklı açıortayların, kenarortayların ve yüksekliklerin oranları aynıdır ve bu oran benzerlik oranına eşittir.

Örnek: Bir $ABCD$ paralelkenarında AC uzun köşegen olsun. C den AB ve AD kenarlarının uzantılarına CE ve CF dikmeleri indiriliyor.

$$|AB| \cdot |AE| + |AD| \cdot |AF| = |AC|^2$$

olduğunu gösteriniz.

Çözüm: B den AC ye BG dikmesini indirelim. Bu durumda ABG ve ACE benzer üçgenler olduğundan $|AC| \cdot |AG| = |AE| \cdot |AB|$ dir. Ters açılardan, $\widehat{GCB} = \widehat{CAF}$ olduğu için $\triangle CBG \sim \triangle ACF$ dir. Buradan $|AC| \cdot |CG| = |AF| \cdot |BC|$ elde ederiz. Bulduğumuz iki eşitliği toplayarak

$$|AC| \cdot (|AG| + |CG|) = |AE| \cdot |AB| + |AF| \cdot |BC|$$

olduğunu buluruz. Ayrıca $|AG| + |CG| = |AC|$ olduğu için bu istenilen eşitliktir.

1.2 Temel Teoremler

Bir ABC üçgeninde kenar uzunlukları $|BC| = a$, $|CA| = b$ ve $|AB| = c$ ve bu kenarları gören açılar da $\widehat{A}$, $\widehat{B}$ ve $\widehat{C}$ olsun.

1. Pisagor Teoremi: A açısı dik olan bir ABC üçgeninde $a^2 = b^2 + c^2$ dir.

2. Sinüs Teoremi: Bir ABC üçgeninde,

$$\frac{a}{\sin A} = \frac{b}{\sin B} = \frac{c}{\sin C} = 2R$$

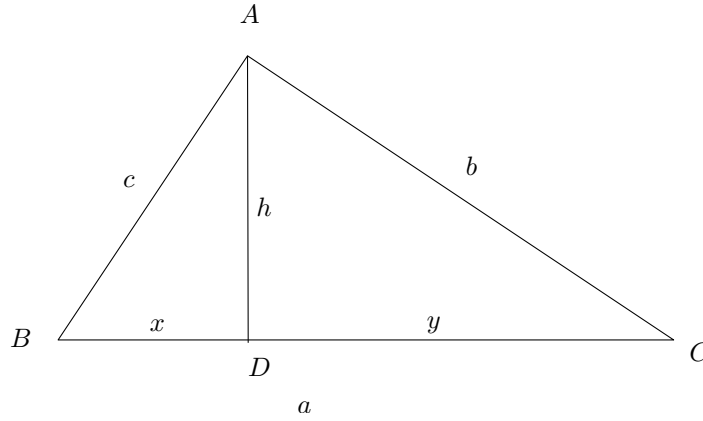
eşitliği sağlanır.

3. Kosinüs Teoremi: Bir ABC üçgeninde, $a^2 = b^2 + c^2 - 2bc \cos A$ eşitliği sağlanır.

Diğer kenarlar için de benzer eşitlikler mevcuttur.

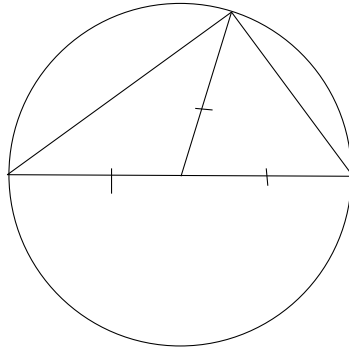
4. Öklid Bağıntısı: Bir dik üçgende dik kenarın uzunluğunun karesi, bu kenarın hipotenüs üzerine izdüşümü ile hipotenüs uzunluğunun çarpımına eşittir. Bu bağıntıdan aşağıdaki eşitlikleri elde ederiz:

$$b^2 = ya, \quad c^2 = xa, \quad h^2 = xy, \quad \frac{1}{h^2} = \frac{1}{b^2} + \frac{1}{c^2}.$$

5. Muhteşem Üçlü: Bir dik üçgende, dik köşeden çizilen kenarortay hipotenüsün yarısıdır.

Bu uzunlukların her biri çevrel çemberin yarıçapına eşittir.

Örnekler:

1. Tabanı AC olan bir ABC ikizkenar üçgeninde CD içaçıortayı çiziliyor. D den DC ye çizilen dik AC yi E de kesiyorsa $|EC| = 2|AD|$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm: F , DE ile BC nin kesişim noktası ve K , EC nin orta noktası olsun. CD doğru parçası ECF üçgeninde hem bir dikme hem de bir açıortay olduğundan aynı zamanda bir kenarortaydır. Yani $|ED| = |DF|$ dir. Benzerlikten dolayı DK ile FC birbirine paraleldirler. EDC üçgeninde muhteşem üçlü özelliğini uygulayarak $|DK| = |EK| = |KC|$ elde ederiz. Ayrıca ADK ikizkenar bir üçgen olduğundan $|DK| = |AD|$ olduğunu ve istenilen sonucu göstermiş oluruz.

2. Taban uzunluğu a ve diğer kenarlar uzunlukları b olan ikizkenar üçgen ile taban uzunluğu b ve diğer kenar uzunlukları a olan ikizkenar üçgenin çevrel çemberleri aynı R yarıçapına sahipse, $a \neq b$ olmak üzere $ab = \sqrt{5}R^2$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm: Taban uzunluğu a olan ikizkenar üçgende tepe açısı α ve taban uzunluğu b olan ikizkenar üçgende tepe açısı β olsun. İlk üçgende uygulanan Sinüs teoreminden dolayı

$$\frac{a}{\sin \alpha} = \frac{b}{\sin(90^\circ - \alpha/2)} = 2R$$

olur. Buradan $a = 2R \sin \alpha$ ve $b = 2R \sin(90^\circ - \alpha/2) = 2R \cos(\alpha/2)$ olduğu bulunur. Benzer şekilde ikinci üçgende $b = 2R \sin \beta$ ve $a = 2R \cos(\beta/2)$ olur. Bu eşitlikleri kullanarak

$$a^2 = 4R^2 \cos^2(\beta/2) = 4R^2(1 - \sin^2(\beta/2)) = 4R^2 \left(1 - \frac{b^2}{4a^2}\right)$$

ve

$$b^2 = 4R^2 \cos^2(\alpha/2) = 4R^2(1 - \sin^2(\alpha/2)) = 4R^2 \left(1 - \frac{a^2}{4b^2}\right)$$

elde ederiz. Bu iki eşitliğin farkını alırsak

$$a^2 - b^2 = 4R^2 \left[\frac{a^2}{4b^2} - \frac{b^2}{4a^2} \right] = R^2 \frac{a^4 - b^4}{a^2b^2} = R^2 \frac{(a^2 - b^2)(a^2 + b^2)}{a^2b^2}$$

olur. Buradan, $a \neq b$ olduğu için $R^2(a^2 + b^2) = a^2b^2$ elde ederiz. Yukarıda bulduğumuz eşitliklerden birincisini $4a^2$ ve ikincisini $4b^2$ çarparak farklarını alırsak

$$4(a^4 - b^4) = 16R^2(a^2 - b^2) + 4R^2(a^2 - b^2)$$

ve her iki tarafı $4(a^2 - b^2)$ ile bölerek $a^2 + b^2 = 5R^2$ olduğunu buluruz. Ayrıca $R^2(a^2 + b^2) = a^2b^2$ olduğunu bildiğimizden istenen sonunu göstermiş oluruz.

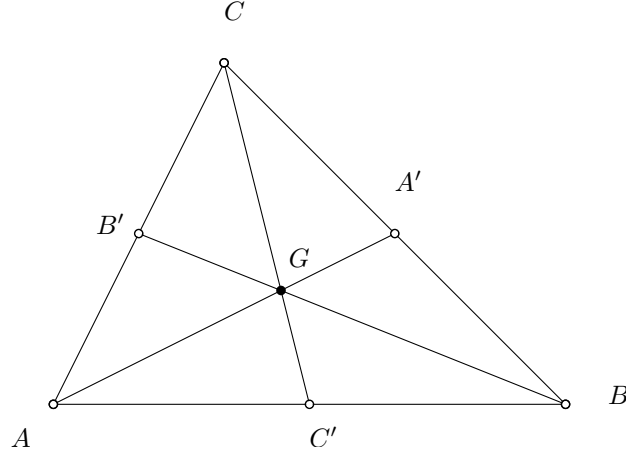
1.3 Özel Noktalar

Bu bölümde bir ABC üçgeninde bazı özel noktalardan ve ilgili özelliklerden bahsedeceğiz.

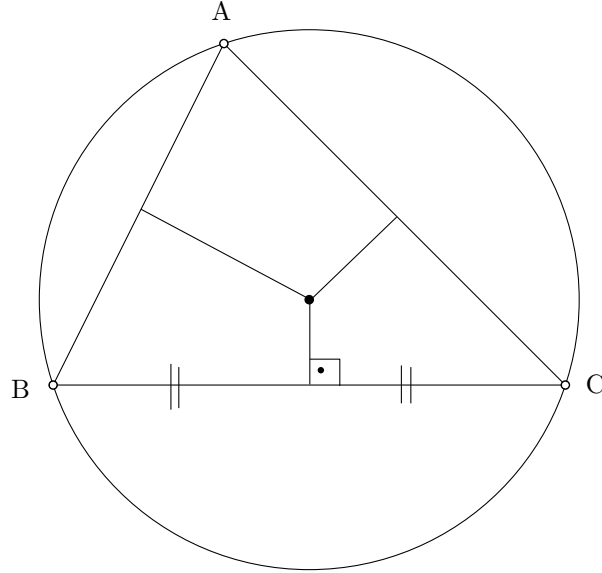
Ağırlık merkezi. Kenarortaylar bir G noktasında kesişirler. Bu noktaya ağırlık merkezi denir. Kenarortaylar birbirlerini $2 : 1$ oranında bölerler. Yani, eğer AA', BB', CC' kenarortaylar ise

$$\frac{|AG|}{|GA'|} = \frac{|BG|}{|GB'|} = \frac{|CG|}{|GC'|} = \frac{2}{1}$$

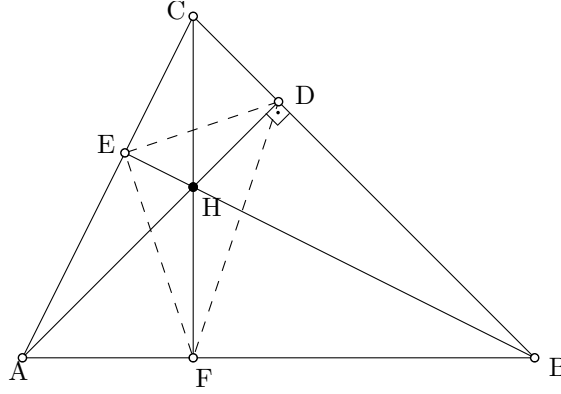
eşitlikleri sağlanır. Ayrıca kenarortaylar üçgeni alanları birbirine eşit olan 6 üçgene böler.

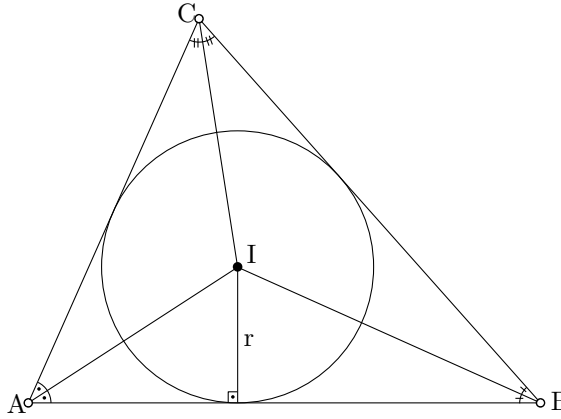
Çevrel çember merkezi. Kenarların orta noktalarından çıkılan dikmeler bir O noktasında kesişirler. Bu nokta üçgenin çevrel çemberinin merkezidir.

Diklik merkezi. Köşelerden karşı kenarlara indirilen AD, BE ve CF dikmeler bir H noktasında kesişirler. Bu noktaya diklik merkezi ve D, E ve F noktalarına da dikme ayakları denir. Ayrıca $\triangle DEF$ ye $\triangle ABC$ nin ortik üçgeni denir.

İç merkez (İçteğet çember merkezi). Açortaylar bir I noktasında kesişirler. Bu nokta üçgenin iç merkezidir.

Örnekler:

1. Bir ABC üçgeninin diklik merkezi H ve çevrel çember yarıçapı R olmak üzere

$$|AH|^2 + |BC|^2 = 4R^2 \quad \text{ve} \quad |AH| = |BC| |\cot A|$$

olduğunu gösteriniz.

Çözüm: Üçgeninin köşelerden karşı kenarlara paralel çizilen doğruların kesişmesiyle oluşan üçgeni $A_1B_1C_1$ ile gösterelim. Bu üçgenin kenar orta noktaları A, B, C olur. Dolayısıyla H , $A_1B_1C_1$ üçgeninin çevrel çember merkezi olur. Ayrıca bu çevrel

çemberin yarıçapı da $2R$ olur. Buradan

$$4R^2 = |B_1H|^2 = |B_1A|^2 + |AH|^2 = |BC|^2 + |AH|^2$$

elde ederiz. Sinüs teoremini kullanarak ta

$$|AH|^2 = 4R^2 - |BC|^2 = \left(\frac{1}{\sin^2 A} - 1 \right) |BC|^2 = (|BC| \cot A)^2$$

elde ederiz.

2. Dar açılı bir ABC üçgeninde diklik merkezi H ve dikme ayakları D, E, F olsun. DEF üçgeninin iç merkezinin H olduğunu gösteriniz.

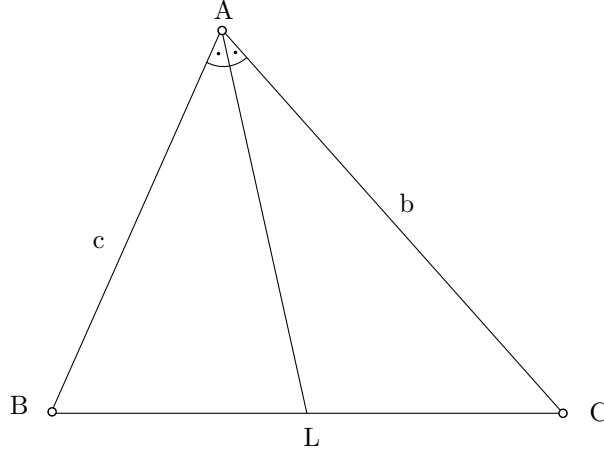
Çözüm: $DCEH$ kirişler dörtgeninde $\widehat{HDE} = \widehat{HCE}$ dir. Benzer şekilde $DHFB$ kirişler dörtgeninde $\widehat{HDF} = \widehat{HBF}$ dir. Ayrıca $\widehat{HCE} = \widehat{ACF} = 90^\circ - \widehat{BAC}$ ve $\widehat{HBF} = \widehat{EBA} = 90^\circ - \widehat{BAC}$ olduğundan $\widehat{HDE} = \widehat{HDF}$ olur. Dolayısıyla DEF üçgeninde DH , D köşesinin açıortaydır. Benzer şekilde diğer köşeler için EH ve FH nin açıortaylar olduğunu ve açıortayların kesişiminin H olduğunu buluruz.

1.4 Özel doğrular

Açıortay teoremi. Her açıortay karşı kenarı komşu kenarların oranında böler. Örneğin, AL , A açısından çizilen açıortay ise

$$\frac{|BL|}{|LC|} = \frac{c}{b}$$

eşitliği sağlanır.

Stewart teoremi. D , $[BC]$ doğru parçası üzerinde bir nokta olmak üzere $|AD| = d$, $|BD| =$

$m \mid CD = n$ ise

$$b^2m + c^2n = a(d^2 + mn)$$

eşitliği sağlar.

Kenarortay teoremi. A köşesinden çizilen kenarortayın uzunluğu v_a ise

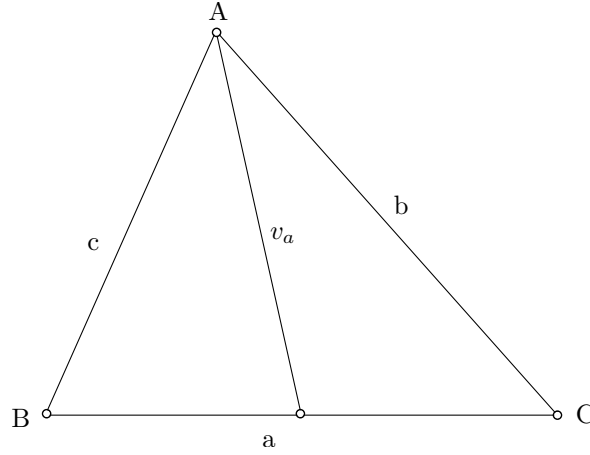
$$2v_a^2 = b^2 + c^2 - \frac{a^2}{2}$$

bağıntısı geçerlidir. Diğer kenarortaylar için de benzer bağıntılar geçerlidir.

Ayrıca, bu bağıntılar taraf tarafa toplanarak

$$v_a^2 + v_b^2 + v_c^2 = \frac{3}{4}(a^2 + b^2 + c^2)$$

bağıntısı elde edilir.

Euler doğrusu. Bir $\triangle ABC$ de diklik merkezi H , ağırlık merkezi G ve çevrel çember merkezi O doğrusaldır. Bu doğruya Euler doğrusu denir. Ayrıca $|HG| = 2|GO|$ dur.

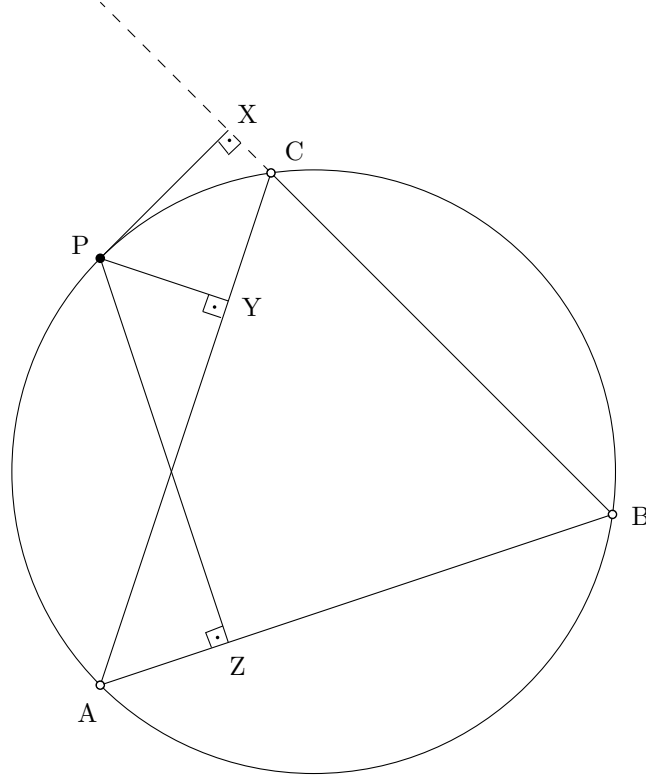
İspat: ABC üçgeninin kenar orta noktaları A', B', C' olsun. ABC ve $A'B'C'$ üçgenleri benzerdir ve benzerlik oranı $1 : 2$ dir. $AC'A'B'$ bir paralelkenar olduğundan $AA', B'C'$ kenarını ortalar. Buradan $A'B'C'$ üçgeninin kenarortaylarının ABC üçgeninin kenarortayları üzerinde olduğunu görürüz. Dolayısıyla bu iki üçgen aynı G ağırlık merkezine sahiptirler.

$A'B'C'$ üçgeninin dikmeleri ABC üçgeninin kenar orta dikmeleri olduğu için $A'B'C'$ üçgeninin diklik merkezi ile ABC üçgeninin çevrel çember merkezi aynıdır. Bu iki üçgeninin benzerliğinden $|AH| = 2|A'O|$ olur. Ağırlık merkezinin $|AG| = 2|GA'|$ özelliğini biliyoruz. Ayrıca AD ve OA', BC ye dik olduğundan ötürü paraleldirler. Bu ise $\widehat{HAG} = \widehat{OA'G}$ olmasını gerektirir. Yukarıda bulduğumuz sonuçları birleştirdiğimizde

HAG ve $OA'G$ üçgenlerinin benzer olduğunu ve dolayısıyla O, G, H noktalarının doğrusal olduğunu göstermiş oluruz. Ayrıca buradaki benzerlik oranı $1 : 2$ olduğundan $|HG| = 2|GO|$ sonucu da çıkar.

Simson doğrusu. Bir üçgenin çevrel çemberi üzerinde alınan bir noktadan kenarlara inilen dikme ayakları doğrusaldır. Bu doğruya Simson doğrusu denir. Çevrel çember üzerinde olmayan noktalar için bu özellik geçerli değildir.

Ceva Teoremi. Bir ABC üçgeninde X, Y, Z sırasıyla BC, CA, AB kenarları üzerinde ve köşelerden farklı noktalar olmak üzere, AX, BY, CZ doğruları ancak ve ancak

$$\frac{|BX|}{|XC|} \cdot \frac{|CY|}{|YA|} \cdot \frac{|AZ|}{|ZB|} = 1$$

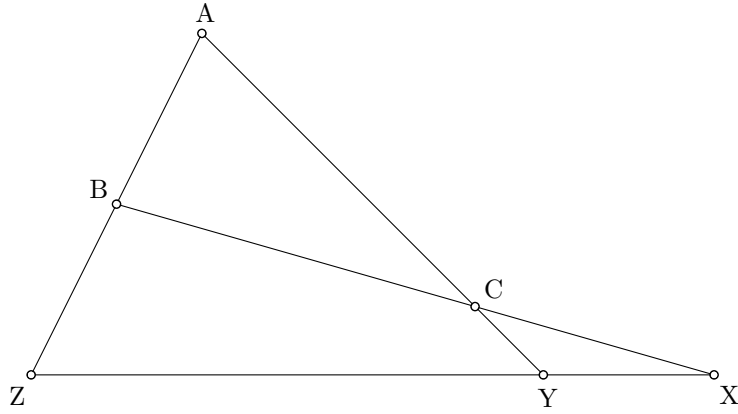
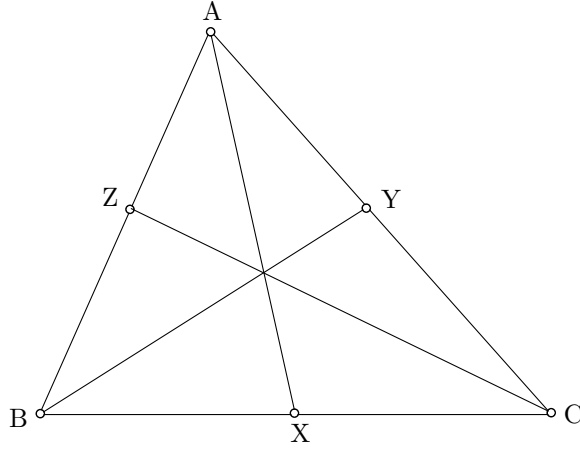
olduğunda bir noktada kesişirler.

Menelaus Teoremi. Bir ABC üçgeninde BC, CA, AB kenarları üzerinde alınan X, Y, Z noktaları ancak ve ancak

$$\frac{|BX|}{|CX|} \cdot \frac{|CY|}{|AY|} \cdot \frac{|AZ|}{|BZ|} = 1$$

olduğunda doğrusaldırlar.

Örnekler:

1. $AC \neq BC$ olan bir $\triangle ABC$ nin iç çemberi AB , BC ve CA kenarlarına sırasıyla P , Q ve R noktalarında teğet olsun. G üçgenin ağırlık merkezi ve I da iç merkezi olsun. Eğer $GI \perp AB$ ise R, G ve Q nun doğrusal olduğunu gösteriniz.

Çözüm: G den geçen ve AB ye paralel olan bir doğru alalım. Bu doğru BC yi K da ve AC yi de N de kessin. CI açıortay olduğu için I , NCK üçgeninin çevrel çemberi üzerindedir. Burada GI nın NK kenarının orta dikmesi olduğunu kullandık. R, G, Q noktaları I dan NCK üçgeninin kenarlarına inilen dikme ayakları olduğu için bu noktalar Simson doğrusu üzerindedirler, yani doğrusaldırlar.

2. Bir $\triangle ABC$ nin iç çemberinin merkezi I , çevrel çemberinin merkezi O olsun. $\widehat{AIO} = 90^\circ$, $\widehat{CIO} = 45^\circ$ olsun. $AB : BC : CA$ oranını bulunuz.

Çözüm: Verilen bilgileri kullanarak

$$\widehat{AIC} = 180^\circ - \frac{\widehat{A} + \widehat{C}}{2} = 90^\circ + \frac{\widehat{B}}{2}$$

buluruz. $\widehat{AIC} = 135^\circ$ olduğu için $\widehat{B} = 90^\circ$ olur. Dolayısıyla ABC bir dik üçgendir, AC çevrel çemberin çapı ve O da AC nin orta noktasıdır. AI doğrusu

BC kenarını D de kesiyorsa $|CO| = |CD| = \frac{|AC|}{2} = \frac{b}{2}$ olduğu bulunur. ABC üçgeninde A açısına göre açıortay teoremini uygularsak

$$\frac{|BD|}{|CD|} = \frac{|AB|}{|AC|} = \frac{c}{b}$$

elde ederiz. Ayrıca $|CD| = \frac{b}{2}$ olduğu için $|BD| = \frac{c}{2}$ bulunur. Dolayısıyla

$$a = |BC| = |BD| + |CD| = \frac{b+c}{2}$$

olur. ABC bir dik üçgeninde Pisagor teoremini uygularsak $a^2 = b^2 - c^2 = (b-c)(b+c)$ elde ederiz. Yukarıda bulduğumuz a değerini yerine yazarak

$$\left(\frac{b+c}{2}\right)^2 = (b-c)(b+c)$$

eşitliğini ve buradan da istenilen oranın $3 : 4 : 5$ olduğunu buluruz.

3. Bir ABC üçgeninde A, B, C köşelerinden kenarlara indirilen dikme ayakları sırasıyla D, E, F olsun. DE, EF, FD doğruları AB, BC, CA doğrularıyla sırasıyla X, Y, Z noktalarında kesişiyorlarsa

(a) X, Y, Z nin doğrusal olduğunu gösteriniz.

(b) Bu doğrunun ABC üçgeninin Euler doğrusuna dik olduğunu gösteriniz.

Çözüm: (a) Doğrusallığı göstermek için dört kez Menelaus teoremini ve bir kez de Ceva teoremini kullanacağız. ABC üçgeni ile sırasıyla YE, XD ve ZF kesenlerini alıp Menelaus teoremini uygularsak:

$$\begin{aligned} \frac{|YB|}{|YC|} \cdot \frac{|EC|}{|EA|} \cdot \frac{|FA|}{|FB|} &= 1 \\ \frac{|XA|}{|XB|} \cdot \frac{|DB|}{|DC|} \cdot \frac{|EC|}{|EA|} &= 1 \\ \frac{|ZC|}{|ZA|} \cdot \frac{|FA|}{|FB|} \cdot \frac{|DB|}{|DC|} &= 1 \end{aligned}$$

elde ederiz. Ayrıca AD, BE, CF üçgenin yükseklikleri olduğu için diklik merkezinde kesişirler. Dolayısıyla Ceva teoremini kullanarak

$$\left(\frac{|EC|}{|EA|} \cdot \frac{|FA|}{|FB|} \cdot \frac{|DB|}{|DC|}\right)^2 = 1$$

buluruz. Bulduğumuz bu dört eşitliği çarptığımızda

$$\frac{|XA|}{|XB|} \cdot \frac{|YB|}{|YC|} \cdot \frac{|ZC|}{|ZA|} = 1$$

çıkar. Buradan Menelaus teoreminin tersini kullanarak X, Y, Z nin doğrusal olduğunu gösteririz.

(b) Bu kısmı çemberde kuvvet konusunda göstereceğiz.

4. Bir $ABCD$ dörtgeninde, kenarlardan herhangi birisine paralel olmayan bir doğru AB, BC, CD, DA kenarlarını sırasıyla X, Y, Z, T noktalarında kesiyor.

(a)

$$\frac{|XA|}{|XB|} \cdot \frac{|YB|}{|YC|} \cdot \frac{|ZC|}{|ZD|} \cdot \frac{|TD|}{|TA|} = 1$$

olduğunu gösteriniz.

(b) İfadenin tersi doğru mudur?

Çözüm: (a) A, B, C, D noktalarından verilen doğruya sırasıyla h_1, h_2, h_3, h_4 diklerini indirelim. Benzer üçgenleri kullanarak

$$\frac{|XA|}{|XB|} = \frac{h_1}{h_2}, \quad \frac{|YB|}{|YC|} = \frac{h_2}{h_3}, \quad \frac{|ZC|}{|ZD|} = \frac{h_3}{h_4}, \quad \frac{|TD|}{|TA|} = \frac{h_4}{h_1}$$

eşitliklerini elde ederiz. Bu eşitliklerin çarpımı ise istenileni verir.

(b) İfadenin tersi doğru değildir. Örneğin X, Y, Z, T orta noktalar ise (a) şıkkındaki çarpım 1 olur fakat bu noktalar doğrusal olmazlar.

1.5 Üçgende çemberler

İlk olarak ABC üçgenin iç teğet çemberini ele alalım. A, B ve C köşelerinden bu çembere çizilen teğetlerin uzunlukları sırasıyla $u - a, u - b$ ve $u - c$ dir.

Ayrıca üçgene dışarıdan teğet olan 3 tane daha çember vardır. A açısının iç açıortayı ile B ve C açılarının dış açıortayları bir I_a noktasında kesişirler. Bu nokta A ya karşılık gelen dışteğet çemberinin merkezidir. Benzer şekilde I_b ve I_c merkezli dış teğet çemberler vardır. A, B ve C köşelerinden I_a merkezli dışteğet çembere olan teğet uzunlukları $u, u - c$ ve $u - b$ dir.

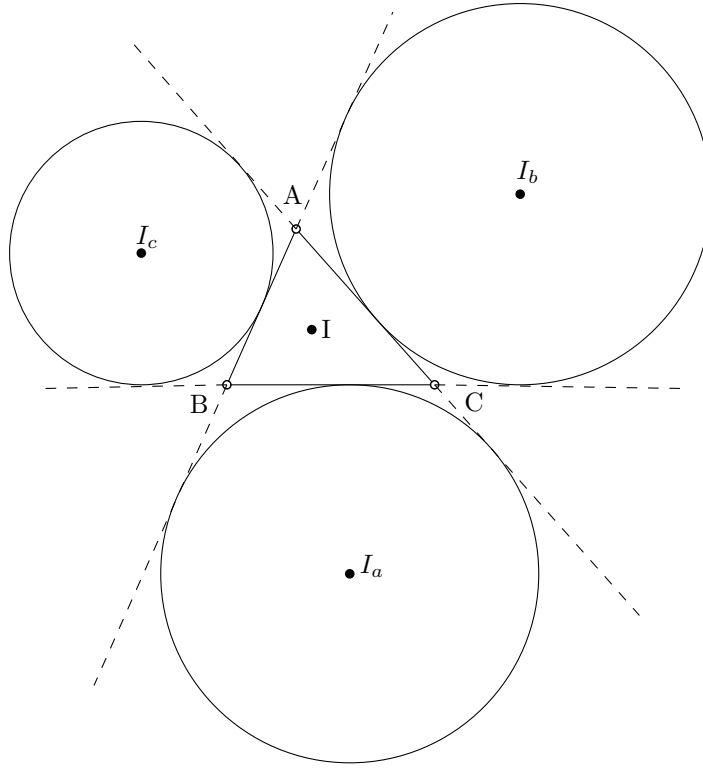
Dış teğet çemberlerin yarıçapları r_a, r_b, r_c ise

$$\frac{1}{r_a} + \frac{1}{r_b} + \frac{1}{r_c} = \frac{1}{r} \quad (5)$$

eşitliği sağlanır.

$I_a I_b I_c$ üçgeninin ortik üçgeni ABC üçgenidir.

Buraya kadar bahsettiğimiz 4 çembere birden teğet olan önemli bir çember vardır. Bir üçgenin kenarlarının orta noktaları, yükseklik ayakları ve diklik merkezi ile köşeler arasındaki doğru parçalarının orta noktalarının oluşturduğu 9 nokta çemberseldir. Bu çembere **dokuz nokta çemberi**, Euler çemberi veya Feuerbach çemberi denir. Bu çemberin merkezi $[OH]$ nin orta noktasıdır ve yarıçapı $R/2$ dir.

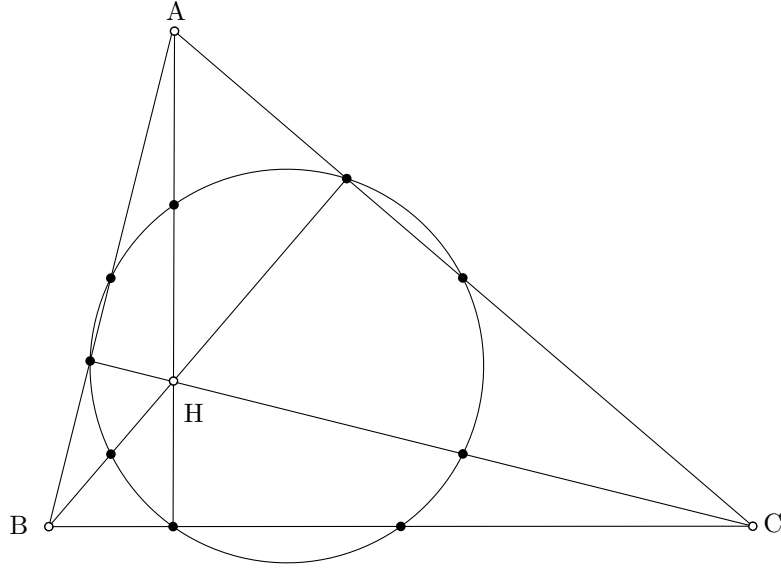

İspat: Bir ABC üçgeninde kenarların orta noktaları A', B', C' ; diklik merkezi H ; yükseklik ayakları D, E, F ; HA, HB, HC nin orta noktaları K, L, M ve çevrel çember merkezi O olsun. BC ortak kenarına sahip ABC ve HBC üçgenlerinin diğer kenarlarının orta noktaları C', B' ve L, M olduğundan LM ve $C'B'$ doğru parçaları BC ye paraleldir ve uzunlukları ise $|BC|/2$ dir. Benzer şekilde, AH ortak kenarına sahip BAH ve CAH üçgenlerinde $B'M$ ve $C'L$ paraleldir ve uzunlukları ise $|AH|/2$ dir. Sonuç olarak, $B'C'LM$ bir paralelkenardır. Ayrıca BC ve AH birbirlerine dik olduklarından bu bir dikdörtgendir. Benzer şekilde, $A'B'KL$ ve $C'A'MK$ de birer dikdörtgendir. Buradan $A'K, B'L, C'M$ bir çemberin üç çapı olduğunu buluruz. $\widehat{ADK}$ bir dik açı olduğundan bu çember D den de geçer. Simetriden ötürü E ve F den de geçer. Böylece dokuz nokta çemberini elde etmiş oluruz.

Ayrıca $A'B'C'$ ve ABC benzerlik oranı $1 : 2$ olan benzer üçgenler olduğundan dolayı dokuz nokta çemberinin yarıçapı $R/2$ dir. K, L ve M, A', B' ve C' noktalarının çemberin merkezine göre simetrik noktalarıdır. Dolayısıyla KLM ve $A'B'C'$ üçgenleri birbirinin çemberin merkezi etrafında 180° dönmüş halidir. Bu dönme altında diklik merkezleri O ve H yer değiştirir. Bu nedenle çemberin merkezi OH nin orta noktasıdır.

Bazı bağıntılar:

$$r = 4R \sin \frac{A}{2} \sin \frac{B}{2} \sin \frac{C}{2}$$

$$|OI|^2 = R(R - 2r) \text{ ve } |OI_a|^2 = R(R + 2r_a) \quad (6)$$

Dar açılı bir üçgende, x, y, z çevrel çember merkezinin kenarlara olan uzaklıkları ise, $x + y + z = R + r$ dir.

AI , çevrel çemberi A_1 noktasında kesiyor ise, $|A_1B| = |A_1C| = |A_1I|$ eşitlikleri sağlanır.

Örnek: Bir A noktasından bir S çemberine AB ve AC de teğetleri çiziliyor. $\triangle ABC$ nin içteğet çemberinin ve BC ye teğet olan dış teğet çemberinin merkezlerinin S çemberinde olduğunu gösteriniz.

Çözüm: D , S çemberinin ABC üçgeni içerisinde kalan yayın, E ise dışında kalan yayın orta noktası olsun. $\widehat{DBA}$ bir kiriş açısı olduğundan $m(\widehat{DBA}) = m(\widehat{DBC})$ dir. Dolayısıyla BD bir açıortaydır. Benzer şekilde CD de bir açıortaydır. Buradan D nin iç merkez olduğunu buluruz. Benzer şekilde E de bir dış teğet merkezidir.

1.6 Alan formülleri

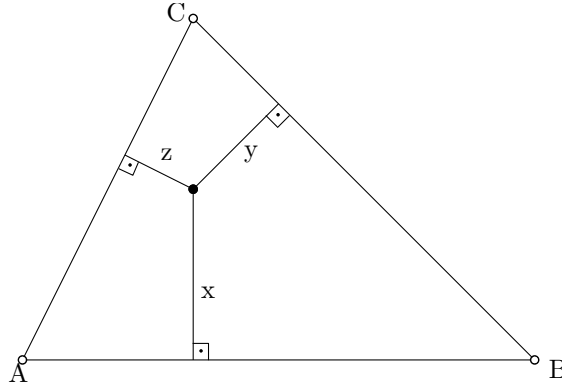
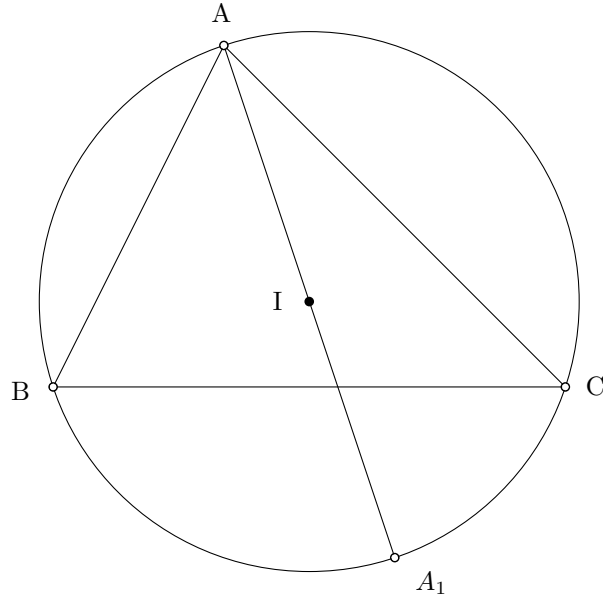
$$S = \frac{1}{2}ah_a = \frac{1}{2}bh_b = \frac{1}{2}ch_c$$

$$S = \frac{1}{2}bc \sin A = \frac{1}{2}ac \sin B = \frac{1}{2}ab \sin C$$

$$S = \frac{abc}{4R}, \quad S = ur, \quad S = (u - a)r_a$$

Heron formülü: $\sqrt{u(u - a)(u - b)(u - c)}$

Örnekler:

1. (5) eşitliğini gösteriniz.

Çözüm: Göstermek istediğimiz eşitlikteki ifadeleri üçgenin alanı S ile çarpalım. Burada her bir kesir için farklı alan formülü kullacağız: $S = (u - a)r_a = (u - b)r_b = (u - c)r_c$. Böylece sol taraf $(u - a) + (u - b) + (u - c) = 3u - (a + b + c) = u$ bulunur. Sağ tarafta ise $S = ur$ formülü kullanılarak yine u elde edilir.

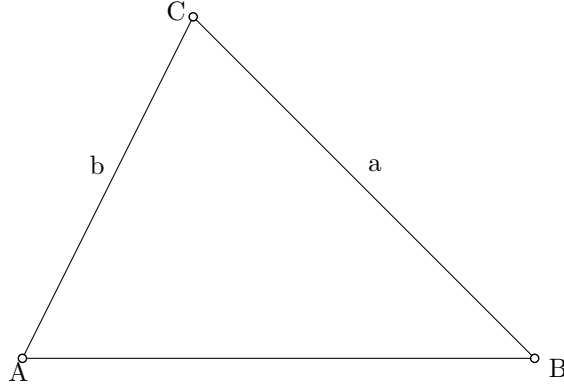
2. Bir üçgende

$$r_a r_b r_c \leq \frac{3\sqrt{3}}{8} abc$$

olduğunu gösteriniz.

Çözüm: Alan formüllerinden

$$S = r_a(u - a) = r_b(u - b) = r_c(u - c) = \sqrt{u(u - a)(u - b)(u - c)} = \frac{abc}{4R}$$

olduğunu biliyoruz. Buradan

$$r_a r_b r_c = \frac{S^3}{(u-a)(u-b)(u-c)} = Su \quad \text{ve} \quad abc = 4SR$$

elde ederiz. Böylece istenilen eşitsizlik $u \leq \frac{3\sqrt{3}}{2}R$ eşitsizliğine dönüşür. Buradan $\frac{a+b+c}{2R} \leq \frac{3\sqrt{3}}{2}$ ve sinüs teoremini kullanarak

$$\sin \alpha + \sin \beta + \sin \gamma \leq \frac{3\sqrt{3}}{2}$$

denk eşitsizliğini elde ederiz. Bu ise sinüs fonksiyonuna Jensen eşitsizliğinin uygulanmasından çıkar. Eşitlik ise üçgenin eşkenar olması durumunda olur.

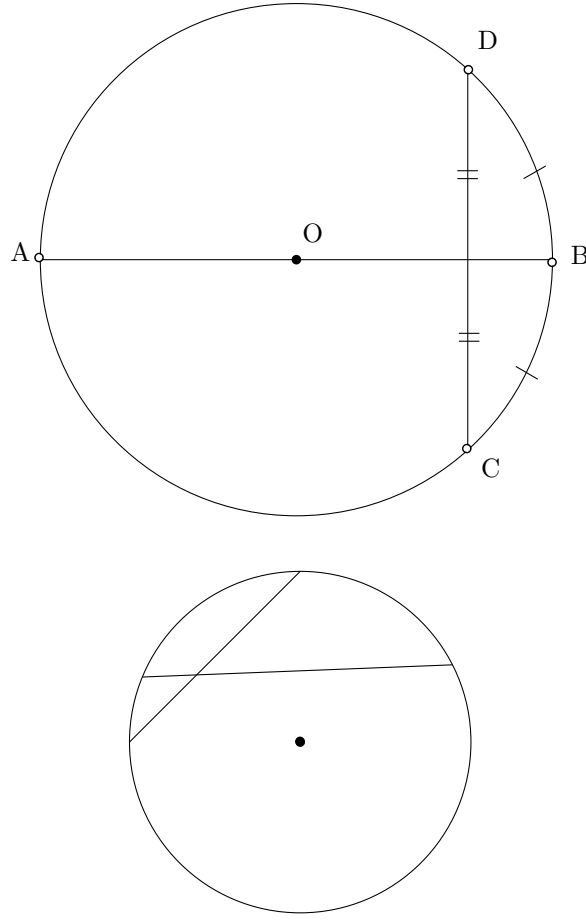
2 Çemberler

2.1 Kirişler ve Yaylar

Bir çember üzerindeki iki noktayı birleştiren doğru parçasına **kiriş** denir. Her kiriş çember üzerinde iki yay tanımlar. Bunlara kirişe ait yaylar diyelim. Kirişlerin ve yayların bazı özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Bir çap dik olduğu kirişi ve bu kirişe ait yayları ortalar.
2. Yukarıdaki özelliğin tersi de doğrudur:
  - (a) Bir kirişi ortaltayan çap bu kirişe diktir ve bu kirişe ait yayları da ortalar.
  - (b) Bir yayı ortaltayan çap yayın ait olduğu kirişe diktir ve kirişi ortalar.
3. Merkezden eşit uzaklıkta olan kirişler ve bu kirişlere ait yayların uzunlukları eşittir.
4. Kirişler merkezden uzaklaştıkça uzunlukları azalır.

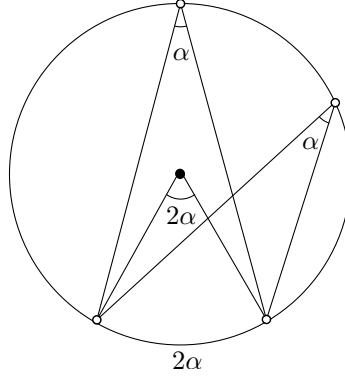
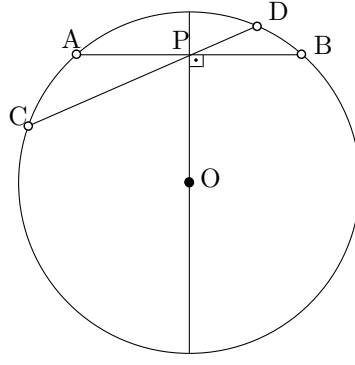
5. En uzun kirişler çaplardır.
6. Çember içindeki bir noktadan geçen en kısa kiriş o noktadan geçen çapa dik olan kiriştir.

2.2 Çemberde Açılar

Köşesi çemberin merkezinde olan bir açıya **merkez aç**ı denir ve ölçüsü gördüğü yayın ölçüsüne eşittir. **Çevre açısı** ise köşesi çemberin üzerinde olan ve kolları çemberi kesen açıdır ve ölçüsü gördüğü yayın yarısı kadardır. Yani çevre aç, aynı yayı gören merkez açının yarısıdır. Buradan, aynı yayı gören iki çevre açısının aynı olduğu sonucunu elde ederiz. Bu sonuç oldukça kullanışlıdır. Özel olarak, buradan çapı gören çevre açının 90° olduğu sonucu çıkar.

Köşesi çember üzerinde ve bir kolu çembere teğet, diğer kolu çemberin bir kirişi olan açıya **teğet-kiriş açısı** denir ve ölçüsü gördüğü yayın ölçüsüne eşittir.

Paralel olmayan iki kiriş, çemberin içinde veya dışında kesişirler. Buna göre iki kirişin arasında kalan açıya **iç** veya **dış aç**ı denir. Bir iç açının ölçüsü gördüğü yayların ölçülerinin

toplamlarının yarısıdır. Bir dış açının ölçüsü ise gördüğü yayların ölçülerinin farkının yarısıdır. Ayrıca aynı yayları gören iç ve dış açılarının toplamı gördükleri büyük yayın ölçüsüne eşittir. Benzer şekilde aynı yayları gören iç ve dış açılarının farkı gördükleri küçük yayın ölçüsüne eşittir.

2.3 Çemberde Kuvvet

Bir çemberde $[AB]$ ve $[A'B']$ kirişleri bir P noktasında kesişiyorlarsa

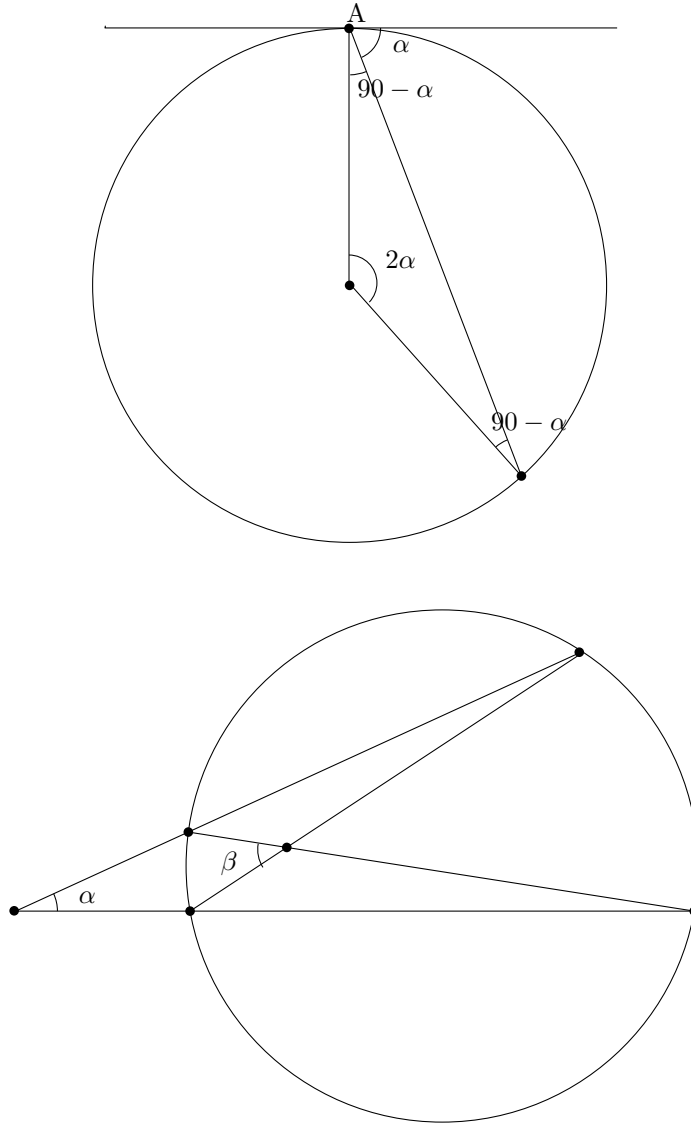
$$|PA| \cdot |PB| = |PA'| \cdot |PB'|$$

eşitliği sağlanır. Yani eşitlikteki ifade sadece P noktasına ve verilen çembere bağlıdır. Çemberin merkezi O ve yarıçapı r olsun. P çemberin dışında bir nokta ise, P den çembere bir PT teğeti çizebiliriz. Bu durumda

$$|PA| \cdot |PB| = |PT|^2 = |OP|^2 - r^2$$

olur. Genel olarak, bir P noktasının verilen bir çembere göre kuvveti $|OP|^2 - r^2$ olarak tanımlanır.

Tanımdan dolayı kuvvet, P çemberin içindeyse negatif; çemberin üzerindeyse 0 ve çemberin

dışındaysa pozitiftir. Her durumda $|PA| \cdot |PB| = ||OP|^2 - r^2|$ dir.

Örnekler:

1. Bir ABC üçgeninde BD açıortayı çiziliyor. $\triangle BDC$ nin çevrel çemberi AB yi E de; $\triangle ABD$ nin çevrel çemberi ise BC yi F de kesiyorsa $|AE| = |CF|$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm: A nın $\triangle BDC$ nin çevrel çemberine göre kuvvetinden $|AE| \cdot |AB| = |AD| \cdot |AC|$ olur. Benzer şekilde C nin $\triangle ABD$ nin çevrel çemberine göre kuvvetinden $|CF| \cdot |CB| = |CD| \cdot |CA|$ olur. Buradan

$$\frac{|AE|}{|CF|} = \frac{AD}{CD} \cdot \frac{|BC|}{|AB|}$$

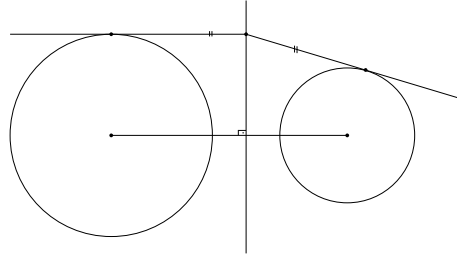
olduğu bulunur. Açıkortay teoreminden $\frac{AB}{CB} = \frac{|AD|}{|CD|}$ olduğu için $|AE| = |CF|$ elde edilir.

2. (6) deki $|OI|^2 = R(R - 2r)$ ve $|OI_a|^2 = R(R + 2r_a)$ eşitlikleri gösteriniz.

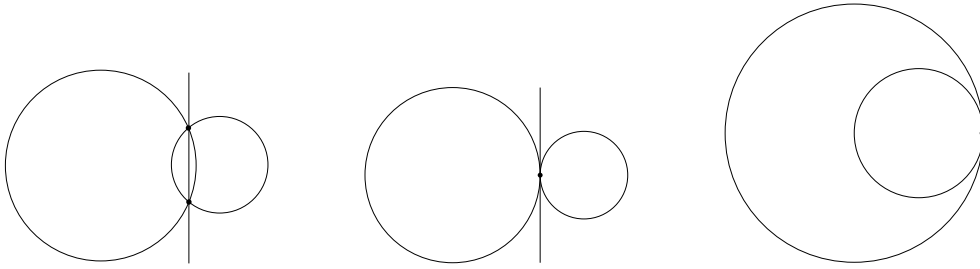
Çözüm: İçteğet çemberin merkezi I nın çevrel çembere göre kuvvetini ele alalım. Bir yandan kuvvet $|OI|^2 - R^2$ olarak bulunur. Öte yandan AI yı uzatıp çevrel çemberi A_1 de kestirebiliriz ve AA_1 kirişini kuvveti hesaplamada kullanabiliriz. Bu durumda ise kuvvet $|AI| \cdot |IA_1|$ ile hesaplanabilir. $|IA_1| = |A_1C|$ olduğu bilindiği için sinüs teoreminden $\frac{|A_1C|}{\sin(\widehat{BAC}/2)} = 2R$, $|IA_1| = 2R \sin(\widehat{BAC}/2)$ elde ederiz. Ayrıca $\sin(\widehat{BAC}/2) = \frac{r}{|AI|}$ olduğu için $|AI| \cdot |IA_1| = 2Rr$ buluruz. I , çevrel çemberin içinde olduğu için kuvvet negatif olmalıdır, dolayısıyla istenen sonuç gösterilmiş olur. Diğer eşitlik te benzer şekilde kolaylıkla gösterilir.

2.4 Kuvvet eksenini

Verilen iki çembere göre aynı kuvvete sahip noktaların geometrik yeri çemberlerin merkezlerini birleştiren doğruya dik bir doğrudur. Bu doğruya bu iki çemberin **kuvvet eksenini** denir.

Eğer iki çember kesişiyorlarsa kuvvet eksenini ortak kirişten geçer. Eğer iki çember birbirine teğet iseler, ortak teğet kuvvet eksenidir.

Merkezleri doğrusal olmayan üç çemberin ikişerli kuvvet eksenleri bir noktada kesişir. Bu noktaya bu çemberlerin **kuvvet merkezi** denir.

Örnek: Bir ABC üçgeninde A ve C köşelerinden geçen O merkezli bir çember AB ve BC kenarlarını sırasıyla K ve N noktalarında kesiyor. ABC ve KBN üçgenlerinin çevrel çemberleri farklı B ve M noktarında kesişiyorsa $m(\widehat{OMB}) = 90^\circ$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm: BM, NK ve CA doğruları verilen üç çemberin ikişerli olarak kuvvet eksenleridir ve bu doğrular kuvvet merkezinde kesişirler. Bu noktayı P ile gösterirsek, $MNCP$ bir kirişler dörtgenidir. Bunun nedeni, $m(\widehat{MNC}) = 360^\circ - (180^\circ - \widehat{B} + 180^\circ - \widehat{A}) = \widehat{A} + \widehat{C}$ ve bunun da MPC açısının tümleyeni olmasıdır. O merkezli çemberin yarıçapı r olsun. Bu durumda, çemberde kuvvetten

$$|BM| \cdot |BP| = |BN| \cdot |BC| = |OB|^2 - r^2$$

ve

$$|PM| \cdot |PB| = |PN| \cdot |PK| = |OP|^2 - r^2$$

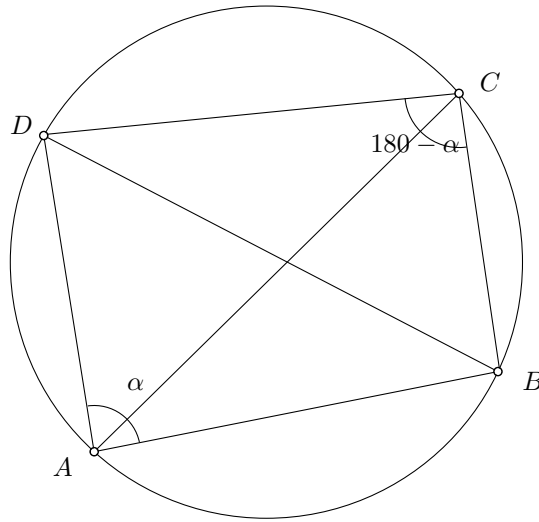
elde edilir. Buradan

$$|OB|^2 - |OP|^2 = |BP| \cdot (|BM| - |PM|) = |BM|^2 - |PM|^2$$

olduğu ve dolayısıyla OM nin MB ye dik olduğu bulunur.

2.5 Kirişler Dörtgeni

Doğrusal olmayan her üç noktanın çembersel olduğunu biliyoruz. Dört nokta için ise bu her zaman geçerli değildir. Dört nokta çembersel olduğunda kenarları bir çemberin kirişleri olan bir dörtgen oluşur ve bu dörtgene **kirişler dörtgeni** denir. Bir kirişler dörtgeninde karşılıklı açılar toplamı 180° dir ve eşdeğer olarak aynı kenarı gören açılar eşittir. Karşıt olarak da, bir dörtgende bu özellikler varsa kirişler dörtgenidir.

Kenar uzunlukları a, b, c, d ve yarıçevresi u olan bir kirişler dörtgeninin alanı

$$S = \sqrt{(u-a)(u-b)(u-c)(u-d)}$$

dir. Bu alan aynı kenar uzunluklarına sahip dörtgenler için en büyük olandır.

Genel olarak, herhangi bir dışbükey dörtgeninin alanı

$$S = \sqrt{\left((u-a)(u-b)(u-c)(u-d) - abcd \cos^2 \left(\frac{A+B}{2}\right)\right)}$$

dir.

Batlamyus (Ptolemy) Teoremi. Bir $ABCD$ dörtgeni ancak ve ancak

$$|AB| \cdot |CD| + |AD| \cdot |BC| = |AC| \cdot |BD|$$

olduğunda kirişler dörtgenidir.

Örnekler:

1. Bir dar açılı $\triangle ABC$ de, H diklik merkezi; A', B', C' dikme ayakları ve P de AH nin orta noktası olsun. $B'P \cap AB = \{Q\}$ ve $A'C' \cap BB' = \{R\}$ ise $QR \perp BC$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm: $m(\widehat{QBB'}) = \alpha$ olsun. $AB'H$ dik üçgeninde muhteşem üçlü özelliğinden $m(\widehat{AHB'}) = \alpha$ olur. $AC'HB'$ bir kirişler dörtgeni olduğundan $m(\widehat{AHB'}) = \alpha$ dır. Ayrıca ters açılardan $m(\widehat{A'HB}) = \alpha$ dır. Öte yandan $A'BC'H$ kirişler dörtgeni olduğundan $m(\widehat{A'CB}) = \alpha$ bulunur. Karşılıklı açılar toplamı 180° olduğundan $B'QC'R$ de bir kirişler dörtgenidir. Böylece $m(\widehat{B'RQ}) = \alpha$ elde ederiz. Bu ise AH nin QR ye paralel olduğunu ve dolayısıyla QR nin BC ye dik olduğunu gösterir.

2. $ABCD$ bir kirişler dörtgeni olmak üzere, H_c ve H_d sırasıyla ABD ve ABC üçgenlerinin diklik merkezleri olsun. CDH_cH_d nin bir paralelkenar olduğunu gösteriniz.

Çözüm: CH_d ve DH_c , AB ye dik oldukları için paraleldirler. Ayrıca $ABCD$ kirişler dörtgeni olduğu için $\widehat{BCA} = \widehat{BDA} = \alpha$ olur. Diklik merkezinin bir özelliğinden (1) dolayı $|CH_d| = |DH_c| = |AB| |\cot \alpha|$ olur. Dolayısıyla CDH_cH_d nin bir paralelkenardır.

3 Eşitsizlikler

Üçgen eşitsizliği. Bir düzlemdeki herhangi A, B ve C noktaları için

$$|AB| + |BC| \geq |AC|$$

eşitsizliği geçerlidir. Eşitlik sadece A, B ve C noktalarının bu sırayla aynı doğru üzerinde olması durumunda mümkündür.

Bir üçgende büyük açı karşısında büyük kenar vardır.

Batlamyus (Ptolemy) eşitsizliği. Düzlemdeki A, B, C, D farklı noktaları için

$$|AB| \cdot |CD| + |AD| \cdot |BC| \geq |AC| \cdot |BD|$$

eşitsizliği geçerlidir. Eşitlik sadece verilen noktalar doğrusal veya $ABCD$ dışbükey kirişler dörtgeni olduğunda sağlanır.

Paralelkenar eşitsizliği. Bir $ABCD$ dörtgeninde

$$|AB|^2 + |BC|^2 + |CD|^2 + |DA|^2 \geq |AC|^2 + |BD|^2$$

eşitsizliği geçerlidir. Eşitlik sadece $ABCD$ bir paralelkenar olduğunda sağlanır.

Bir üçgende $R \geq 2r$ dir. Eşitlik sadece üçgen eşkenar olduğunda mümkündür.

Örnekler:

1. $\triangle ABC$ nin A kenarından çıkan bir doğru BC yi X de ve $\triangle ABC$ nin çevrel çemberini de Y de kesiyor ise

$$\frac{1}{|AX|} + \frac{1}{|XY|} \geq \frac{4}{|BC|}$$

olduğunu gösteriniz. Eşitlik hangi durumda mümkündür?

Çözüm: $HO \leq GO$ eşitsizliğini kullanarak

$$\frac{1}{|AX|} + \frac{1}{|XY|} \geq \frac{2}{\sqrt{|AX| \cdot |XY|}}$$

elde ederiz. X noktasının çembere göre kuvvetinden bulunan $|AX| \cdot |XY| = |BX| \cdot |XC|$ eşitliğini kullanarak

$$\frac{1}{|AX|} + \frac{1}{|XY|} \geq \frac{2}{\sqrt{|BX| \cdot |XC|}}$$

olduğunu buluruz. Ayrıca $GO \leq AO$ eşitsizliğinden dolayı

$$\sqrt{|BX| \cdot |XC|} \leq \frac{|BX| + |XC|}{2} = \frac{|BC|}{2}$$

olur. Buradan da istenilen sonuç elde edilir. Eşitlik hali ancak $|AX| = |XY|$ ve $|BX| = |XC|$ olduğunda mümkündür.

2. P , $\triangle ABC$ nin bir iç noktası olsun. P den geçen ve AB, BC, CA ya paralel olan

doğrular sırasıyla BC yi L de, CA yı M de ve AB yi de N de kesiyor ise

$$\frac{BL}{LC} \cdot \frac{CM}{MA} \cdot \frac{AN}{NB} \leq \frac{1}{8}$$

olduğunu gösteriniz. Eşitliğin olması için P nin yerini belirleyiniz.

Çözüm: Bir ABC üçgeninin alanını $S(ABC)$ ile gösterelim. PLC ve ZBC üçgenleri benzer ve aynı yüksekliğe sahip üçgenlerde alanlar kenar uzunluklarıyla orantılı olduğu için

$$\frac{|BL|}{|LC|} = \frac{|ZP|}{|PC|} = \frac{S(BPZ)}{S(BPC)} = \frac{S(APZ)}{S(APC)}$$

olur. Buradan

$$\frac{|BL|}{|LC|} = \frac{S(BPZ) + S(APZ)}{S(BPC) + S(APC)} = \frac{S(APB)}{S(BPC) + S(APC)}$$

bulunur. $x = S(BPC)$, $y = S(APC)$ ve $z = S(APB)$ olarak alırsak,

$$\frac{|BL|}{|LC|} = \frac{z}{x + y}$$

olarak ifade edilebilir. Benzer şekilde

$$\frac{|CM|}{|MA|} = \frac{x}{y + z} \quad \text{ve} \quad \frac{|AN|}{|NB|} = \frac{y}{x + z}$$

elde edilir. Böylece istenilen eşitsizlik

$$\frac{z}{x + y} \cdot \frac{x}{y + z} \cdot \frac{y}{x + z} \leq \frac{1}{8}$$

eşitsizliğine dönüşür. Burada AG eşitsizliğini kullanarak

$$x + y \geq 2\sqrt{xy}, \quad y + z \geq 2\sqrt{yz}, \quad x + z \geq 2\sqrt{xz}$$

elde ederiz. Bu ifadeleri taraf tarafa çarparak istenilen eşitsizliği göstermiş oluruz. Eşitlik hali ise AG eşitsizlikten dolayı $x = y = z$ durumunda mümkündür. Yani P ağırlık merkezi olmalıdır.

4 Trigonometri

4.1 Trigonometrik fonksiyonlar

Bir ABC dik üçgeninde C açısı 90° ve kenar uzunlukları a, b, c olmak üzere A açısının trigonometrik fonksiyonları aşağıdaki gibi tanımlıdır.

$$\begin{aligned}\sin A &= \frac{a}{c}, & \cos A &= \frac{b}{c}, \\ \tan A &= \frac{a}{b} = \frac{\sin A}{\cos A}, & \cot A &= \frac{b}{a} = \frac{\cos A}{\sin A}, \\ \sec A &= \frac{c}{b} = \frac{1}{\cos A}, & \csc A &= \frac{c}{a} = \frac{1}{\sin A}.\end{aligned}$$

Yarıçapı r olan çember yardımıyla 90° den büyük açılar için de benzer şekilde trigonometrik fonksiyonları tanımlayabiliriz. Çemberin merkezi ile xy koordinat sisteminin merkezlerini O noktasında çakıştırdığımızda çember üzerindeki herhangi bir P noktasının koordinatlarını (x, y) ile gösterebiliriz. Bu durumda $r = \sqrt{x^2 + y^2}$ olduğunu biliyoruz. OX ışıını ile OP doğru parçası arasında kalan açının (saat yönünün tersi istikametinde hareket ettiğimiz kabul ediyoruz) trigonometrik fonksiyonları aşağıdaki gibi elde edilir.

$$\begin{aligned}\sin A &= \frac{|y|}{r}, & \cos A &= \frac{|x|}{r}, \\ \tan A &= \frac{|y|}{|x|} = \frac{\sin A}{\cos A}, & \cot A &= \frac{|x|}{|y|} = \frac{\cos A}{\sin A}, \\ \sec A &= \frac{r}{|x|} = \frac{1}{\cos A}, & \csc A &= \frac{r}{|y|} = \frac{1}{\sin A}.\end{aligned}$$

Yarıçapı r olan bir çemberde, r uzunluğunda bir yayı gören merkez açının ölçüsüne 1 *radyan* denir. Dolayısıyla 2π *radyan* = 360° olur. Buradan

$$1 \text{ radyan} = 180^\circ/\pi \quad \text{ve} \quad 1^\circ = \pi/180 \text{ radyan}$$

elde edilir.

Trigonometrik fonksiyonların alacağı değerlerin işaretlerini ve değişimlerini aşağıdaki tablodaki gibi özetleyebiliriz.

A	$\sin A$	$\cos A$	$\tan A$	$\cot A$	$\sec A$	$\csc A$
$0^\circ - 90^\circ$	$+$ $0 \rightarrow 1$	$+$ $1 \rightarrow 0$	$+$ $0 \rightarrow \infty$	$+$ $\infty \rightarrow 0$	$+$ $1 \rightarrow \infty$	$+$ $\infty \rightarrow 1$
$90^\circ - 180^\circ$	$+$ $1 \rightarrow 0$	$-$ $0 \rightarrow -1$	$-$ $-\infty \rightarrow 0$	$-$ $0 \rightarrow -\infty$	$-$ $-\infty \rightarrow -1$	$+$ $1 \rightarrow \infty$
$180^\circ - 270^\circ$	$-$ $0 \rightarrow -1$	$-$ $-1 \rightarrow 0$	$+$ $0 \rightarrow \infty$	$+$ $\infty \rightarrow 0$	$-$ $-1 \rightarrow -\infty$	$-$ $-\infty \rightarrow -1$
$270^\circ - 360^\circ$	$-$ $-1 \rightarrow 0$	$+$ $0 \rightarrow 1$	$-$ $-\infty \rightarrow 0$	$-$ $0 \rightarrow -\infty$	$+$ $\infty \rightarrow 1$	$-$ $-1 \rightarrow -\infty$

Bazı temel açılar için trigonometrik fonksiyonların alacağı değerleri aşağıdaki tablodaki gibi özetleyebiliriz. Tabloda A açısının değeri derece ve radyan olarak verilmiştir.

A	$\sin A$	$\cos A$	$\tan A$	$\cot A$	$\sec A$	$\csc A$
$0^\circ = 0 \text{ rad}$	0	1	0	∞	1	∞
$15^\circ = \frac{\pi}{12} \text{ rad}$	$\frac{\sqrt{6}-\sqrt{2}}{4}$	$\frac{\sqrt{6}+\sqrt{2}}{4}$	$2 - \sqrt{3}$	$2 + \sqrt{3}$	$\sqrt{6} - \sqrt{2}$	$\sqrt{6} + \sqrt{2}$
$30^\circ = \frac{\pi}{6} \text{ rad}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{\sqrt{3}}{2}$	$\frac{\sqrt{3}}{3}$	$\sqrt{3}$	$\frac{2\sqrt{3}}{3}$	2
$45^\circ = \frac{\pi}{4} \text{ rad}$	$\frac{\sqrt{2}}{2}$	$\frac{\sqrt{2}}{2}$	1	1	$\sqrt{2}$	$\sqrt{2}$
$60^\circ = \frac{\pi}{3} \text{ rad}$	$\frac{\sqrt{3}}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\sqrt{3}$	$\frac{\sqrt{3}}{3}$	2	$\frac{2\sqrt{3}}{3}$
$75^\circ = \frac{5\pi}{12} \text{ rad}$	$\frac{\sqrt{6}+\sqrt{2}}{4}$	$\frac{\sqrt{6}-\sqrt{2}}{4}$	$2 + \sqrt{3}$	$2 - \sqrt{3}$	$\sqrt{6} + \sqrt{2}$	$\sqrt{6} - \sqrt{2}$
$90^\circ = \frac{\pi}{2} \text{ rad}$	1	0	$\pm\infty$	0	$\pm\infty$	1

4.2 Temel eşitlikler ve açılım formülleri

Bu bölümde çeşitli sorularda karşımıza çıkan temel trigonometrik özdeşlikleri vereceğiz.

1. $\sin^2 A + \cos^2 A = 1$,
2. $\sec^2 A - \tan^2 A = 1$,
3. $\csc^2 A - \cot^2 A = 1$,
4. $\sin(-A) = -\sin A$, $\csc(-A) = -\csc A$,
5. $\cos(-A) = \cos A$, $\sec(-A) = \sec A$,
6. $\tan(-A) = -\tan A$, $\cot(-A) = -\cot A$.

İki açı toplamını veya farkını içeren özdeşlikler aşağıdakilerdir.

- $\sin(A \pm B) = \sin A \cos B \pm \cos A \sin B$,
- $\cos(A \pm B) = \cos A \cos B \mp \sin A \sin B$,
- $\tan(A \pm B) = \frac{\tan A \pm \tan B}{1 \mp \tan A \tan B}$,
- $\cot(A \pm B) = \frac{\cot A \cot B \mp 1}{\cot A \pm \cot B}$.

$2A$ ve $3A$ değerlerini içeren özdeşlikler aşağıdakilerdir.

- $\sin 2A = 2 \sin A \cos A$,
- $\sin 3A = 3 \sin A - 4 \sin^3 A$,
- $\cos 2A = \cos^2 A - \sin^2 A = 2 \cos^2 A - 1 = 1 - 2 \sin^2 A$,
- $\cos 3A = 4 \cos^3 A - 3 \cos A$,
- $\tan 2A = \frac{2 \tan A}{1 - \tan^2 A}$,
- $\tan 3A = \frac{3 \tan A - \tan^3 A}{1 - 3 \tan^2 A}$.

Trigonometrik fonksiyonların toplamını, farkını veya çarpımını içeren özdeşlikler aşağıdakilerdir.

- $\sin A + \sin B = 2 \sin \frac{A+B}{2} \cos \frac{A-B}{2}$,
- $\sin A - \sin B = 2 \sin \frac{A-B}{2} \cos \frac{A+B}{2}$,
- $\cos A + \cos B = 2 \cos \frac{A+B}{2} \cos \frac{A-B}{2}$,
- $\cos A - \cos B = 2 \sin \frac{A+B}{2} \sin \frac{B-A}{2}$,
- $2 \cos A \cos B = \cos(A+B) + \cos(A-B)$,
- $2 \sin A \cos B = \sin(A+B) + \sin(A-B)$,
- $2 \sin A \sin B = \cos(A-B) - \cos(A+B)$.
- Her $x \in \mathbb{R}$ için, $t = \tan \frac{x}{2}$ olmak üzere $\sin x = \frac{2t}{1+t^2}$ ve $\cos x = \frac{1-t^2}{1+t^2}$ olur.
- Bir üçgenin iç açıları α, β, γ olmak üzere aşağıdaki eşitlikler sağlanır.
 $\cos^2 \alpha + \cos^2 \beta + \cos^2 \gamma + 2 \cos \alpha \cos \beta \cos \gamma = 1$, ve
 $\tan \alpha + \tan \beta + \tan \gamma = \tan \alpha \tan \beta \tan \gamma$.

- Trigonometrik Ceva Teoremi.

Bir ABC üçgeninde X, Y, Z sırasıyla BC, CA, AB kenarları üzerinde ve köşelerden farklı noktalar olmak üzere, AX, BY, CZ doğruları ancak ve ancak

$$\frac{\sin(\widehat{BAX})}{\sin(\widehat{XAC})} \cdot \frac{\sin(\widehat{CBY})}{\sin(\widehat{YBA})} \cdot \frac{\sin(\widehat{ACZ})}{\sin(\widehat{ZCB})} = 1$$

olduğunda bir noktada kesişirler.

Örnekler:

1. Bir $ABCD$ karesi veriliyor. Eğer B ve K, AC doğrusunun aynı tarafında ve ACK hipotenüsü AC olan bir dik üçgen ise

$$|BK| = \frac{||AK| - |CK||}{\sqrt{2}} \text{ ve } |DK| = \frac{|AK| + |CK|}{\sqrt{2}}$$

olduğunu gösteriniz.

Çözüm: $m(\widehat{KCA}) = \alpha \leq 45^\circ$ olsun. A, K, B, C, D noktaları çapı AC olan çember üzerinde olduğu için

$$|BK| = |AC| \sin(45^\circ - \alpha) = \frac{|AC|(\cos \alpha - \sin \alpha)}{\sqrt{2}}$$

ve

$$|DK| = |AC| \sin(45^\circ + \alpha) = \frac{|AC|(\cos \alpha + \sin \alpha)}{\sqrt{2}}$$

bulunur. Ayrıca $|AC| \cos \alpha = |CK|$ ve $|AC| \sin \alpha = |AK|$ olduğundan istenen sonuç elde edilir.

2. Bir ABC üçgeninde $m(\widehat{BAC}) = 40^\circ$ ve $m(\widehat{ABC}) = 60^\circ$ dir. D ve E sırasıyla AC ve AB kenarları üzerinde $m(\widehat{CBD}) = 40^\circ$ ve $m(\widehat{BCE}) = 70^\circ$ olacak şekilde iki nokta olsun. $BD \cap CE = \{F\}$ ise $AF \perp BC$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm: Verilenlerden $m(\widehat{ABD}) = 20^\circ$, $m(\widehat{BCA}) = 80^\circ$ ve $m(\widehat{ACE}) = 90^\circ$ olduğu kolayca görülür. A dan BC ye inilen dikmenin ayağı G olsun. Bu durumda $m(\widehat{BAG}) = 30^\circ$ ve $m(\widehat{CAG}) = 10^\circ$ olur ve

$$\begin{aligned} \frac{\sin(\widehat{BAG}) \sin(\widehat{ACE}) \sin(\widehat{CBD})}{\sin(\widehat{CAG}) \sin(\widehat{BCE}) \sin(\widehat{ABD})} &= \frac{\sin 30^\circ \sin 10^\circ \sin 40^\circ}{\sin 10^\circ \sin 70^\circ \sin 20^\circ} \\ &= \frac{\frac{1}{2} \sin 10^\circ (2 \sin 20^\circ \cos 20^\circ)}{\sin 10^\circ \sin 70^\circ \sin 20^\circ} = 1 \end{aligned}$$

bulunur. Trigonometrik Ceva Teoreminden dolayı AG, BD ve CE doğruları bir noktada kesişirler. Dolayısıyla F , AG üzerindedir ve $AF \perp BC$ dir.

5 Analitik Geometri

$P_1(x_1, y_1)$ ve $P_2(x_2, y_2)$ bir düzlemde iki nokta olsun.

- İki nokta arasındaki uzaklık formülü: $d = \sqrt{(x_1 - x_2)^2 + (y_1 - y_2)^2}$.
- İki nokta arasındaki orta nokta: $P = \left(\frac{x_1 + x_2}{2}, \frac{y_1 + y_2}{2} \right)$.

- İki nokta arasındaki doğrunun denklemi: $\frac{y - y_1}{x - x_1} = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} = m = \text{eğim}$.
- Eğimi m ve y -keseni b olan doğrunun denklemi: $y = mx + b$.
- x -keseni $a \neq 0$ ve y -keseni $b \neq 0$ olan doğrunun denklemi: $\frac{x}{a} + \frac{y}{b} = 1$.
- (x_1, y_1) noktasının $Ax + By + C = 0$ doğrusuna olan uzaklık formülü: $\frac{|Ax_1 + By_1 + C|}{\sqrt{A^2 + B^2}}$.
- Eğimleri m_1 ve m_2 olan iki doğru arasındaki açı α ise $\tan \alpha = \frac{m_2 - m_1}{1 + m_1 m_2}$ dir.
- İki doğru birbirine ancak ve ancak $m_1 = m_2$ ise paraleldir.
- İki doğru birbirine ancak ve ancak $m_1 = -\frac{1}{m_2}$ ise diktir. (Burada yatay ve dikey doğruları ele almıyoruz.)
- (x_0, y_0) merkezli ve R yarıçaplı çemberin denklemi: $(x - x_0)^2 + (y - y_0)^2 = R^2$.
- Köşeleri $(x_1, y_1), (x_2, y_2)$ ve (x_3, y_3) noktalarında olan üçgenin alanı:

$$A = \frac{1}{2}(x_1 y_2 + y_1 x_3 + y_3 x_2 - y_2 x_3 - y_1 x_2 - x_1 y_3).$$

Örnekler:

1. O , bir ABC üçgeninin çevrel çember merkezi ve CD , AB kenarına çizilen kenarortay olsun. E , ACD üçgeninin ağırlık merkezi ise $OE \perp CD$ ancak ve ancak $|AB| = |AC|$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm: Üçgeninin kartezyen koordinatları $B(0, 0), C(6a, 0)$ ve $A(4b, 2c)$ olsun. Bunlara göre diğer noktaların koordinatlarını hesaplayabiliriz. D , AB nin orta noktası olduğu için $D(2b, c)$ dir. E , ADC üçgeninin ağırlık merkezi olduğu için DE bir kenarortaydır, dolayısıyla AC ile orta nokta $F(3a+2b, c)$ de kesişir. $|DE| : |EF| = 2 : 1$ olduğu için $E(2b + 2a, c)$ dir. R , ABC üçgeninin çevrel çemberinin yarıçapı olmak üzere, O nun koordinatları $(3a, \sqrt{R^2 - 9a^2})$ dir. Buradan

$$CD \text{ nin eğimi} = \frac{-c}{6a - 2b} \quad \text{ve} \quad OE \text{ nin eğimi} = \frac{\sqrt{R^2 - 9a^2} - c}{a - 2b}$$

bulunur. $CD \perp OE$ olması ancak eğimlerin çarpımının -1 olması durumunda mümkündür. Böylece

$$\begin{aligned} \frac{-c}{6a - 2b} \cdot \frac{\sqrt{R^2 - 9a^2} - c}{a - 2b} &= 1 \\ c(\sqrt{R^2 - 9a^2} - c) &= (6a - 2b)(a - 2b) \\ c\sqrt{R^2 - 9a^2} &= c^2 + 6a^2 - 14ab + 4b^2 \end{aligned}$$

elde edilir. Diğer yandan $AO = R$ eşitliğini kullanırsak

$$\begin{aligned} |AO|^2 &= (3a - 4b)^2 + (\sqrt{R^2 - 9a^2} - 2c)^2 = R^2 \\ (3a - 4b)^2 + R^2 - 9a^2 - 4c\sqrt{R^2 - 9a^2} + 4c^2 &= R^2 \\ 9a^2 - 24ab + 16b^2 - 9a^2 + 4c^2 &= 4c\sqrt{R^2 - 9a^2} \\ -6ab + 4b^2 + c^2 &= c\sqrt{R^2 - 9a^2} \end{aligned}$$

buluruz. Dolayısıyla $CD \perp OE$ olması ancak ve ancak

$$\begin{aligned} -6ab + 4b^2 + c^2 &= c^2 + 6a^2 - 14ab + 4b^2 \\ 8ab &= 6a^2 \\ 4b &= 3a \end{aligned}$$

olması durumunda mümkündür. Bu ise A noktasının BC nin orta dikmesi üzerinde olduğunu gösterir, dolayısıyla $|AB| = |AC|$ dir.

2. ABC ve AB_1C_1 yönleri farklı ve benzer iki dik üçgen olsun. Ayrıca bu üçgenlerde dik açılarının C ve C_1 köşelerinde ve $m(\widehat{CAB}) = m(\widehat{C_1AB_1})$ olduğu veriliyor. $BC_1 \cap B_1C = \{M\}$ ise AM ve CC_1 doğruları varsa birbirine dik olduğunu gösteriniz.

Çözüm: Kartezyen düzlemde A noktasını orijine yerleştirelim. $|BC| : |AC| = k$, $C(a, b)$ ve $C_1(a_1, b_1)$ olsun. Buradan B nin koordinatları $(a, b) + k(-b, a) = (a - kb, b + ka)$ olarak bulunur. Benzer şekilde $B_1(a + kb_1, b + ka)$ bulunur. Böylece BC_1 ve CB_1 doğrularının denklemleri sırasıyla $\frac{x - a_1}{y - b_1} = \frac{x - (a - kb)}{y - (b + ka)}$ ve $\frac{x - a}{y - b} = \frac{x - (a_1 + kb_1)}{y - (b_1 - ka_1)}$ olur. İçler-dışlar çarpımı yapılarak denklemler şu hale getirilebilir:

$$\begin{aligned} BC_1 : kax + kby &= kaa_1 + kbb_1 + ba_1 - ab_1 - (b - b_1)x + (a - a_1)y \\ CB_1 : ka_1x + kb_1y &= kaa_1 + kbb_1 + ba_1 - ab_1 - (b - b_1)x + (a - a_1)y \end{aligned}$$

$M(x_0, y_0)$ bu iki denklemi birden sağladığı için $kax_0 + kby_0 = kaa_1 + kbb_1 + ba_1 - ab_1 - (b - b_1)x_0 + (a - a_1)y_0$ olmalıdır. Bu ise $\frac{x_0}{y_0} = -\frac{b_1 - b}{a_1 - a}$ olmasını gerektirir. Dolayısıyla CC_1 ve AM doğruları diktir.

6 Geometrik yer ve çizim

Verilen bir özelliği sağlayan tüm noktaların oluşturduğu bir küme veya bir şekil bir geometrik yerdir. Geometrik yer problemlerinde yapılması gereken, istenilen özelliği sağlayan noktaların bulunduğu bir şekil bulmak ve bu şekildeki her noktanın da istenilen özelliğini göstermektir. Bazen ikinci kısım gözden kaçabilir, buna dikkat edilmesi gerekir.

Bazı temel geometrik yerler:

diyelim. EF nin AD ye paralel olduğu durumdaki kabul görmüş P noktalarının geometrik yerini bulunuz.

Çözüm: $DF \perp EC$ ve $EF \perp DC$ olduğu için F , DEC üçgeninin diklik merkezidir. Dolayısıyla $FC \perp DE$ dir. Böylece P nin DC çaplı yarı çember üzerinde olduğunu göstermiş oluruz. Burada P , C, D ve M den farklı olmalıdır. Öte yandan, bu yarıçemberin üzerinde fakat C, D ve M den farklı bir P noktası için $FC \perp DP$ yani $FC \perp DE$ dir. Ayrıca $DF \perp EC$ olduğu için yine F , DEC üçgeninin diklik merkezidir. Dolayısıyla $EF \perp DC$ olur ve bu P noktası istenilen özelliği sağlar. Sonuç olarak istenilen noktaların geometrik yeri C, D ve M den farklı olmak üzere DC çaplı yarı çember üzerindeki noktalardır.

3. Bir $ABCD$ eşkenar dörtgeni içerisinde $m(\widehat{AMD}) + m(\widehat{BMC}) = 180^\circ$ olacak şekilde M noktalarının geometrik yerini bulunuz.

Çözüm: $\overrightarrow{MN} = \overrightarrow{DA}$ olacak şekilde bir N noktası alalım. Bu durumda $m(\widehat{NAM}) = m(\widehat{DMA})$ ve $m(\widehat{NBM}) = m(\widehat{BMC})$ olur. Dolayısıyla $AMBN$ bir kirişler dörtgeni olur. Ayrıca bu kirişler dörtgeninde köşegenler eşit uzunlukta olduğu için $AM \parallel BN$ veya $BM \parallel AN$ dir. Birinci durumda

$$m(\widehat{AMD}) = m(\widehat{MAN}) = m(\widehat{AMB})$$

ve ikinci durumda ise

$$m(\widehat{BMC}) = m(\widehat{MBN}) = m(\widehat{MBA})$$

olur. Birinci durumda $m(\widehat{AMB}) + m(\widehat{BMC}) = 180^\circ$ olur ve buradan M nin AC köşegeni üzerinde olduğu çıkar. Benzer şekilde ikinci durumda ise M nin BD köşegeni üzerinde olur. Diğer taraftan, M nin herhangi bir köşegen üzerinde olduğu durumda $m(\widehat{AMD}) + m(\widehat{BMC}) = 180^\circ$ olacağı açıktır. Sonuç olarak istenilen noktaların geometrik yeri $ABCD$ nin köşegenleridir.

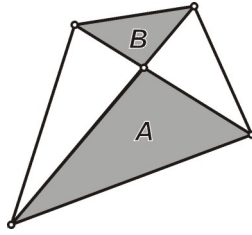

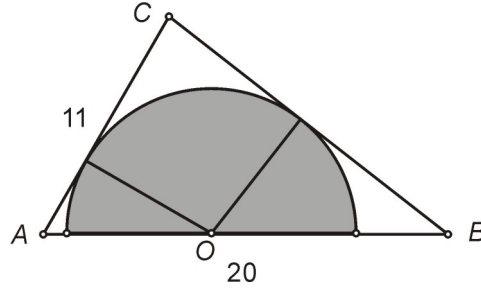
GEOMETRİ-PROBLEMLER

---

1. $ABCD$ kirişler dörtgeninde AC köşegeni $\widehat{DAB}$ açısının açı ortayıdır. Bu dörtgende AD kenarı D noktasının ötesindeki bir E noktasına uzatılıyor. Bu durumda $|CE| = |CA|$ eşitliğinin ancak ve ancak $|DE| = |AB|$ eşitliği sağlandığında doğru olduğunu gösteriniz.
2. Köşegenlerle dört üçgene bölünmüş olan bir yamuğun paralel kenarlarına komşu olan üçgenlerin alanlarına A ve B diyelim. Bu durumda yamuğun alanını A ve B cinsinden bulunuz.

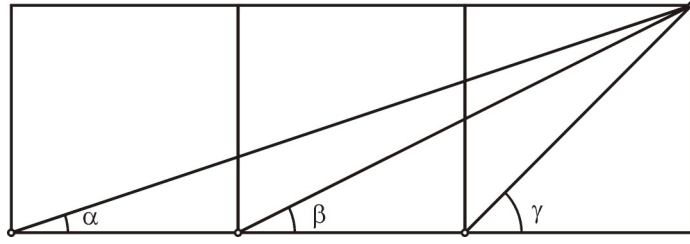

3. Şekildeki gibi bir ABC üçgeninde $|AB| = 20$ cm, $|AC| = 11$ cm ve $|BC| = 13$ cm dir. ABC üçgeni içine merkezi $|AB|$ kenarı üzerinde yer alan bir yarım daire çiziliyor. Yarım daire $|AC|$ ve $|CB|$ kenarlarına teğet olduğuna göre yarı çemberin çapı kaç cm dir?

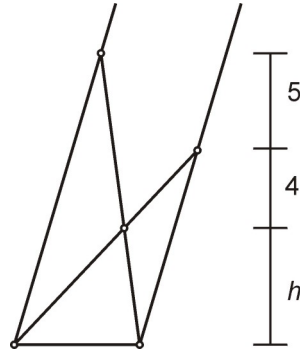

4. $|BC| = 7$, $|AC| = 3$ ve $m(\widehat{BAC}) = 30^\circ$ olan bir ABC üçgeninde $|AB|$ kaçtır ?
5. Merkezi S ve yarıçapı $r = 2$ olan bir çemberde, 45° açı ile kesişen iki yarıçap SA ve SB verilsin. AB doğrusu ile AS doğrusunun S noktasındaki dikmesi K noktasında kesişsinler. ABS üçgeninde B köşesinden inilen dikme AS kenarını L noktasında kessin. $SKBL$ yamuğunun alanını bulunuz.

6. $m(\widehat{ACB}) = 90^\circ$ olan bir ABC dik üçgeninin hipotenüsünün uzunluğu 10 cm, $m(\widehat{BAC}) = 30^\circ$ 'dir. Üçgenin içinde bir D noktası, $m(\widehat{BDC}) = 90^\circ$ ve $m(\widehat{ACD}) = m(\widehat{DBA})$ olacak şekildedir. AB kenarıyla CD doğrusunun kesiştiği nokta ise E noktasıdır. Bu durumda $|AE|$ doğru parçasının uzunluğu nedir?
7. $ABCD$ karesinin AB kenarı üzerinde, $|AE| = 3|EB|$ olacak şekilde bir E noktası, DA kenarı üzerinde ise, $|AF| = 5|FD|$ olacak şekilde bir F noktası bulunmaktadır. DE ve FC doğru parçalarının kesiştiği nokta K , DE ve BF doğru parçalarının kesiştiği nokta L , FB ve EC doğru parçalarının kesiştiği nokta ise M noktası olsun. Bu durumda EML ve DKC üçgenlerinin alanlarının toplamı p_1 , FLK ve MBC üçgenlerinin alanlarının toplamı p_2 ise, $p_1 : p_2$ oranı nedir?
8. $ABCD$ paralelkenarında $\widehat{ADC}$ açısının açıortayı BC kenarını E noktasında, AD kenarını dik kesen ve iki eşit parçaya bölen doğru parçasını M noktasında kesmektedir. Eğer AM ve BC doğruları F noktasında kesişiyorsa
- (a) $|DE| = |AF|$
(b) $|AD| \cdot |AB| = |DE| \cdot |DM|$
- olduğunu ispatlayınız.
9. ABC üçgeninde $m(\widehat{ACB})$ açısının iç açıortayı AB 'yi D noktasında kesmektedir. Eğer ABC üçgeninin çevrel çemberinin merkezi ile BCD üçgeninin içteğet çemberinin merkezleri çakışıksa $|AC|^2 = |AD| \cdot |AB|$ olduğunu gösteriniz.
10. Bir $ABCD$ dörtgeninde BC ve DA kenarlarının orta noktaları sırasıyla E ve F 'dir. EDA ve FBC üçgenlerinin alanları toplamının, $ABCD$ dörtgeninin alanına eşit olduğunu gösteriniz.
11. Bir ABC üçgeninde, $m(\widehat{ABC}) = 2m(\widehat{ACB})$ olduğuna göre,
- (a) $|AC|^2 = |AB|^2 + |AB| \cdot |BC|$
(b) $|AB| + |BC| < 2|AC|$
- olduğunu kanıtlayınız.
12. P noktası, kenar uzunluğu 10 olan bir eşkenar üçgenin iç bölgesinde yer almaktadır. P noktasının üçgenin iki kenarına olan dik uzaklıkları 1 ve 3 ise üçüncü kenara olan uzaklığı kaçtır?
13. Şekilde bir dikdörtgen 3 kareye bölünmüştür. $\alpha + \beta = \gamma$ olduğunu gösteriniz.
14. C açısı dik olan ABC üçgeninde S , AB kenarının orta noktası, V ise AB kenarına inilen yüksekliğin ayağıdır. $|SV| = 1$ ve $|SC| = 2$ ise ABC üçgeninin açı ölçülerini bulunuz.

15. Bir ABC üçgeninin A , B ve C köşelerinden inen dikmelerin uzunlukları sırasıyla, 5, 4 ve 4 dür. $|BC|$ kenarının uzunluğunu bulunuz.
16. Kenar uzunluğu 2 olan bir $ABCD$ karesinde AD 'nin orta noktası E ve C 'den BE 'ye inilen dikmenin ayağı F dir. $CDEF$ dörtgeninin alanını bulunuz.
17. Yüksekliklerinden ikisi 5 ve 7 olan bir üçgenin üçüncü yüksekliğinin üst sınırını bulunuz.
18. Bir üçgenin kenarları a, b, c ve çevrel çemberinin yarıçap uzunluğu R olsun. Eğer $R = \frac{a\sqrt{bc}}{b+c}$ ise üçgenin açılarını bulunuz.
19. İki merdiven, dar bir sokakta orantısız bir X -şekli biçiminde çaprazlama yerleştirilmiştir. Sokak duvarları zemine dik değil, fakat birbirlerine paraleldir. Zemin, düz ve yataydır. Her bir merdivenin tabanı, karşı duvara değecek şekilde yerleştirilmiştir. Uzun olan merdivenin sokak duvarına değen üst kısmı ile kısa olan merdivenin karşı duvara değen üst kısmı arasındaki mesafe dikey olarak 5 m 'dir. Kısa olan merdivenin karşı duvara değen üst kısmı ile de, iki merdivenin kesiştikleri nokta arasındaki mesafe dikey olarak 4 m 'dir. Merdivenlerin kesişim noktasının yere olan yüksekliği dikey olarak ne kadardır?

20. ABC üçgeninde, D noktası $[AC]$ üzerinde olmak üzere $[BD]$ ve E noktası $[AB]$ üzerinde olmak üzere $[CE]$ doğru parçaları çiziliyor. $[BD]$ ve $[CE]$ nin kesişim noktası X , $\text{Alan}(BXE) = a$, $\text{Alan}(BXC) = b$ ve $\text{Alan}(CXD) = c$ olmak üzere $\text{Alan}(AEXD)$ yi a, b ve c cinsinden bulunuz.

21. Kenar uzunlukları 10, 17 ve 21 olan bir üçgenin içine bir kenarı üçgenin en uzun kenarında ve diğer iki köşesi üçgenin kısa kenarları üzerinde olacak şekilde bir kare yerleştiriliyor. Karenin kenar uzunluğunu bulunuz.
22. $m(\widehat{ACB}) = m(\widehat{ADB})$ ve $|AB| = |AD|$ olacak şekilde bir dışbükey $ABCD$ dörtgeni verilsin. A noktasından CB ve DB doğrularına çizilen dikmelerin kesişim noktaları sırasıyla N ve K olmak üzere NK doğrusunun AC doğrusuna dik olduğunu gösteriniz.
23. Bir $ABCD$ karesinin BC ve CD kenarlarından K ve L noktaları alınıyor. $m(\widehat{AKB}) = m(\widehat{AKL})$ olduğuna göre $m(\widehat{KAL})$ kaçtır ?
24. Kenarları a, b ve c olan bir diküçgenin kenarları geometrik bir dizi oluşturduğuna ve $abc = 1$ olduğuna göre a, b, c yi bulunuz.
25. ABC dik üçgeninde AB hipotenüsünün orta noktası K olsun. M, BC kenarı üzerinde $|BM| = 2|MC|$ olacak şekilde bir nokta ise $m(\widehat{MAB}) = m(\widehat{MKC})$ olduğunu gösteriniz.
26. Bir yamuğun orta tabanının uzunluğu 4 ve taban açıları 40° ve 50° 'dir. Alt ve üst tabanın orta noktalarını birleştiren doğru parçasının uzunluğu 1 ise taban uzunluklarını hesaplayınız.
27. ABC üçgeninin iç teğet çemberi BC kenarına M , CA kenarına N , AB kenarına ise P noktalarında teğettir. NP doğrusu üzerinde $\frac{|DP|}{|DN|} = \frac{|BD|}{|CD|}$ olmak üzere bir D noktası olduğuna göre $DM \perp PN$ olduğunu gösteriniz.
28. M noktası, $ABCD$ karesinin çevrel çemberindeki CD yaylarından kısa olanının üzerinde bir nokta olsun. P ve R noktaları sırasıyla AM doğrusuyla BD ve CD doğru parçalarının kesişimlerini gösterebilir. Benzer şekilde, Q ve S noktaları da BM doğrusu ile sırasıyla AC ve DC doğru parçalarının kesişim noktaları olsunlar. PS ve QR doğrularının birbirlerine dik olduklarını gösteriniz.
29. Boyutları $25 \times 36 \times 12$ olan ve yerde en büyük yüzlerinden birisi üzerinde duran bir kutunun alt köşelerinin birinde bulunan bir karınca, kutunun altından geçmeden, karşı çaprazdaki alt köşeye ulaşmaya çalışmaktadır. Karıncanın kullanabileceği en kısa yolun uzunluğu nedir?
30. Merkezleri O ve P olan iki tane daire alalım. Her bir dairenin merkezinden, diğer dairenin çevresine iki tane teğet çizelim. O merkezli daireden çizilen teğetler, O merkezli daireyi A ve B noktalarında; P merkezli daireden çizilen teğetler de, P merkezli daireyi C ve D noktalarında kessin. AB ve CD kirişlerinin eşit uzunlukta olduklarını gösteriniz.

31. Bir $ABCD$ dörtgeninde, $Alan(ABC) \leq Alan(BCD) \leq Alan(CDA) \leq Alan(DAB)$ ise $ABCD$ nin bir yamuk olduğunu kanıtlayınız.
32. Köşegenlerin kesişimi O olan $ABCD$ paralelkenarında, M ve N noktaları sırasıyla $[BO]$ ve $[CD]$ nin orta noktaları olsunlar. ABC ve AMN üçgenleri benzer ise, $ABCD$ nin bir kare olduğunu kanıtlayınız.
33. Bir düzgün dokuzgenin en uzun köşegeninin uzunluğunun, en kısa köşegeni ile bir kenarının uzunlukları toplamına eşit olduğunu gösteriniz.
34. Kenarları 20 ve 15 olan bir $ABCD$ dikdörtgeni verilsin. Merkezi A noktasında olan bir çember C köşesinden geçiyor. BD doğru parçasını içeren kirişin uzunluğunu bulunuz.
35. Yarı çapı r olan bir çemberle çevrelenmiş ve alanı $3r^2$ olan düzgün çokgenin kenar sayısı nedir?
36. ABC dar açılı üçgeninin çevrel çemberinin merkezi O olsun. O_1 ise AB kenarını iki eşit parçaya ayıran ve O noktasından geçen doğrunun üzerinde, O noktasına göre AB kenarının diğer tarafında kalan bir nokta olsun. Merkezi O_1 , yarı çapı AO_1 olan çembere K , CA ve CB doğrularının K ile kesiştiği noktalara ise sırasıyla A_1 ve B_1 diyelim. Bu durumda A_1B ve AB_1 doğruları ABC üçgeninin çevrel çemberinin üzerinde kesiştiğinde AO_1BO dörtgeninin bir kirişler dörtgeni olduğunu gösteriniz.
37. P noktası bir çember üzerinde, Q noktası bir doğru üzerinde sabit; R noktası ise P noktasının bulunduğu çember üzerinde (P, Q, R bir doğru üzerinde olmayacak şekilde) değişken bir noktadır. P, Q ve R noktalarından geçen çember, Q noktasının bulunduğu doğruyu tekrar V noktasında kestiğine göre, VR doğrusunun bir sabit noktadan geçtiğini gösteriniz.
38. $ABCD$, bir kirişler dörtgeni olsun. AC köşegeni DAB açısının açıortayıdır. AD kenarı, D köşesinden uç noktası E olacak şekilde uzatılıyor. $|CE| = |CA| \Leftrightarrow |DE| = |AB|$ olduğunu ispatlayınız.
39. Alanı 7 olan bir ABC eşkenar üçgeninde M ve N noktaları sırasıyla AB ve AC üzerinde bulunan ve $AN = BM$ koşulunu sağlayan noktalar olsun. $O = BN \cap CM$ olmak üzere, BOC üçgeninin alanı 2 olsun.
- a) $MB : AB = 1 : 3$ veya $MB : AB = 2 : 3$ olduğunu ispatlayınız.
- b) AOB açısının ölçüsünü bulunuz.

40. Bir ABC üçgeninde a, b ve c sırasıyla A, B ve C köşelerinin karşısındaki kenarların uzunlukları ve r , ABC üçgeninin içteğet çemberinin yarı çapı olmak üzere ve $6(a + b + c)r^2 = abc$ eşitliğini sağlamaktadırlar. M , ABC üçgeninin içteğet çemberinin üzerinde bir nokta ve D, E, F sırası ile bu noktanın BC, AC ve AB kenarlarına izdüşümleridir.
 $Alan(ABC) = S$ ve $Alan(DEF) = S_1$ ise $\frac{S_1}{S}$ kesirinin alacağı en büyük ve en küçük değerleri bulunuz.
41. Bir ABC üçgeninin alanını eşit alanlı ABM, BCM ve MCA üçgenlerine bölen M noktasının ağırlık merkezi olduğunu ispatlayınız.
42. Bir ABC üçgeninde $m(\widehat{B}) = 2.m(\widehat{C})$ ve A açısının açıortayı BC kenarını D noktasında kesmek üzere $|AB| = |CD|$ ise $m(\widehat{A})$ kaçtır?
43. $ABCD$ eşkenar dörtgen ve $m(\widehat{DAB}) = 60^\circ$ olsun. K ve L noktaları AD ve DC kenarları üzerinde noktalar ve M noktası $KDLM$ paralel kenar oluşturacak şekilde AC köşegeni üzerinde bir nokta olsun. BKL üçgeninin eşkenar olduğunu ispatlayınız.
44. ABC dik üçgeninde D ve E sırası ile AB ve BC dik kenarları üzerinde $m(\widehat{BAE}) = 30^\circ$ ve $m(\widehat{BDC}) = 45^\circ$ olacak şekilde noktalar, F ise AE ve CD doğrularının kesişim noktasıdır. $|AE| = \sqrt{3}$, $|CD| = \sqrt{2}$ olduğuna göre, F noktasının AB kenarına olan uzaklığını bulunuz.
45. $ABCD$ yamuğunda AB tabanının orta noktası M 'dir. E, AC köşegeni üzerinde, BC ve ME, F noktasında; DE ve AB, H noktasında kesişecek şekilde seçilmiş bir noktadır. FD ve AB, G noktasında kesişiyor ise M noktasının GH nin orta noktası olduğunu gösteriniz.
46. P_n , çevrel çember yarıçapı 1 olan bir düzgün çokgendir. P_n 'nin alanınının çevresine oranının 0.25 den büyük olduğu en küçük n değerini bulunuz.
47. Herhangi bir üçgen kendisi ile benzer olan
- (a) 2002
- (b) 2003
- üçgene bölünebilir mi?
48. ABC üçgeninin içinde bir M noktası olsun. Bu üçgende $m(\widehat{BAC}) = 70^\circ$, $m(\widehat{ABC}) = 80^\circ$, $m(\widehat{ACM}) = 10^\circ$ ve $m(\widehat{CBM}) = 20^\circ$ olduğuna göre $|AB| = |MC|$ olduğunu gösteriniz.
49. $ABCD$ dörtgeni $m(\widehat{DAC}) = m(\widehat{BDC}) = 36^\circ$, $m(\widehat{CBD}) = 18^\circ$ ve $m(\widehat{BAC}) = 72^\circ$ olmak üzere bir dışbükey dörtgendir. AC ve BD köşegenlerinin kesiştiği nokta P olduğuna göre $\widehat{APD}$ açısının ölçüsünü bulunuz.

50. A ve B köşelerinden çizilen kenarortayların dik kesiştiği bir ABC üçgeninde en kısa kenarın AB olduğunu ispatlayınız.
51. ABC üçgeninde AB kenarının orta noktası M ve ABC açısının açıortayının AC kenarı ile kesiştiği nokta D olsun. $MD \perp BD$ ise, $|AB| = 3|BC|$ olduğunu gösteriniz.
52. Bir $ABCD$ dörtgeninde $m(\widehat{CAD}) = 45^\circ$, $m(\widehat{ACD}) = 30^\circ$ ve $m(\widehat{BAC}) = m(\widehat{BCA}) = 15^\circ$ olduğuna göre DBC açısının değeri nedir?
53. Bir dik üçgenin çevrel çemberinin yarıçapı R , iç teğet çemberinin yarıçapı r olmak üzere

$$R \geq r(1 + \sqrt{2})$$

olduğunu gösteriniz.

54. $|AC| = 6$, $|BC| = 2$ ve $m(\widehat{ACB}) = 120^\circ$ olan bir ABC üçgeninin $\widehat{ACB}$ açısının açı ortayı AB kenarıyla D noktasında kesişiyor. Bu durumda CD doğru parçasının uzunluğunu bulunuz.
55. R çevrel çemberin yarıçapı olmak üzere, $R(b + c) = a\sqrt{bc}$ koşulunu sağlayan ABC üçgenini bulunuz.
56. Bir kenarı α olan ABC eşkenar üçgeninin dışına $m(\widehat{CAD}) = 90^\circ$ olan ACD ikizkenar üçgeni çiziliyor. Burada DA ve CB kenarları E noktasında kesiştiğine göre aşağıdaki soruları yanıtlayınız.
- (a) $\widehat{DBC}$ açısının ölçüsünü bulunuz.
- (b) CDE üçgeninin alanını α cinsinden bulunuz.
- (c) BD doğru parçasının uzunluğunu α cinsinden bulunuz.
57. Dar açılı bir ABC üçgeninde, BAC açısının açı ortayı, B köşesinden çizilen yükseklik ve AB kenarına ait kenar orta dikme bir noktada kesişmelerinin ancak ve ancak $m(\widehat{A}) = 60^\circ$ olduğu zaman mümkün olduğunu kanıtlayınız.
58. Birim kareye sığabilecek en büyük yarım dairenin alanını bulunuz.
59. ABC , $|AC| = |BC|$ olacak şekilde bir ikizkenar üçgen olsun. Bu üçgenin çevrel çemberinin, C noktasını içermeyen AB yayının üzerindeki bir noktaya P noktası diyelim. C noktasından PB doğru parçası üzerine indirilen dikme ayağına ise D noktası diyelim. Bu durumda,

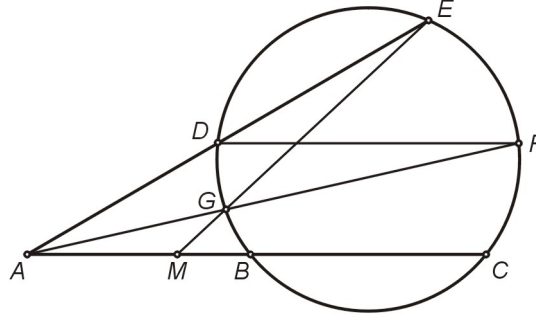
$$|PA| + |PB| = 2|PD|$$

olduğunu gösteriniz.

60. Kenarları $1, 1, \sqrt{2}$ olan ikizkenar diküçgen biçimindeki bir tahta parçası iki parçaya bölünecektir. İki parçanın alanını eşit yapacak en kısa kesitin yerini ve uzunluğunu ve bulunuz.
61. ABC ikizkenar üçgeninin, sırasıyla eşkenarlar AB ve AC üzerinde P ve Q noktaları, $|AP| = |CQ|$ olacak şekilde bulunmaktadır. Bununla birlikte P ya da Q , ABC üçgeninin bir köşesi değildir. Bu durumda APQ üçgeninin çevrel çemberinin ABC üçgeninin çevrel çemberinin merkezinden geçtiğini gösteriniz.
62. Bir $ABCD$ konveks dörtgeninin köşegenlerinin kesişim noktası M olmak üzere AB kenarını P noktasında, CD kenarını Q noktasında kesen ve M noktasından geçen g doğrusu dikkate alındığında APM, BPM, CQM ve DQM üçgenleri benzer olan bütün konveks $ABCD$ dörtgenleri bulunuz (üçgenlerin köşeleri aynı sırada olmak zorunda değil).
63. Bir çembere dışındaki bir A noktasından çizilen iki doğru, çemberi sırasıyla B, C ve D, E noktalarında kesmektedir. ($B \in [AC]$ ve $D \in [AE]$ dir.) D noktasından $[BC]$ ye çizilen paralel, çemberi F noktasında kesmektedir. A ve F noktalarından geçen doğrunun çemberi kestiği ikinci nokta G olsun. E, G noktalarından geçen doğru, $[AC]$ yi M noktasında kestiğine göre

$$\frac{1}{|AM|} = \frac{1}{|AB|} + \frac{1}{|AC|}$$

olduğunu kanıtlayınız.

64. ABC bir eşkenar üçgen ve P , çapı BC kenarı olan A köşesinden uzak olan yarımdairedir. A köşesinden geçen ve BC yi üç eş parçaya ayıran doğruların P yarımdairesini de üç eş parçaya ayırdığını gösteriniz.
65. Dikdörtgen şeklindeki bir kağıt, köşegen oluşturan iki köşesi üst üste gelecek şekilde katlanıyor. Kat yerinin oluşturduğu yeni kenarın (üst üste gelen köşelerin karşısındaki

kenar) uzunluğu, dikdörtgenin uzun kenarının uzunluğuna eşitse dikdörtgenin uzun kenarının kısa kenarına oranı nedir?

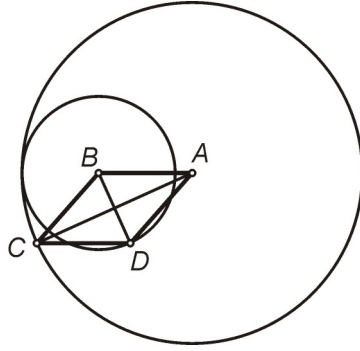
66. $ABCD$ karesi ile $ABEF$ karesinin bulunduğu düzlemler birbirlerine diktir. AE ve BF doğruları O noktasında kesişiyor ve $|AE| = 4$ cm ise

(a) B noktasından DOC ve DAF düzlemlerinin kesiştiği doğruya olan uzaklığını

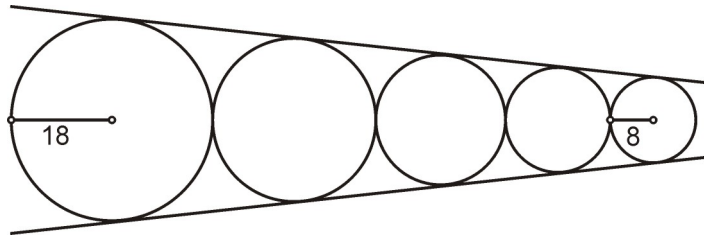
(b) AC ve BF doğruları arasındaki uzaklığı

bulunuz.

67. Çevresi 40 cm olan $ABCD$ eşkenar dörtgenininin A köşesini merkez olarak alan çember C , B köşesini merkez olarak alan çember ise D noktasından geçmektedir. Bu iki çember birbirlerine teğet ise, $ABCD$ eşkenar dörtgeninin alanı kaç cm^2 dir?

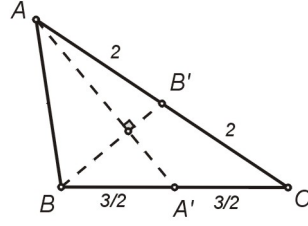

68. Değişik boyutlardaki beş bilye konik biçimindeki bir huniye koyuluyor. Her bilye bitişiğindeki bilyelerle ve huni yüzeyiyle temas halindedir.

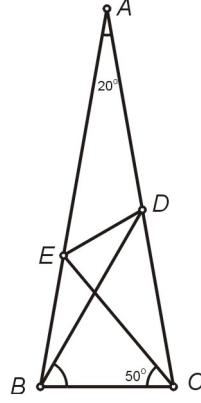
En küçük bilyenin yarıçapı 8 , en büyük bilyenin yarıçapı 18 milimetredir. Ortadaki bilyenin yarıçapını bulunuz.

69. ABC üçgeninin AA' ve BB' kenarortaylarının dik kesiştiklerini varsayalım. $|BC| = 3$ ve $|AC| = 4$ ise, AB kenarının uzunluğu ne olur?

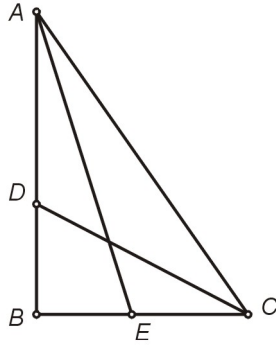

70. $|AB| = |AC|$ ve $m(\widehat{BAC}) = \alpha$ olan bir ABC üçgeninde P , $P \neq B$ olan $|AB|$ üzerinde bir nokta ve Q , A dan çizilen yükseklik üzerinde $|PQ| = |QC|$ olacak şekilde bir nokta olsun. $m(\widehat{QPC})$ kaçtır ?
71. **a** Kenarı a olan ABC eşkenar üçgeni veriliyor. $MP \perp AB$, $NM \perp BC$, $PN \perp AC$ olmak üzere $P \in [AB]$, $M \in [BC]$, $N \in [AC]$ noktalarının oluşturduğu MNP üçgeni için MP uzunluğunu bulunuz.
- b** Her ABC dar açılı üçgeni için $MP \perp AB$, $NM \perp BC$, $PN \perp AC$ olacak şekilde $P \in [AB]$, $M \in [BC]$, $N \in [AC]$ noktalarının bulunabileceğini gösteriniz.
72. BAC açısı sabit kalmak üzere, B ve C noktaları sabit, A noktası değişkendir. Burada AB ve AC kenarlarının orta noktaları sırasıyla D ve E noktaları olsun. Ayrıca $DF \perp AB$, $EG \perp AC$ ve BF ile CG doğruları BC doğrusuna dik olacak şekilde F ve G noktaları olsun. Bu durumda $|BF| \cdot |CG|$ çarpımının A noktasının seçiminden bağımsız olduğunu gösteriniz.
73. Bir dikdörtgenin kenarları oranı $12 : 5$ tir. Köşegenlerin oluşturduğu 4 üçgenden bir kenarı komşu olanların içine çizilen çemberlerin yarıçapları r_1 ve r_2 olmak üzere $r_1 : r_2$ oranını bulunuz.
74. Çapı $\overline{AB}$ merkezi S olan yarıçember üzerinde aşağıdaki koşulları sağlayan C ve D noktaları verilsin.
- i** C noktası AD yayı üzerindedir,
- ii** CSD açısı dik açıdır.
- E noktası AC ve BD doğrularının kesişim noktası ve F noktası AD ve BC doğrularının kesişim noktası ise $|EF| = |AB|$ olduğunu gösteriniz.
75. Bir üçgenin içindeki noktalardan kenara uzunlukları çarpımı en büyük noktanın ağırlık merkezi olduğunu gösteriniz.

76. $|AB| = |BC|$ ve $|CD| = |DA|$ olan $ABCD$ dörtgeninin AC ve BD köşegenlerinin kesiştiği nokta O noktası olsun. Ayrıca, ABD üçgeninin D köşesinden inen yüksekliğin ayağına N , BCD üçgeninin B köşesinden inen yüksekliğin ayağına K noktası diyelim. Bu durumda N , O ve K noktalarının bir doğru üzerinde olduğunu gösteriniz.
77. ABC ikizkenar ($|AB| = |AC|$) üçgeninde $m(\widehat{BAC}) = 20^\circ$ dir . D noktası AC kenarının üzerinde, E noktası AB kenarının üzerinde, $m(\widehat{DBC}) = 60^\circ$ ve $m(\widehat{ECB}) = 50^\circ$ olduğuna göre $m(\widehat{EDB})$ yi bulunuz.

78. AC kenarı, ABC dik üçgeninin hipotenüsüdür. D noktası AB kenarının ve E noktası da BC kenarının üzerindedir. $m(\widehat{BCD}) = m(\widehat{DCA})$ ve $m(\widehat{BAE}) = m(\widehat{EAC})$ dir. AE kenarının uzunluğu 9 ve CD kenarının uzunluğu $8\sqrt{2}$ olduğuna göre AC kenarının uzunluğunu bulunuz.

79. A, B ve C birbirlerine olan uzaklıkları eşit olan ($|AB| = |AC| = |BC|$) üç şehirdir. A şehrinden 3 km, B şehrinden 4 km uzakta olan bir aracın C şehrine olan uzaklığı en çok kaç kilometre olabilir?
80. Bir Kenarı 6 olan eşkenar üçgenin içine çizilen çember üzerindeki herhangi bir T noktası için $|TA|^2 + |TB|^2 + |TC|^2 = 45$ olduğunu gösteriniz.

81. $ABCD$ yamuğunda köşegenler O noktasında dik olarak kesişmektedir. M ve N , sırasıyla OA ve OB doğru parçaları üzerinde $m(\widehat{ANC}) = m(\widehat{BMD}) = 90^\circ$ olacak şekilde noktalardır. E , MN doğru parçasının orta noktası ise

(a) OMN ve OBA üçgenlerinin benzer üçgenler olduklarını

(b) OE doğru parçasının AB 'ye dik olduğunu

gösteriniz.

82. G kapalı dörtgeni için

(a) Eğer üzerinden geçen her doğrunun G 'yi eşit iki alana ayırdığı bir X noktası varsa G bir paralelkenardır.

(b) Eğer G bir paralelkenarsa, üzerinden geçen her doğrunun G 'yi eşit iki alana ayırdığı bir X noktası vardır.

önermelerini ispatlayınız.

83. ABC dik üçgeninde $|AB| = |AC|$. $[AB]$ üzerinde $|AM| = |BP|$ olacak şekilde M ve P noktaları alalım. D noktası da $[BC]$ nin orta noktası olmak üzere, $[CM]$ ve $[BC]$ üzerinde sırasıyla R ve Q noktaları, A, R, Q doğrusal ve AQ ile CM dik olacak şekilde alınmıştır.

a-) $m(\widehat{AQC}) = m(\widehat{PQB})$

b-) $m(\widehat{DRQ}) = 45^\circ$

olduğunu ispatlayınız.

84. ABC üçgeninin BC kenarının üzerindeki D ve E noktaları, (D , B 'ye daha yakın); AC kenarının üzerindeki F ve G noktaları, (F , C 'ye daha yakın); AB kenarının üzerindeki H ve K noktaları, (H , A 'ya daha yakın) verilmiştir. $|AH| = |AG| = 1$, $|BK| = |BD| = 2$, $|CE| = |CF| = 4$, $m(\widehat{ABC}) = 60^\circ$ olup D, E, F, G, H, K noktaları bir çember üzerindedir. Buna göre ABC üçgeninin iç teğet çemberinin yarı çapını bulunuz.

85. Köşeleri r yarıçaplı bir çemberin üzerinde olan tüm $ABCD$ dörtgenlerini ve $|CB| = |BP| = |PA| = |AB|$ olacak şekilde $[CD]$ kenarı üzerinde bir P noktası düşünelim.

a) Yukarıdaki koşulu sağlayan A, B, C, D, P noktalarının varlığını gösteriniz.

b) Yukarıdaki koşulu sağlayan tüm A, B, C, D, P noktaları için $|DA| = |DP| = r$ olduğunu kanıtlayınız.

86. ABC üçgeni, A noktasında dik açıdır. D noktası, $CD = 1$ olacak şekilde AB kenarının üzerindedir. AE , A noktasından BC kenarına olan dik yüksekliktir. $BD = BE = 1$ ise, AD kenarının uzunluğu nedir?

87. $|AB| = |AC|$ olacak şekilde bir ABC üçgeninde D , A köşesinden inilen dikmenin ayağıdır. E noktası ise AB kenarı üzerinden bir nokta, $m(\widehat{ACE}) = m(\widehat{ECB}) = 18^\circ$ ve $|AD| = 3$ ise $|CE| = ?$
88. Eşkenar üçgenin içindeki bir noktanın köşelere uzaklıkları 3, 4 ve 5 ise üçgenin alanını bulunuz.
89. Kenar uzunlukları ve içteğەر çemberinin çapı aritmetik dizi oluşturan üçgenin diküçgen olduğunu ispatlayınız.
90. $\widehat{pOq}$ açısı içinde yer alan S noktası, Op doğrusuna P noktasında, Oq doğrusuna ise Q noktasında teğet olan bir k çemberinin üzerinde bulunmaktadır. Op doğrusuna paralel olan ve S noktasından geçen s doğrusu ise Oq doğrusunu R noktasında kesmektedir. T noktası ise SQR üçgeninin çevrel çemberi ile PS doğrusunun kesiştiği noktadır ($T \neq S$). Bu durumda $OT // SQ$ olduğunu ve OT doğrusunun SQR üçgeninin çevrel çemberine teğet olduğunu gösteriniz.
91. $ABCD$ dört yüzlünün ağırlık merkezi ile A ve B köşeleri arasındaki uzaklık eşit olduğuna göre
- $$|AC|^2 + |AD|^2 = |BC|^2 + |BD|^2$$
- olduğunu gösteriniz.
92. ABC üçgeninin iç teğet çemberi BC , CA ve AB kenarlarına sırasıyla A_1 , B_1 ve C_1 noktalarında değiyor. Bu durumda $A_1B_1C_1$ üçgeninin açılarını ABC üçgeninin açıları cinsinden ifade ediniz.
93. p ve q yarıdoğruları O noktasında kesişiyorlar. A ve C noktaları p üzerinde, B ve D noktaları q üzerinde olmak üzere, CD doğrusu OAB üçgeninin A köşesinden çizilen kenarortayına paralel olduğuna göre AB kenarının OCD üçgeninin D köşesinden çizilen kenarortayına paralel olduğunu gösteriniz.
94. Bir ABC üçgeninde, $|AB| = |AC|$, D noktası $[BC]$ nin orta noktası olsun. M , $[AD]$ nin orta noktası ve N noktası D noktasının $[BM]$ üzerindeki dik izdüşümü olmak üzere, $m(\widehat{ANC}) = 90^\circ$ olduğunu kanıtlayınız.
95. ABC , $m(\widehat{BAC}) = 90^\circ$ ve $|AB| = |AC|$ olacak şekilde bir üçgen olsun. BC kenarı üzerindeki N noktası ise, yine BC kenarı üzerindeki M noktası ve C noktasının arasında olacak şekilde ve

$$|BM|^2 - |MN|^2 + |NC|^2 = 0$$

eşitliğini sağladığına göre, $m(\widehat{MAN}) = 45^\circ$ olduğunu gösteriniz.

96. Dar açılı ABC üçgeninin AC ve BC kenarlarının dış tarafında $ACXE$ ve $CBDY$ kareleri bulunmaktadır. Bu durumda AD ve BE doğrularının kesiştiği noktanın, ABC üçgeninin C noktasından inen yüksekliği üzerinde olduğunu gösteriniz.
97. Bir dışbükey $ABCD$ dörtgeninin iç teğet çemberinin merkezi I olsun. $m(\widehat{MBN}) = m(\widehat{ABC})/2$ olacak şekilde, $[AI]$ ve $[CI]$ doğru parçaları üzerinde, sırasıyla, M ve N noktaları seçilsin. $m(\widehat{MDN}) = m(\widehat{ADC})/2$ olduğunu kanıtlayınız.
98. Kenar uzunlukları a, b, c br olan bir üçgende $\frac{3}{2} \leq \frac{a}{b+c} + \frac{b}{c+a} + \frac{c}{a+b} < 2$ olduğunu kanıtlayınız.
99. Kare şeklindeki tarlanın içine yerleştirilmiş bir karınca, tarlanın köşelerinin birinden 13 metre, bu köşenin çapraz olarak karşısındaki köşeden 17 metre ve üçüncü bir köşeden de 20 metre uzaklıktadır. Tarlanın alanını bulunuz. Burada, arazinin düzgün olduğu varsayılmaktadır.
100. İkizkenar bir ABC üçgeninin ($|AB| = |AC|$) AB kenarı üzerinde BCD açısı 15° olacak şekilde bir D noktası yer almaktadır. $|AD| = 1$ birim ve $|BC| = \sqrt{6}$ birim ise CAB açısının ölçüsü kaç derecedir?
101. $n \geq 4$ olmak kaydıyla, her pozitif n tam sayısı için, herhangi bir üçgenin n ikizkenar üçgene ayrılabilirliğini gösteriniz.
102. ABC üçgeninin yükseklikleri $h_a \geq 3$ cm, $h_b \geq 4$ cm ve $h_c \geq 5$ cm eşitsizliklerini sağladığına göre, bu üçgeninin alanının mümkün olan en küçük değerini bulunuz.
103. ABC üçgeninde A açısının açıortayı, ABC üçgeninin çevrelçemberi ile A_1 noktasında kesişiyor. Aynı şekilde B açısının açıortayı çevrelçemberi B_1 noktasında, C açısının açıortayı da C_1 noktasında kesiyor. AA_1 doğrusu B ve C köşelerindeki dış açılarının açıortayları ile A° noktasında kesişiyor. B° ve C° noktaları da benzer şekilde tanımlanıyor.

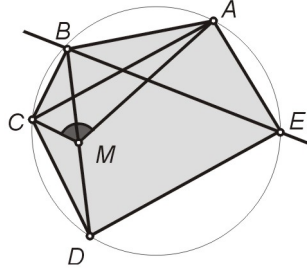
$$\begin{aligned} \text{Alan}(A^\circ B^\circ C^\circ) &= 2 \cdot \text{Alan}(AC_1BA_1CB_1) \\ &\geq 4 \cdot \text{Alan}(ABC) \end{aligned}$$

olduğunu gösteriniz.

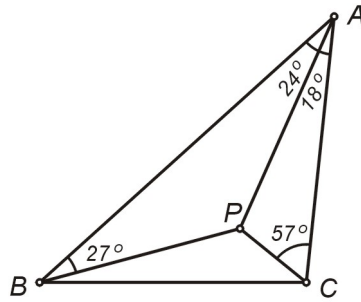
104. AC kenarı AB kenarından uzun olan bir ABC üçgeni verilsin. $BX = CA$ olacak şekilde BA kenarını A yönünde uzatalım. $CY = BA$ olacak şekilde CA kenarı üzerinde Y noktasını alalım. BC kenarının orta dikmesinin XY doğrusu ile kesiştiği yere P diyelim. $m(\widehat{BPC}) + m(\widehat{BAC}) = 180^\circ$ olduğunu gösteriniz.
105. ABC ikizkenar ($|AB| = |AC|$) üçgeni veriliyor. $B \in |MC|$ olacak şekilde bir M noktası seçiliyor. AMB üçgeninin iç teğet çemberinin yarıçapı ile AMC üçgeninin

M köşesine karşılık gelen dış teğet çemberinin yarıçapı toplamının sabit olduğunu ispatlayınız.

106. ABC dar açılı bir üçgendir. BC kenarı üzerinde bir D noktası alalım. E ve F noktaları da sırasıyla, D noktasının AB ve AC kenarlarına dik izdüşümü olsun. BF ve CE doğrularının kesiştiği noktaya da P diyelim. AD doğrusunun BAC üçgeninin açıortayı olmasının ancak ve ancak AP ve BC doğrularının birbirine dik olması durumunda olduğunu gösteriniz.
107. İki benzer üçgenin tam sayı değerli kenar uzunluklarının ikisi birbirine eşit olsun. Üçüncü kenarlarının farkı 20141 ise, bütün kenarlarını bulunuz.
108. Köşeleri bir çemberin üzerinde bulunan $ABCDE$ beşgeninde, $AC \parallel DE$ ve M , BD doğru parçasının orta noktasıdır. $m(\widehat{AMB}) = m(\widehat{BMC})$ olduğunda BE nin AC yi iki eşit parçaya ayırdığını gösteriniz.

109. ABC üçgeni, A noktasında dik açı olsun. A köşesinden çizilen açıortay BC kenarını, D noktasında kessin. Dolayısıyla, $s(\widehat{DAB}) = 45^\circ$ olur. $|CD| = 1$ ve $|BD| = |AD| + 1$ ise, AC ve AD uzunluklarını bulunuz.
110. ABC üçgeni içerisinde PAC açısı 18° , PCA açısı 57° , PAB açısı 24° ve PBA açısı 27° olacak şekilde bir P noktası olduğuna göre, ABC üçgeninin ikizkenar olduğunu gösteriniz.

111. Dar açılı bir üçgenin iç açılarını A, B ve C ile gösterelim.

$$\begin{aligned}\sin A + \sin B + \sin C &> 2 \\ \cos A + \cos B + \cos C &> 1 \\ \tan\left(\frac{A}{2}\right) + \tan\left(\frac{B}{2}\right) + \tan\left(\frac{C}{2}\right) &< 2\end{aligned}$$

eşitsizliklerini gösteriniz.

112. Bir ABC üçgeninde $m(\widehat{BAC}) = 60^\circ$ ve $|AB| \neq |AC|$ olsun. Ayrıca $\widehat{BAC}$ açısının açı ortayı AD doğrusu ve AD doğrusuna A noktasında dik olan ϵ doğrusunun BC ile kesiştiği nokta, $|BE| = |AB| + |AC|$ şartını sağlayan E noktası olsun.

Bu durumda ABC üçgeninin $\widehat{ABC}$ ve $\widehat{BCA}$ açılarını bulunuz.

113. Kenar uzunlukları 1, 2, 3 ve 4 birim olan bir dörtgenin alanının en büyük değeri nedir?

114. AB ve CD kenarları paralel olan bir $ABCD$ yamuğunda $m(\widehat{DAB}) = 6$ ve $m(\widehat{ABC}) = 42$ dir. AB kenarında $m(\widehat{AXD}) = 78$ ve $m(\widehat{CXB}) = 66$ olacak şekilde bir X noktası bulunmaktadır. $|AB|$ ve $|CD|$ doğru parçaları arasındaki uzaklık 1 ise $AD + DX - (BC + CX) = 8$ olduğunu gösteriniz.

115. Bir ABC eşkenar üçgeni verilsin. Ağırlık merkezi G olsun. M noktası herhangi bir iç nokta olmak üzere, $|MG|$ nin orta noktası O olsun. M noktasından geçen uç noktaları ABC üçgeninin kenarları üzerinde olan kenarlara paralel doğru parçaları çizilsin.

a. O noktasının doğru parçalarının orta noktalarına uzaklıklarının eşit olduğunu gösteriniz.

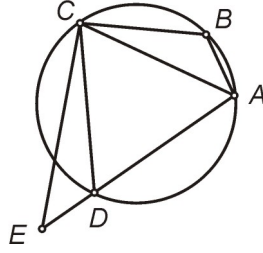
b. Doğru parçalarının orta noktalarının bir eşkenar üçgenin köşeleri olduğunu gösteriniz.

GEOMETRİ-ÇÖZÜMLER

1. $ABCD$ kirişler dörtgeninde AC köşegeni $\widehat{DAB}$ açısının açı ortayıdır. Bu dörtgende AD kenarı D noktasının ötesindeki bir E noktasına uzatılıyor. Bu durumda $|CE| = |CA|$ eşitliğinin ancak ve ancak $|DE| = |AB|$ eşitliği sağlandığında doğru olduğunu gösteriniz.

Çözüm.

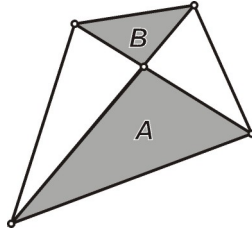
$m(\widehat{DAC}) = m(\widehat{CAB})$ olduğundan ve çember üzerinde eşit açıların oluşturdukları yayların uzunlukları da birbirine eşit olacağından, $|BC| = |CD|$ elde ederiz. Ayrıca çemberin içindeki dörtgende karşılıklı açılar toplamı 180° olacağından $m(\widehat{EDC}) = 180^\circ - m(\widehat{CDA}) = m(\widehat{ABC})$ buluruz.

$|DE| = |AB|$ olduğunu kabul edelim. Bu durumda "Kenar-Açı-Kenar"dan dolayı ABC ve EDC üçgenleri eş üçgenler olur ve $|CE| = |CA|$ elde edilir.

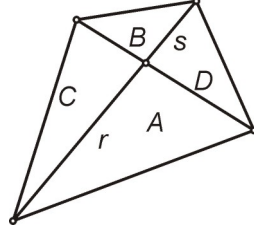
Şimdi $|CE| = |CA|$ olduğunu kabul edelim. Bu durumda CAE üçgeni ikizkenar üçgen olur ve $m(\widehat{BAC}) = m(\widehat{CAD}) = m(\widehat{CEA})$ elde edilir. "Açı-Açı-Açı"dan dolayı ABC ve EDC üçgenleri eş üçgenler olur ve $|DE| = |AB|$ bulunur.

Sonuç olarak bu iki durum birleştirildiğinde, $|DE| = |AB| \Leftrightarrow |CE| = |CA|$ olduğu görülür.

2. Köşegenlerle dört üçgene bölünmüş olan bir yamuğun paralel kenarlarına komşu olan üçgenlerin alanlarına A ve B diyelim. Bu durumda yamuğun alanını A ve B cinsinden bulunuz.

Çözüm. Sorunun çözümünde üçgenin alanının $1/2 \times \text{taban} \times \text{yükseklik}$ olduğunu kullanacağız ancak burada unutulmaması gereken konu, tabanın, üçgenin herhangi bir kenarı olabileceği, ve yüksekliğin bu kenarın karşısındaki köşeden, kenarın üzerine (ya da bir uzantısına) indirilen dikme olduğudur.

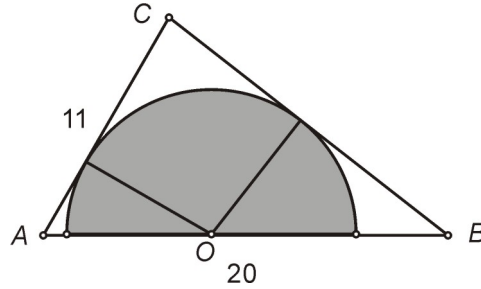
Şimdi, tabanları r ve s olan, ve alanları C ve B olan üçgenleri düşünelim. Bu iki üçgenin yükseklikleri aynı olduğu gibi tabanları da çakışıktır. Dolayısıyla $\frac{r}{s} = \frac{C}{B}$ olur. Benzer şekilde $\frac{r}{s} = \frac{A}{D}$ olur. Bu iki denklemi birleştirerek $AB = CD$ buluruz.

Ayrıca, alanları $A + C$ ve $A + D$ olan üçgenleri düşünersek, bu üçgenler aynı tabana, ve eşit yüksekliğe sahip olduklarından, $A + C = A + D$, yani $C = D$ bulunur.

Bunu daha önce bulduğumuz $AB = CD$ denkleminde yerine yazarsak, $C = D = \sqrt{AB}$ elde ederiz.

Sonuç olarak, yamuğun alanı $A + B + C + D = A + B + 2\sqrt{AB} = (\sqrt{A} + \sqrt{B})^2$ olarak bulunur.

3. Şekildeki gibi bir ABC üçgeninde $|AB| = 20$ cm, $|AC| = 11$ cm ve $|BC| = 13$ cm dir. ABC üçgeni içersine merkezi $|AB|$ kenarı üzerinde yer alan bir yarım daire çiziliyor. Yarım daire $|AC|$ ve $|CB|$ kenarlarına teğet olduğuna göre yarı çemberin çapı kaç cm dir?

Çözüm. Bu problemin çözümünü iki yolla yapabiliriz:

1) Açığortay teoremini kullanarak:

Öncelikle $|AB|$ doğru parçası üzerindeki yarım dairenin merkezine O , yarım dairenin $|AC|$ kenarına teğet olduğu noktaya E , yarım dairenin $|CB|$ kenarına teğet olduğu noktaya D diyelim ve $|OE|$ ve $|OD|$ doğru parçalarını çizelim.

$|CE|$ nin $|CD|$ ye eşit olduğu açıktır. Ayrıca, yarı çap olduklarından, $|OE|$ ve $|OD|$ de birbirlerine eşittir. Dolayısıyla ODC ve OEC üçgenleri eş üçgenlerdir. O halde ACO ve BCO açıları da eşittir. Bu durumda OC , $\widehat{BAC}$ açısının açıortaydır. ABC üçgeni için açıortay teoremini yazarsak

$$\frac{|AC|}{|BC|} = \frac{|AO|}{|BO|}$$

$$\frac{11}{13} = \frac{|AO|}{20 - |AO|}$$

olur. Buradan $13|AO| = 11(20 - |AO|)$ ve $|AO| = \frac{55}{6}$ elde edilir.

Şimdi de ABC üçgenine kosinüs teoremini uygularsak $13^2 = 11^2 + 20^2 - 2 \cdot 11 \cdot 20 \cdot \cos A$ dan $\cos A = \frac{4}{5}$ elde edilir. Buradan da $\sin A = \frac{3}{5}$ olarak bulunur.

OEA üçgeninde $\sin A = \frac{|OE|}{|AO|}$ olduğundan $|OE| = \frac{3}{5} \cdot \frac{55}{6} = \frac{11}{2}$ olur. Dolayısıyla yarım dairenin çapı 11 cm bulunur.

2) Üçgenin alanını kullanarak:

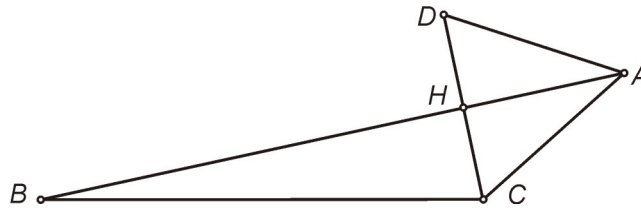
Heron formülünden üçgenin alanı $\sqrt{22(22 - 11)(22 - 13)(22 - 20)} = 66$ olarak bulunur. Yarım dairenin yarı çapına r dersek, AOC üçgeninin alanı $\frac{11r}{2}$, BCO üçgeninin alanı da $\frac{13r}{2}$ olur.

$$66 = \frac{11r}{2} + \frac{13r}{2} = 12r$$

Buradan da $r = \frac{11}{2}$ elde edilir. Dolayısıyla yarım dairenin çapı 11 cm dir.

4. $|BC| = 7$, $|AC| = 3$ ve $m(\widehat{BAC}) = 30^\circ$ olan bir ABC üçgeninde $|AB|$ kaçtır ?

Çözüm ABC üçgenini şekildeki gibi çizelim ve C noktasından AB kenarına inilen dikmenin ayağına H diyelim. C noktasının H ye göre simetiriği D noktası olsun. AHC ve AHD üçgenleri eştir.

$m(\widehat{CAB}) = 30^\circ$ olduğu için $\widehat{ACH}$ açısı 60 derecedir. Yani, ACD üçgeni eşkenardır. Dolayısıyla, $|CH| = \frac{1}{2} \cdot |CD| = \frac{3}{2}$ dir. Pisagor teoreminden

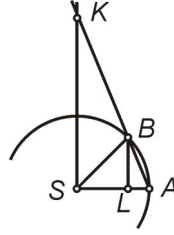
$$|AB| = |AH| + |HB| = \sqrt{|AC|^2 - |CH|^2} + \sqrt{|BC|^2 - |CH|^2}$$

$$= \sqrt{3^2 - \left(\frac{3}{2}\right)^2} + \sqrt{7^2 - \left(\frac{7}{2}\right)^2} = \sqrt{\frac{27}{4}} + \sqrt{\frac{187}{4}} = \frac{1}{2}(3\sqrt{3} + \sqrt{187})$$

bulunur.

5. Merkezi S ve yarıçapı $r = 2$ olan bir çemberde, 45° açı ile kesişen iki yarıçap SA ve SB verilsin. AB doğrusu ile AS doğrusunun S noktasındaki dikmesi K noktasında kesişsinler. ABS üçgeninde B köşesinden inilen dikme AS kenarını L noktasında kessin. $SKBL$ yamuğunun alanını bulunuz.

Çözüm

BSL açısı 45° olduğu için SLB üçgeni ikizkenar dik üçgendir.

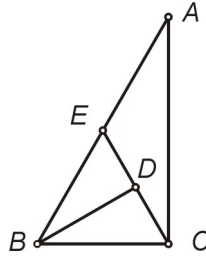
BS yarıçapı 2 olduğu için $|SL| = |BL| = \sqrt{2}$ dir.

KSA üçgeni BLA üçgenine benzer olduğu için $\frac{|KS|}{|SA|} = \frac{|BL|}{|LA|}$ yazılabilir. Buradan $|KS| = \sqrt{2}(2 + \sqrt{2})$ bulunur.

Sonuç olarak $SKBL$ yamuğunun alanı $= \frac{|KS| + |BL|}{2} \cdot |SL| = 3 + \sqrt{2}$ bulunur.

6. $m(\widehat{ACB}) = 90^\circ$ olan bir ABC dik üçgeninin hipotenüsünün uzunluğu 10 cm, $m(\widehat{BAC}) = 30^\circ$ 'dir. Üçgenin içinde bir D noktası, $m(\widehat{BDC}) = 90^\circ$ ve $m(\widehat{ACD}) = m(\widehat{DBA})$ olacak şekildedir. AB kenarıyla CD doğrusunun kesiştiği nokta ise E noktasıdır. Bu durumda $|AE|$ doğru parçasının uzunluğu nedir?

Çözüm.

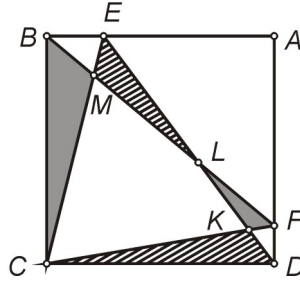
ABC üçgeni bir $30^\circ - 60^\circ - 90^\circ$ üçgeni olduğundan $|BC| = \frac{1}{2}|AB|$ olur. $m(\widehat{ACD}) = \varphi$ olsun. Bu durumda $m(\widehat{DCB}) = 90^\circ - \varphi$ ve

$$m(\widehat{CBD}) = 180^\circ - m(\widehat{BDC}) - m(\widehat{DCB}) = \varphi$$

bulunur. Şimdi, $m(\widehat{ACD}) = m(\widehat{DBA}) = \varphi$ olduğundan, $60^\circ = m(\widehat{CBA}) = m(\widehat{DBA}) + m(\widehat{CBD}) = 2\varphi$ yani $\varphi = 30^\circ$ olarak bulunur. Buradan da $m(\widehat{CBE}) = 60^\circ$ ve $m(\widehat{ECB}) = m(\widehat{DCB}) = 90^\circ - \varphi = 60^\circ$ olduğu için, EBC üçgeninin eşkenar üçgen olduğu görülür. Dolayısıyla, $|EB| = |BC| = \frac{1}{2}|AB|$ ve $|AE| = |AB| - |EB| = \frac{1}{2}|AB| = 5 \text{ cm}$ 'dir.

7. $ABCD$ karesinin AB kenarı üzerinde, $|AE| = 3|EB|$ olacak şekilde bir E noktası, DA kenarı üzerinde ise, $|AF| = 5|FD|$ olacak şekilde bir F noktası bulunmaktadır. DE ve FC doğru parçalarının kesiştiği nokta K , DE ve BF doğru parçalarının kesiştiği nokta L , FB ve EC doğru parçalarının kesiştiği nokta ise M noktası olsun. Bu durumda EML ve DKC üçgenlerinin alanlarının toplamı p_1 , FLK ve MBC üçgenlerinin alanlarının toplamı p_2 ise, $p_1 : p_2$ oranı nedir?

Çözüm. $CKLM$ dörtgeninin alanına p dersek, FBC üçgeninin alanı $p_2 + p$ olur.

FBC üçgeninde BC kenarını taban kabul eden yükseklik ise AB olduğundan üçgenin alanı aynı zamanda $\frac{|AB| \cdot |BC|}{2} = \frac{|AB|^2}{2}$ olarak yazılabilir. Buradan da,

$$p_2 = \frac{|AB|^2}{2} - p$$

denklemini bulunur.

Benzer şekilde DEC üçgeninin alanının $p_1 + p$ olduğunu görebiliriz. Bu durumda da $\frac{|DC| \cdot |CB|}{2} = \frac{|AB|^2}{2}$ olduğundan,

$$p_1 = \frac{|AB|^2}{2} - p$$

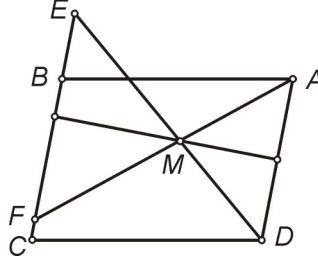
denklemini bulunur. Dolayısıyla $p_1 : p_2$ oranı 1'dir.

8. $ABCD$ paralelkenarında ADC açısının açıortayı BC kenarını E noktasında, AD kenarını dik kesen ve iki eşit parçaya bölen doğru parçasını M noktasında kesmektedir. Eğer AM ve BC doğruları F noktasında kesişiyorsa

(a) $|DE| = |AF|$

(b) $|AD| \cdot |AB| = |DE| \cdot |DM|$

olduğunu ispatlayınız.

- (a) AMD üçgeninde AD kenarının kenarortayı bu kenarı dik kestiği için bu üçgen ikizkenardır ve $|AM| = |MD|$ olur. O halde $m(\widehat{MAD}) = m(\widehat{ADM})$ 'dir. BC ve AD paralel doğru parçaları olduğundan $m(\widehat{MEF}) = m(\widehat{ADM})$ ve $m(\widehat{MAD}) = m(\widehat{EFM})$ 'dir. Buradan MEF üçgeninin de ikizkenar olduğu bulunur. Yani $|EM| = |FM|$ 'dir.

Buradan

$$|AF| = |AM| + |MF| = |DM| + |ME| = |DE|$$

bulunur.

- (b) $m(\widehat{MAD}) = m(\widehat{MEF})$ ve $m(\widehat{EDC}) = m(\widehat{MDA})$ olduğundan MAD ve DEC üçgenleri benzer üçgenlerdir. Buradan

$$\begin{aligned} \frac{|DE|}{|DA|} &= \frac{|DC|}{|DM|} \\ |DA| \cdot |DC| &= |DM| \cdot |DE| \end{aligned}$$

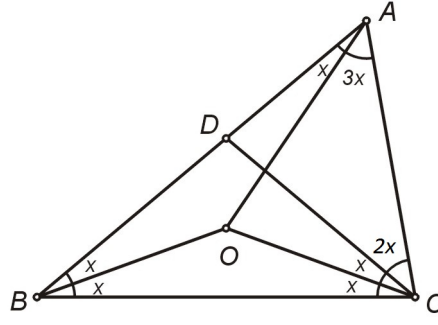
elde edilir. $|DC| = |BA|$ olduğundan $|DA| \cdot |BA| = |DM| \cdot |DE|$ bulunur.

9. ABC üçgeninde $m(\widehat{ACB})$ açısının iç açıortayı AB 'yi D noktasında kesmektedir. Eğer ABC üçgeninin çevrel çemberinin merkezi ile BCD üçgeninin içteğet çemberinin merkezleri çakışıksa $|AC|^2 = |AD| \cdot |AB|$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm.

A, B, C ve D köşelerini O noktasıyla birleştirelim. ABC üçgeninin çevrel çemberinin merkezi O olduğu için $|AO| = |BO| = |CO|$ olur. Aynı nokta DCB üçgeninin iç teğet çemberi olduğu için de DO, BO ve CO açıortay olur.

$|CO| = |BO|$ olduğundan $m(\widehat{OBC}) = m(\widehat{OCB})$ olur. $m(\widehat{OCB}) = x$ diyelim. O halde $m(\widehat{ABC}) = 2x$, $m(\widehat{BAO}) = x$ olacaktır. CO ve CD açıortaylar olduğundan $m(\widehat{BCD}) = 2x$ ve $m(\widehat{BCA}) = 4x$ olur. $|AO| = |CO|$ olduğundan da $m(\widehat{OAC}) = 3x$ dir. Buradan $m(\widehat{BAC}) = 4x$ elde edilir.

ACD ve ABC üçgenlerinde $\widehat{A_1}-\widehat{A_1}-\widehat{A_1}$ benzerliği vardır. Bu benzerlik kullanılarak

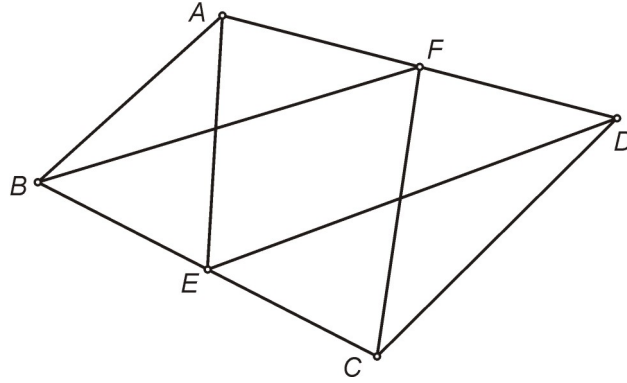
$$\frac{|AD|}{|AC|} = \frac{|AC|}{|AB|}$$

$$|AC|^2 = |AD| \cdot |AB|$$

bulunur.

10. Bir $ABCD$ dörtgeninde BC ve DA kenarlarının orta noktaları sırasıyla E ve F 'dir. EDA ve FBC üçgenlerinin alanları toplamının, $ABCD$ dörtgeninin alanına eşit olduğunu gösteriniz.

Çözüm:

DA kenarı BDA , EDA ve CDA üçgenlerinin ortak tabanı ve E , BC kenarının orta noktası olduğu için

$$Alan(EDA) = \frac{1}{2} (Alan(BDA) + Alan(CDA))$$

olur. Benzer şekilde

$$Alan(FBC) = \frac{1}{2} (Alan(ABC) + Alan(DBC))$$

'dir. Her iki eşitliği de taraf tarafa toplarsak

$$\begin{aligned}
 Alan(EDA) + Alan(FBC) &= \frac{1}{2} (Alan(BDA) + Alan(DBC) + Alan(CDA) + Alan(ABC)) \\
 &= \frac{1}{2} Alan(ABCD) + \frac{1}{2} Alan(ABCD) \\
 &= Alan(ABCD)
 \end{aligned}$$

elde ederiz.

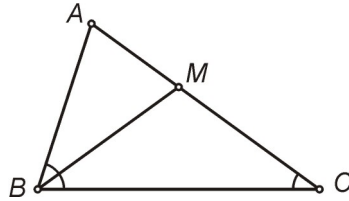
11. Bir ABC üçgeninde, $m(\widehat{ABC}) = 2m(\widehat{ACB})$ olduğuna göre,

(a) $|AC|^2 = |AB|^2 + |AB| \cdot |BC|$

(b) $|AB| + |BC| < 2|AC|$

olduğunu kanıtlayınız.

Çözüm. (a) $[BM]$, 376.jpg nin açkıortayı olsun. Açıkortay teoreminden $\frac{|AB|}{|BC|} = \frac{|AM|}{|MC|}$, dolayısıyla $\frac{|AM|}{|AC|} = \frac{|AB|}{|AB| + |BC|}$ elde edilir ki bu da bize $|AM| = \frac{|AB| \cdot |AC|}{|AB| + |BC|}$ verir.

Öte yandan, $m(\widehat{ABM}) = m(\widehat{ACB})$ olduğu için, ABM ve ACB üçgenleri benzerdir. Buradan, $\frac{|AB|}{|AC|} = \frac{|AM|}{|AB|}$, ya da $|AM| = \frac{|AB|^2}{|AC|}$ bulunur.

Şimdi $\frac{|AB| \cdot |AC|}{|AB| + |BC|} = \frac{|AB|^2}{|AC|}$ eşitliği düzenlenirse istenen sonuç elde edilir.

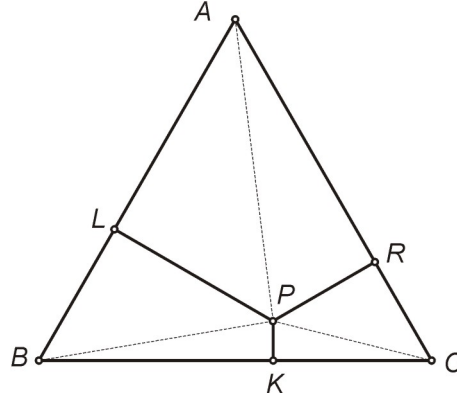
(b) ABC üçgeninin çevrel çemberinin yarıçapı R ve $m(\widehat{ACB}) = \alpha$ olmak üzere, sinüs teoremini kullanarak istenilen eşitsizliği elde ederiz:

$$|AB| + |BC| = 2R \sin \alpha + 2R \sin 3\alpha = 2R(\sin \alpha + \sin 3\alpha) = 4R \sin 2\alpha \cos \alpha < 4R \sin 2\alpha = 2|AC|$$

12. P noktası, kenar uzunluğu 10 olan bir eşkenar üçgenin iç bölgesinde yer almaktadır. P noktasının üçgenin iki kenarına olan dik uzaklıkları 1 ve 3 ise üçüncü kenara olan uzaklığı kaçtır?

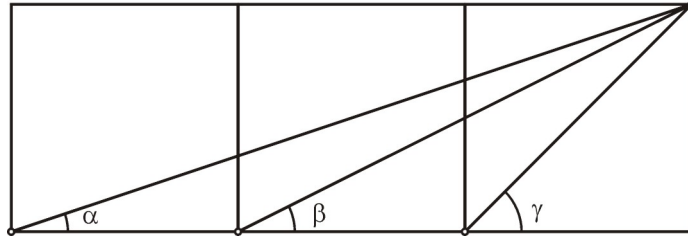
Çözüm: Verilen üçgen ABC üçgeni, P noktasının AB, BC ve AC kenarlarına izdüşümleri de sırasıyla L, K ve R olsun. $PL=1$, $PR=3$ alalım.

$$\begin{aligned}
 \text{Alan}(ABC) &= \text{Alan}(APB) + \text{Alan}(BPC) + \text{Alan}(CPA) \\
 \frac{10^2 \cdot \sqrt{3}}{4} &= \frac{10 \cdot 1}{2} + \frac{10 \cdot |PK|}{2} + \frac{10 \cdot 3}{2} \\
 25\sqrt{3} &= 5 + 5|PK| + 15 \\
 25\sqrt{3} - 20 &= 5|PK| \\
 5\sqrt{3} - 4 &= |PK|
 \end{aligned}$$

13. Şekilde bir dikdörtgen 3 kareye bölünmüştür. $\alpha + \beta = \gamma$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm: Şekilden $\tan(\alpha) = \frac{1}{3}$, $\tan(\beta) = \frac{1}{2}$ ve $\tan(\gamma) = 1$ olduğu kolayca görülebilir. Buradan

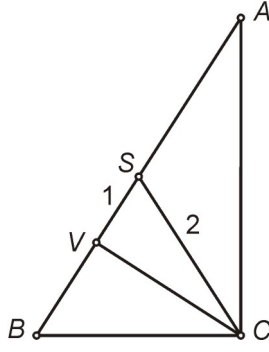
$$\tan(\alpha + \beta) = \frac{\tan(\alpha) + \tan(\beta)}{1 - \tan(\alpha)\tan(\beta)} = \frac{\frac{1}{3} + \frac{1}{2}}{1 - \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{2}} = 1 = \tan(\gamma)$$

bulunur.

$0 \leq \alpha \leq \beta \leq \gamma \leq \frac{\pi}{2}$ ve $(0, \frac{\pi}{2})$ aralığında tanjant fonksiyonu sürekli artan bir fonksiyon olduğundan elde edilen $\tan(\alpha + \beta) = \tan(\gamma)$ sonucu $\alpha + \beta = \gamma$ olduğunu gösterir.

14. C açısı dik olan ABC üçgeninde S , AB kenarının orta noktası, V ise AB kenarına inilen yüksekliğin ayağıdır. $|SV| = 1$ ve $|SC| = 2$ ise ABC üçgeninin açı ölçülerini bulunuz.

Çözüm:

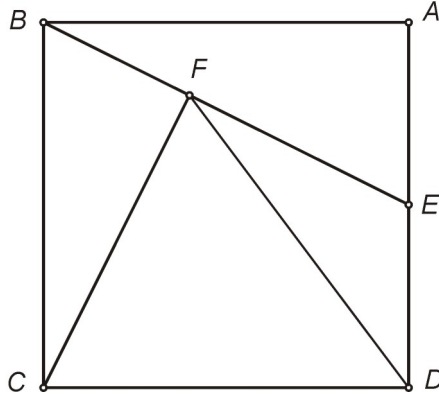
SVC dik üçgeninde $|SC| = 2|SV|$ 'dir. O halde $m(\widehat{VSC}) = 60^\circ$ olur. S noktası, ABC üçgeninin çevrel çemberinin merkezidir. Buradan SBC üçgeninin ikizkenar olduğu bulunur. $m(\widehat{SBC}) = \frac{1}{2}(180 - m(\widehat{VSC})) = 60^\circ$. Buradan da $m(\widehat{CAB}) = 180 - 90 - 60 = 30^\circ$ elde edilir.

15. Bir ABC üçgeninin A , B ve C köşelerinden inen dikmelerin uzunlukları sırasıyla, 5, 4 ve 4 dür. $|BC|$ kenarının uzunluğunu bulunuz.

Çözüm: Üçgenin ikizkenar ve eşit kenarların $|AB| = |AC|$ olduğu açıktır. $Alan(ABC) = S$ olsun. BC nin orta noktası P olmak üzere $|AP| \cdot |BC| = S$ veya $|BP| = \frac{S}{5}$ yazılabilir. Benzer şekilde $AB = \frac{S}{2}$ olur. ABP dik üçgeni göz önüne alınarak $|AP|^2 + |BP|^2 = |AB|^2$ eşitliğinden $25 + \frac{S^2}{25} = \frac{S^2}{4}$ bulunur. Buradan da $S = \frac{50}{\sqrt{21}}$ ve $|BC| = \frac{20}{\sqrt{21}}$ elde edilir.

16. Kenar uzunluğu 2 olan bir $ABCD$ karesinde AD 'nin orta noktası E ve C 'den BE 'ye inilen dikmenin ayağı F dir. $CDEF$ dörtgeninin alanını bulunuz.

Çözüm: BAE dik üçgeninde $|BE| = \sqrt{5}$ 'tir. CFB ve BAE üçgenlerin ben-

zerliğinden $Alan(CFB) = \left(\frac{CB}{BE}\right)^2 Alan(BAE) = \left(\frac{2}{\sqrt{5}}\right)^2 \frac{1}{2}(2 \cdot 1) = \frac{4}{5}$ elde edilir. Dolayısı ile, $Alan(CDEF) = Alan(ABCD) - Alan(BAE) - Alan(CFB) = 4 - \frac{1}{2} - \frac{4}{5} = \frac{11}{5}$ olur.

17. Yüksekliklerinden ikisi 5 ve 7 olan bir üçgenin üçüncü yüksekliğinin üst sınırını bulunuz.

Çözüm: Üçgenin kenar uzunluklarını a, b ve c ile gösterelim. Uzunluğu a ve b olan kenarlara inilen dikmelerin uzunlukları sırasıyla 5 ve 7, diğer uzunluk da h olmak üzere $5a = 7b = hc$ olduğundan $\frac{a}{c} = \frac{5}{7}$ ve $\frac{b}{c} = \frac{7}{5}$ elde edilebilir. $a < b + c$ eşitsizliğini $\frac{a}{c} < \frac{b}{c} + 1$ biçiminde yazarsak $\frac{5}{7} < \frac{7}{5} + 1$ bulunur. Bu eşitsizlik çözülerek $h < 17.5$ bulunur.

18. Bir üçgenin kenarları a, b, c ve çevrel çemberinin yarıçap uzunluğu R olsun. Eğer $R = \frac{a\sqrt{bc}}{b+c}$ ise üçgenin açılarını bulunuz.

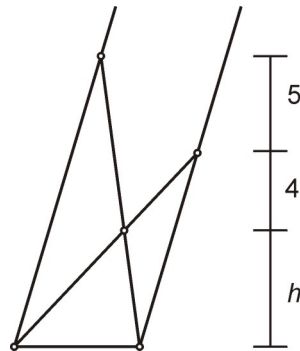
Çözüm. $b+c \geq 2\sqrt{bc}$ olduğundan $\frac{\sqrt{bc}}{b+c} \leq \frac{1}{2}$ eşitsizliğini elde ederiz. Soruda verilen eşitliği kullanarak :

$\frac{R}{a} = \frac{\sqrt{bc}}{b+c} \leq \frac{1}{2}$ yani $a \geq 2R$ eşitsizliğini buluruz (bir üçgenin herhangi bir kenarının uzunluğu çevrel çemberinin çapından büyük olamaz.).

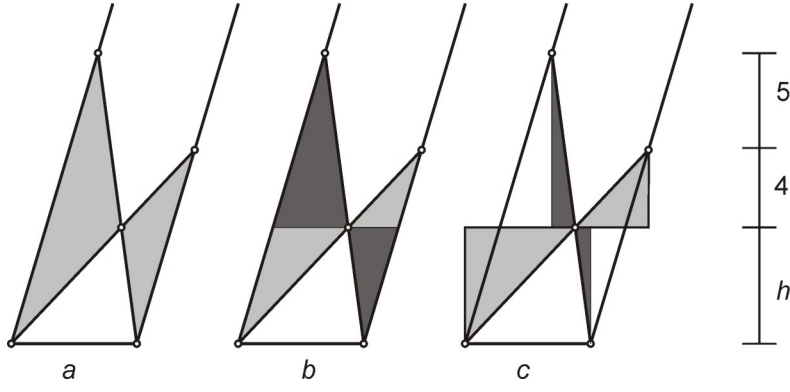
Yani $a \leq 2R$ dir ve buradan $a = 2R$ olduğunu görürüz.

Elimizdeki $R = \frac{a\sqrt{bc}}{b+c}$ denklemindeki a yerine $2R$ koyarsak $1 = \frac{2\sqrt{bc}}{b+c}$ denklemini elde ederiz. Bu da $(\sqrt{b} - \sqrt{c})^2$ 'nin açılımıdır. Buradan da $b = c$ bulmuş oluruz. Eğer $b = c$ ve $R = \frac{a}{2}$ ise bu üçgen ikiz kenar dik üçgendir. Yani üçgenin açılarını $\hat{A} = 90^\circ$ ve $\hat{B} = \hat{C} = 45^\circ$ olarak buluruz.

19. İki merdiven, dar bir sokakta orantısız bir X -şekli biçiminde çaprazlama yerleştirilmiştir. Sokak duvarları zemine dik değil, fakat birbirlerine paraleldir. Zemin, düz ve yataydır. Her bir merdivenin tabanı, karşı duvara değecek şekilde yerleştirilmiştir. Uzun olan merdivenin sokak duvarına değen üst kısmı ile kısa olan merdivenin karşı duvara değen üst kısmı arasındaki mesafe dikey olarak 5 m 'dir. Kısa olan merdivenin karşı duvara değen üst kısmı ile de, iki merdivenin kesiştikleri nokta arasındaki mesafe dikey olarak 4 m 'dir. Merdivenlerin kesişim noktasının yere olan yüksekliği dikey olarak ne kadardır?

Çözüm. Aşağıdaki ardışık şekilleri dikkate alalım. Her birinde, sokak duvarlarının birbirine paralel olmasından dolayı aynı renkteki üçgenler benzerdir.

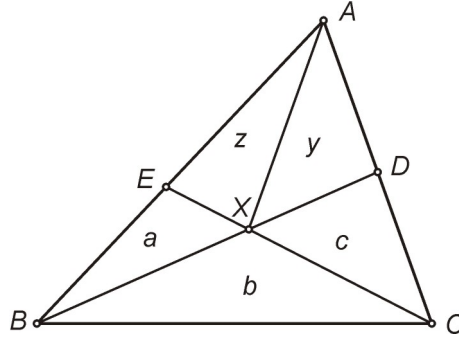

Benzer üçgenlerden, $\frac{9}{h} = \frac{h}{4}$ 'tür. Bu yüzden $h^2 = 36$ 'dır.

Uzunluk aradığımız için negatif kökü kullanılamayacağından, iki merdivenin kesiştikleri noktanın, yere olan dik yüksekliği, $h = 6 \text{ m}$ ' dir.

20. ABC üçgeninde, D noktası $[AC]$ üzerinde olmak üzere $[BD]$ ve E noktası $[AB]$ üzerinde olmak üzere $[CE]$ doğru parçaları çiziliyor. $[BD]$ ve $[CE]$ nin kesişim noktası X , $\text{Alan}(BXE) = a$, $\text{Alan}(BXC) = b$ ve $\text{Alan}(CXD) = c$ olmak üzere $\text{Alan}(AEXD)$ yi a, b ve c cinsinden bulunuz.

Çözüm. Önce AX doğru parçasını çizelim. $A(AEX)=z$ ve $A(AXD)=y$ olsun. BXE ve BXC üçgenlerinin tabanları sırasıyla EX ve XC alınırsa yükseklikleri

aynı olur. Dolayısıyla alanları oranı $\frac{a}{b} = \frac{|EX|}{|XC|}$ olur. Aynı şekilde BXC ve CXD üçgenlerinde tabanlar sırasıyla BX ve XD alınırsa bu iki üçgenin alanları oranı, $\frac{b}{c} = \frac{|BX|}{|XD|}$, AXB ve AXD üçgenlerinde de BX ve XD taban alındığında alanlar oranı $\frac{z+a}{y} = \frac{BX}{XD} = \frac{b}{c}$ olacaktır. Bu yolla AXE ve AXC üçgenlerinden de $\frac{z}{y+c} = \frac{|EX|}{|XC|} = \frac{a}{b}$ elde edilir. Bu denklemlerde içler dışlar çarpımı yapılırsa,

$$by = cz + ac \quad (7)$$

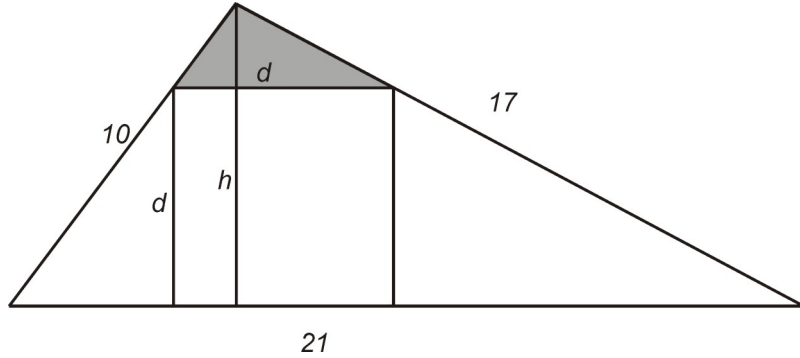
$$bz = ay + ac \quad (8)$$

bulunur. (7) eşitliğini b ile, (8) eşitliğini c ile çarpıp toplarsak $b^2y = acb + acy + ac^2$

elde edilir. Buradan $y = \frac{ac(b+c)}{b^2-ac}$ bulunur. y yi (7) ya da (8) eşitliğinde yerine yazarsak $z = \frac{ac(a+b)}{b^2-ac}$ olarak bulunur. $AEXD$ dörtgeninin alanı ise $z + y = \frac{ac(a+2b+c)}{b^2-ac}$ olur.

21. Kenar uzunlukları 10, 17 ve 21 olan bir üçgenin içine bir kenarı üçgenin en uzun kenarında ve diğer iki köşesi üçgenin kısa kenarları üzerinde olacak şekilde bir kare yerleştiriliyor. Karenin kenar uzunluğunu bulunuz.

Çözüm. Heron formulünden, kenarları a, b, c olan üçgenin alanının, $s = (a+b+c)/2$ olmak üzere, $A = \sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)}$ olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla, $s = (10+17+21)/2 = 24$ ve $A = 84$ buluruz. En uzun kenara ait yüksekliğin uzunluğuna h dersek, $A = 1/2 \cdot \text{taban} \cdot \text{yükseklik}$ alan formülünden, üçgenin alanı $A = 21h/2 = 84$ bulunur ve buradan da $h = 8$ elde edilir.

Karenin bir kenar uzunluğuna d diyelim. Karenin üstündeki üçgen ile en büyük üçgen benzerdir. (Küçük üçgenin tabanının, büyük üçgenin tabanına paralel olduğuna dikkat ediniz.) Benzer üçgenlerdeki yüksekliklerinin tabanlarına oranlarından $8/21 = (8-d)/d = 8/d - 1$ buluruz. Dolayısıyla, karenin kenar uzunluğu $d = 168/29$ dur.

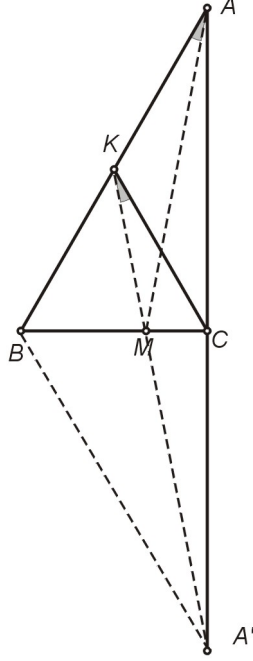
22. $m(\widehat{ACB}) = m(\widehat{ADB})$ ve $|AB| = |AD|$ olacak şekilde bir dışbükey $ABCD$ dörtgeni verilsin. A noktasından CB ve DB doğrularına çizilen dikmelerin kesişim noktaları sırasıyla N ve K olmak üzere NK doğrusunun AC doğrusuna dik olduğunu gösteriniz.

Çözüm $m(\widehat{ABD}) = m(\widehat{ADB})$ olduğundan dolayı ABD üçgeni ikizkenardır. Dolayısıyla $m(\widehat{ACB}) = m(\widehat{ABD})$ dir. $\widehat{ANB}$ ve $\widehat{AKB}$ açıları 90° olduklarından ve AB gördüklerinden dolayı $ABNK$ bir kirişler dörtgenidir. Buradan M noktası AC ve NK nın kesişim noktası olmak üzere $m(\widehat{ACB}) = m(\widehat{ABD}) = m(\widehat{ABK}) = m(\widehat{ANK}) = m(\widehat{ANM})$ eşitlikleri bulunur. AMN üçgeninden $m(\widehat{AMN}) + m(\widehat{ANM}) + m(\widehat{NAM}) = 180^\circ$ yazılabilir. Buradan, $m(\widehat{AMN}) = 180^\circ - m(\widehat{ANM}) - m(\widehat{NAM}) = 180^\circ - m(\widehat{ACB}) - m(\widehat{NAC}) = m(\widehat{ANC}) = 90^\circ$ yazılabilir. Sonuç olarak AC ve NK nın dikliği bulunmuş olur.

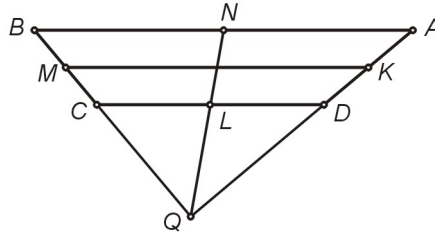
25. ABC dik üçgeninde AB hipotenüsünün orta noktası K olsun. M , BC kenarı üzerinde $|BM| = 2|MC|$ olacak şekilde bir nokta ise $m(\widehat{MAB}) = m(\widehat{MKC})$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm: A' , AC kenarı uzatılarak $|A'C| = |AC|$ olacak şekilde bir nokta olsun ve

$A'AB$ üçgenini oluşturalım. $|A'C| = |AC|$ ve $BC \perp AA'$ olduğundan $A'AB$ üçgeni ikizkenar üçgendir. Ayrıca M bu üçgenin ağırlık merkezidir. K 'de BA 'nın orta noktası olduğu için A' , M ve K doğrusaldır. $|A'C| = |AC|$ ve $|AK| = |KB|$ olduğu için CK ve BA' paraleldir. Bu yüzden $m(\widehat{CKM}) = m(\widehat{MA'B}) = m(\widehat{MAB})$ 'dir.

26. Bir yamuğun orta tabanının uzunluğu 4 ve taban açıları 40° ve 50° 'dir. Alt ve üst tabanın orta noktalarını birleştiren doğru parçasının uzunluğu 1 ise taban uzunluklarını hesaplayınız.

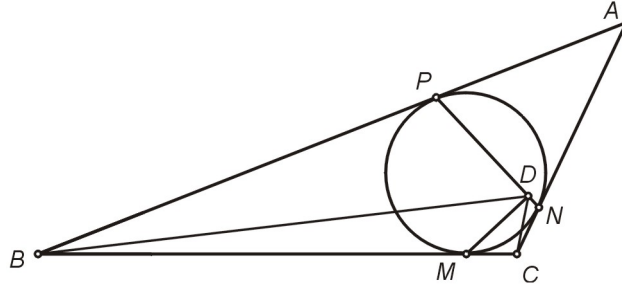
ABQ üçgeni dik olduğu için $|AN| = |BN| = |QN|$ ve $|DL| = |LC| = |QL|$ 'dir.

$$\begin{aligned}\frac{|AB|}{2} - \frac{|CD|}{2} &= |QN| - |QL| = |LN| = 1 \\ |KM| &= \frac{|AB| + |CD|}{2} = 4\end{aligned}$$

denklemleri çözüldüğünde $|AB| = 5$, $|CD| = 3$ olarak bulunur.

27. ABC üçgeninin iç teğet çemberi BC kenarına M , CA kenarına N , AB kenarına ise P noktalarında teğettir. NP doğrusu üzerinde $\frac{|DP|}{|DN|} = \frac{|BD|}{|CD|}$ olmak üzere bir D noktası olduğuna göre $DM \perp PN$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm. $|AP| = |AN|$ olduğundan $m(\widehat{ANP}) = m(\widehat{APN})$ yani $m(\widehat{NPB}) = m(\widehat{PNC})$ olur.

Bu durumda BDP ve CND üçgenleri benzer olduğundan ve $m(\widehat{CDN}) = m(\widehat{BDP})$ olduğundan, $\frac{|CD|}{|BD|} = \frac{|CN|}{|BP|} = \frac{|CM|}{|BM|}$ olduğu görülür.

Dolayısıyla DM doğrusu $\widehat{BDC}$ açısının açı ortaydır ve bu nedenle $NP \perp MD$ olur.

28. M noktası, $ABCD$ karesinin çevrel çemberindeki CD yaylarından kısa olanının üzerinde bir nokta olsun. P ve R noktaları sırasıyla AM doğrusuyla BD ve CD doğru parçalarının kesişimlerini göstere. Benzer şekilde, Q ve S noktaları da BM doğrusu ile sırasıyla AC ve DC doğru parçalarının kesişim noktaları olsunlar. PS ve QR doğrularının birbirlerine dik olduklarını gösteriniz.

Çözüm. O noktası ile $ABCD$ karesinin merkezini gösterelim. M noktası, çemberin yukarıda söylenen yayının üzerinde olduğundan, AMB açısının ölçüsü merkezi AOB açısının (dik açı) yarısı kadardır, yani 45° 'dir. Bu açı $ABCD$ karesi içindeki BDC açısıyla aynı olduğundan, PS parçası D noktasından da M noktasından da 45° ile görülür. D ve M noktalarının her birisi PS yarı düzleminde olduklarından, $PSMD$ dörtgeni kirişler dörtgenidir. Bu dörtgenin DMS iç açısı dik açıdır (çünkü M noktası BD çapını görmektedir). Böylece DPS açısının da dik olduğu bulunur. Yani

-

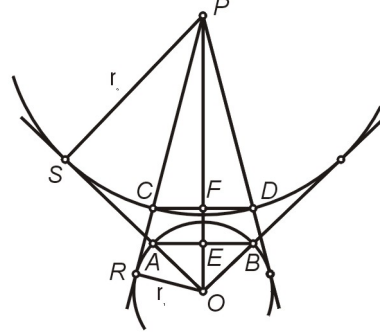
$$\begin{aligned} |AD| &= \sqrt{(36+12)^2 + (25+12)^2} = \sqrt{3673} \\ |BD| &= \sqrt{(12+36+12)+25^2} = \sqrt{4225} \\ |AC| &= \sqrt{36^2 + (12+25+12)^2} = \sqrt{3697} \\ |BC| &= \sqrt{(36+12)^2 + (12+25)^2} = \sqrt{3673} \end{aligned}$$

422

mesafe ilk bulduğumuz 61 birimden de kısa olduğu için karıncanın kullanabileceği en kısa mesafedir.

30. Merkezleri O ve P olan iki tane daire alalım. Her bir dairenin merkezinden, diğer dairenin çevresine iki tane teğet çizelim. O merkezli daireden çizilen teğetler, O merkezli daireyi A ve B noktalarında; P merkezli daireden çizilen teğetler de, P merkezli daireyi C ve D noktalarında kessin. AB ve CD kirişlerinin eşit uzunlukta olduklarını gösteriniz.

Çözüm. $|OR| = r_1$ ve $|PS| = r_2$ olsun. OP , şeklin bir simetri eksenine olduğu için E noktası, AB kirişinin; F noktası da, CD kirişinin orta noktasıdır. Ayrıca; simetriden dolayı, AB ve CD , OP ile dik kesişirler. OS ve PR teğet oldukları için, ORP ve PSO açıları, dik açılarıdır.

OEA ve OPS üçgenlerinin bir açısı ortaktır ve her ikisinde bir dik açı içermektedir. Bu yüzden, bu iki üçgen benzerdir. Dolayısıyla, $|AE|/|OA| = |PS|/|OP|$ 'dir. $|OA| = r_1$ ve $|PS| = r_2$ olduğu için, $|AE| = r_1 r_2 / |OP|$ olur. Bu yüzden, $|AB| = 2r_1 r_2 / |OP|$ 'dir.

Benzer şekilde, simetriden dolayı $|CD| = 2r_1 r_2 / |OP|$ 'dir. (PFC ve PRO benzer üçgenlerdir)

Sonuç olarak, AB ve CD kirişlerinin uzunlukları birbirine eşit olur.

31. Bir $ABCD$ dörtgeninde, $Alan(ABC) \leq Alan(BCD) \leq Alan(CDA) \leq Alan(DAB)$ ise $ABCD$ nin bir yamuk olduğunu kanıtlayınız.

Çözüm. $[AC]$ ve $[BD]$ köşegenlerinin kesişim noktası O olsun. $Alan(ABC) \leq Alan(BCD)$ olduğu için

$$Alan(AOB) + Alan(BOC) \leq Alan(BOC) + Alan(DOC)$$

buradan da

$$Alan(AOB) \leq Alan(DOC) \quad (9)$$

elde edilir. Benzer şekilde, $Alan(CDA) \leq Alan(DAB)$ eşitsizliğinden

$$Alan(DOC) \leq Alan(AOB) \quad (10)$$

ve, (9) ve (10) den

$$Alan(DOC) = Alan(AOB) \quad (11)$$

olduğunu görürüz. (11) ün her tarafına $Alan(BOC)$ eklersek, $Alan(BCD) = Alan(ABC)$ elde ederiz. Şimdi, ABC ve BCD üçgenlerinde, $[BC]$ kenarları ortak ve alanları eşit olduğu için, A ve D köşelerinden çizilen yüksekliklerin uzunlukları eşittir. Bu da bize $[AD]$ ve $[BC]$ nin paralel olduğunu, dolayısıyla $ABCD$ nin bir yamuk olduğunu gösterir.

32. Köşegenlerin kesişimi O olan $ABCD$ paralelkenarında, M ve N noktaları sırasıyla $[BO]$ ve $[CD]$ nin orta noktaları olsunlar. ABC ve AMN üçgenleri benzer ise, $ABCD$ nin bir kare olduğunu kanıtlayınız.

Çözüm. AMN ve ABC üçgenlerinin benzerliğinden

$$\frac{|AM|}{|AB|} = \frac{|AN|}{|AC|} \quad (1)$$

elde edilir. Dolayısıyla,

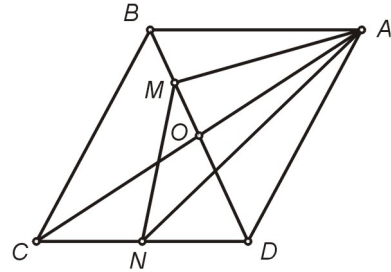
$$m(\widehat{MAN}) = m(\widehat{BAC}) \text{ ve } m(\widehat{BAM}) = m(\widehat{CAN}) \quad (2)$$

olur. (1) ve (2) den BAM ve CAN üçgenlerinin benzer olduğunu görürüz. Buradan,

$$\frac{|AM|}{|AN|} = \frac{|AB|}{|AC|} = \frac{|BM|}{|CN|} \quad (3)$$

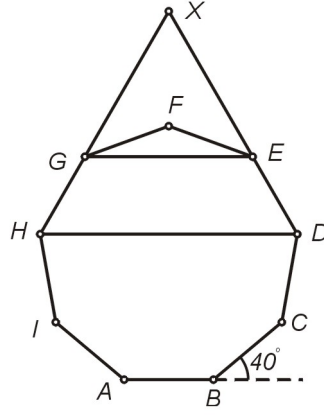
ve $m(\widehat{ABM}) = m(\widehat{ACN})$ elde edilir. Dolayısıyla A, B, C, D noktaları merkezi O olan bir çember üzerindedir, ve $ABCD$ bir dikdörtgendir.

Şimdi, $|BM| = \frac{1}{4}|BD| = \frac{1}{4}|AC|$ ve $|CN| = \frac{1}{2}|AB|$ olduğunu buluruz. Dolayısıyla, (3) teki ikinci eşitlik bize $\frac{|AB|}{|AC|} = \frac{|AC|}{2|AB|}$ verir ve buradan $2|AB|^2 = |AC|^2 = |AB|^2 + |BC|^2$ elde ederiz ki bu da $ABCD$ nin kare olduğunu gösterir.

33. Bir düzgün dokuzgenin en uzun köşegeninin uzunluğunun, en kısa köşegeni ile bir kenarının uzunlukları toplamına eşit olduğunu gösteriniz.

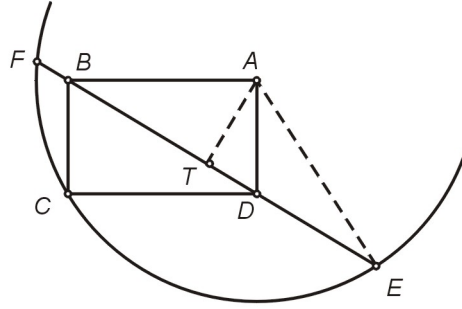
Çözüm. Bir düzgün dokuzgeni $ABCDEFGHI$ ile gösterelim. DE ve HG kenarları X noktasında kesişsinler. Simetriden dolayı $AC = EG$ ve $AF = DH$ olmalıdır. Açık bir şekilde, EG ve DH doğru parçaları AB kenarına paraleldir.

BC doğru parçası AB kenarıyla 40° lik açı yaptığından, CD kenarı AB ile 80° lik ve DE kenarı da AB ile 120° lik açı yapar. Yani, $m(\widehat{HDX}) = 60^\circ$ ve $m(\widehat{XHD}) = 60^\circ$ dir. Dolayısıyla XHD ve XGE üçgenleri eşkenar üçgenlerdir. $DH = DX$ ve $EG = EX$ dir. Buradan da $DX = DE + EX$ ve $DH = DE + EG$ bulunur.

34. Kenarları 20 ve 15 olan bir $ABCD$ dikdörtgeni verilsin. Merkezi A noktasında olan bir çember C köşesinden geçiyor. BD doğru parçasını içeren kirişin uzunluğunu bulunuz.

Çözüm

T , EF nin orta noktası olsun. AT , EF ye diktir yani AT , BAD üçgeninin yüksekliğidir. Pisagor teoreminden dolayı

$$|BD|^2 = |AD|^2 + |AB|^2$$

$$|BD|^2 = 20^2 + 15^2$$

$$|BD| = 25 \text{ dir.}$$

BAD üçgeninin alanını iki şekilde hesaplarsak:

$$\frac{|AD| \cdot |AB|}{2} = \frac{|BD| \cdot |AT|}{2}$$

$$\frac{15 \cdot 20}{2} = \frac{25 \cdot |AT|}{2}$$

$$|AT| = 12$$

bulunur. AE yarıçap olduğu için AE uzunluğu AC uzunluğuna eşittir. ATE üçgenine Pisagor Teoremi uygularsak:

$$|AC|^2 = |AE|^2 = |AT|^2 + |TE|^2$$

$$25^2 = 12^2 + |TE|^2$$

$$|TE|^2 = 481$$

$$|TE| = \sqrt{481}$$

olur. EF uzunluğu TE nin iki katı olduğu için, $|EF| = 2\sqrt{481}$ olarak bulunur.

35. Yarı çapı r olan bir çemberle çevrelenmiş ve alanı $3r^2$ olan düzgün çokgenin kenar sayısı nedir?

Çözüm. Öncelikle düzgün çokgenin n kenarlı olduğunu düşünelim. Şimdi çokgeni, tabanı çokgenin bir kenarı, diğer kollarıysa çokgeni çevreleyen çemberin yarı çapı olacak şekilde eş üçgenlere ayıralım. Bu tür her üçgenin tepe açısı $\frac{2\pi}{n}$ olacaktır. Dolayısıyla her bir üçgenin alanı $\frac{1}{2} \cdot r^2 \cdot \sin \frac{2\pi}{n}$, ve n -gen'in alanı da $\frac{n}{2} \cdot r^2 \cdot \sin \frac{2\pi}{n}$ olur. Buradan $3 \cdot r^2 = \frac{n}{2} \cdot r^2 \cdot \sin \frac{2\pi}{n}$ denklemi elde edilir. Bu denklemi düzenlersek, $\frac{6}{n} = \sin \frac{2\pi}{n}$ yani $n = 12$ buluruz. Burada dikkat edilecek husus sadece onikigenin bu özelliği sağlamasıdır, çünkü aynı çemberin içine çizilecek olan başka bir düzgün çokgenin alanı kenar sayısı ile doğru orantılı olarak istenen değerden farklı olacaktır.

36. ABC dar açılı üçgeninin çevrel çemberinin merkezi O olsun. O_1 ise AB kenarını iki eşit parçaya ayıran ve O noktasından geçen doğrunun üzerinde, O noktasına göre AB kenarının diğer tarafında kalan bir nokta olsun. Merkezi O_1 , yarı çapı AO_1 olan çembere K , CA ve CB doğrularının K ile kesiştiği noktalara ise sırasıyla A_1 ve B_1 diyelim. Bu durumda A_1B ve AB_1 doğruları ABC üçgeninin çevrel çemberinin üzerinde kesiştiğinde AO_1BO dörtgeninin bir kirişler dörtgeni olduğunu gösteriniz.

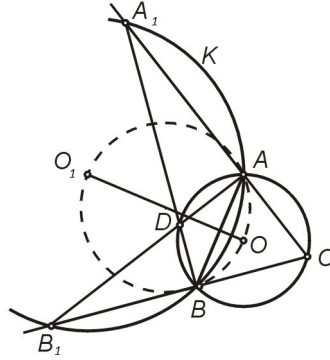
Çözüm. A_1B ve AB_1 doğruları ABC üçgeninin çevrel çemberinin üzerinde kesiştiği noktaya D noktası diyelim ve $m(\widehat{A_1AB_1}) = \alpha$ olsun. Bu durumda $m(\widehat{CAD}) = 180^\circ - m(\widehat{DAA_1}) = 180^\circ - \alpha$ olur. Burada A , C , B ve D noktaları bir çember üzerindeki noktalar oldukları için, $m(\widehat{CBD}) = 180^\circ - m(\widehat{CAD}) = \alpha$ olur. Şimdi $\widehat{A_1AB_1}$

ve $\widehat{A_1BB_1}$ açıları K çemberi üzerinde A_1B_1 yayına baktıkları için eşit açılardır. Dolayısıyla $180^\circ - \alpha = m(\widehat{A_1BB_1}) = m(\widehat{A_1AB}) = \alpha$ yani $\alpha = 90^\circ$ olur.

Şimdi $m(\widehat{ACB}) = \gamma$, ve dolayısıyla $m(\widehat{AOB}) = 2m(\widehat{ACB}) = 2\gamma$ olsun. Ancak diğer taraftan $m(\widehat{AB_1C}) = 180^\circ - m(\widehat{B_1AC}) - m(\widehat{ACB_1}) = 180^\circ - 90^\circ - \gamma = 90^\circ - \gamma$ olduğundan, $m(\widehat{AO_1B}) = 2m(\widehat{AB_1B}) = 2m(\widehat{AB_1C}) = 2(90^\circ - \gamma) = 180^\circ - 2\gamma$ olur. Bunların ışığında

$$m(\widehat{AOB}) + m(\widehat{BO_1A}) = 2\gamma + (180^\circ - 2\gamma) = 180^\circ$$

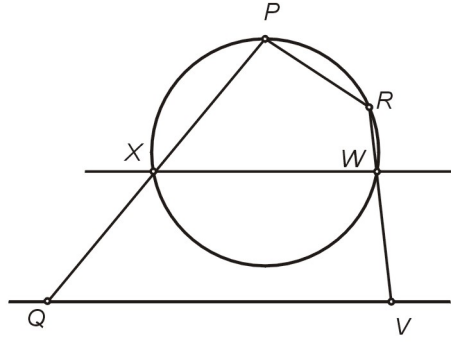
olduğundan $AOBO_1$ dörtgeni bir kirisler dörtgenidir.

37. P noktası bir çember üzerinde, Q noktası bir doğru üzerinde sabit; R noktası ise P noktasının bulunduğu çember üzerinde (P, Q, R bir doğru üzerinde olmayacak şekilde) değişken bir noktadır. P, Q ve R noktalarından geçen çember, Q noktasının bulunduğu doğruyu tekrar V noktasında kestiğine göre, VR doğrusunun bir sabit noktadan geçtiğini gösteriniz.

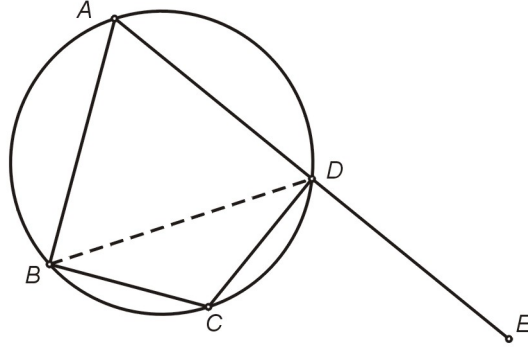
Çözüm. PQ doğrusunun çemberi kestiği diğer noktaya X , QV doğrusuna paralel olan ve X noktasından geçen doğrunun çemberi kestiği diğer noktaya ise W noktası diyelim. Bu durumda W çember üzerindeki bir sabit nokta olur. Şimdi W noktasının, RV doğrusu üzerinde olduğunu gösterelim.

$PQVR$ kirisler dörtgeni olduğu için $m(\widehat{PRV}) = 180^\circ - m(\widehat{PQV})$ 'dir. Aynı şekilde $PXWR$ kirisler dörtgeni olduğu için, $m(\widehat{PRW}) = 180^\circ - m(\widehat{PXW})$ 'dir. Ayrıca $XW \parallel QV$ olduğu için, $m(\widehat{PXW}) = m(\widehat{PQV})$ olduğunu da biliyoruz. Bu durumda denklemleri beraber incelediğimizde $m(\widehat{PRW}) = m(\widehat{PRV})$ olduğu kolayca görülür. Dolayısıyla R, W ve V noktaları aynı doğru üzerindedir. (Burada R noktasının PQ doğrusunun hangi tarafında olduğuna göre değişik şekiller olabilir ancak her durumda yukarıdaki gibi bir argüman kullanılabilir.)

38. $ABCD$, bir kirişler dörtgeni olsun. AC köşegeni DAB açısının açıortayıdır. AD kenarı, D köşesinden uç noktası E olacak şekilde uzatılıyor. $|CE| = |CA| \Leftrightarrow |DE| = |AB|$ olduğunu ispatlayınız.

Çözüm: $ABCD$ kirişler dörtgeninde $m(\widehat{DAC}) = m(\widehat{CAB})$ olduğundan ve eşit açıların gördükleri kiriş uzunluklarının da aynı olacağından $|BC| = |CD|$ dir. $m(\widehat{EDC}) =$

$180 - m(\widehat{CDA}) = m(\widehat{ABC})$ olduğundan CDE üçgenini C köşesi dönme noktası olacak, ve B ve D noktaları çakışacak şekilde döndürdüğümüzde $m(\widehat{EDC}) = m(\widehat{ABC})$ olduğundan E noktası BA doğrusu üzerinde yer alacaktır. Bu noktaya E' adı verelim. Döndürme, uzaklıkları koruyacağından $|CE| = |CE'|$ olur. Bu ise $E' = A$ olmasını gerektirir. Ayrıca $E' = A$ olması da $|CE| = |CA|$ olduğunu gösterir.

$$E' = A \Leftrightarrow |CE| = |CA|$$

Aynı şekilde $|DE| = |BE'|$ olması için de $A = E'$ olması ve $|DE| = |BE'|$ olması da $|DE| = |BE'|$ olmasını gerektirir.

$$A = E' \Leftrightarrow |DE| = |BE'|$$

Bu iki koşullu ifadeyi birleştirdiğimizde

$$|CE| = |CA| \Leftrightarrow |DE| = |BE'|$$

sonucu elde edilir.

39. Alanı 7 olan bir ABC eşkenar üçgeninde M ve N noktaları sırasıyla AB ve AC üzerinde bulunan ve $AN = BM$ koşulunu sağlayan noktalar olsun. $O = BN \cap CM$ olmak üzere, BOC üçgeninin alanı 2 olsun.

a) $MB : AB = 1 : 3$ veya $MB : AB = 2 : 3$ olduğunu ispatlayınız.

b) AOB açısının ölçüsünü bulunuz.

Çözüm. a) $\frac{MB}{AB} = x$ olsun.

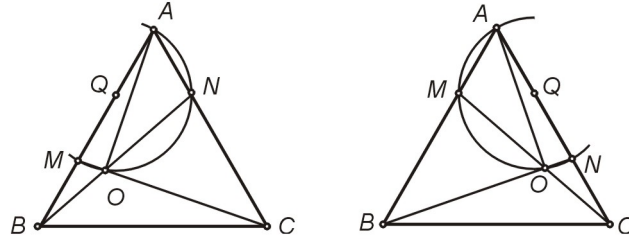
Bu durumda $A(ABN) = 7x = A(BMC)$, $A(BOM) = 7x - 2$ ve $A(AMON) = A(BOC) = 2$ olur.

Ayrıca, $A(CON) = 7 - 2 - 2 - (7x - 2) = 5 - 7x$, $A(ANO) = \frac{x}{1-x}$. $A(CNO) = \frac{x(5-7x)}{1-x}$ ve $A(AMO) = \frac{1-x}{x}$. $A(BOM) = \frac{1-x}{x}(7x - 2)$ bulunur.

Buradan, $A(AMON) = A(ANO) + A(AMO)$ ifadelerini yerlerine yazarsak,

$$2 = \frac{x(5-7x)}{1-x} + \frac{1-x}{x}(7x-2)$$

bulunur. Yani $9x^2 - 9x + 2 = 0$ ve buradan da $x = \frac{1}{3}$ ve ya $x = \frac{2}{3}$ elde edilir.

b) ABN ve BMC üçgenleri benzer üçgenler oldukları için

$$m(\widehat{BOM}) = m(\widehat{BCM}) + m(\widehat{CBO}) = m(\widehat{MBO}) + m(\widehat{CBO}) = 60^\circ$$

dir. Dahası, $m(\widehat{MAN}) + m(\widehat{MON}) = 180^\circ$ olduğu için $AMON$ dörtgeni bir kirişler dörtgenidir.

$\frac{MB}{AB} = \frac{1}{3}$ olsun. Yani, $AM = 2BM = 2AN$ olsun. AM kenarının ortanoktasına Q dersek, AQN üçgeni ikizkenar olur ve $m(\widehat{AQN}) = 60^\circ$ olur. Dolayısıyla AQN eşkenar

üçgendir. Bundan dolayı Q , $AMQN$ dörtgeninin çevrel çemberinin merkezidir ve $m(\widehat{AOM}) = m(\widehat{ANM}) = 90^\circ$ dir. Dolayısıyla $m(\widehat{AOB}) = 150^\circ$ dir. Benzer şekilde, eğer $AB = \frac{2}{3}$ ise yani $2AM = MB = AN$ ise $m(\widehat{AMN}) = m(\widehat{AON}) = 90^\circ$ dir. Yani $m(\widehat{AOB}) = 90^\circ$ dir.

40. Bir ABC üçgeninde a, b ve c sırasıyla A, B ve C köşelerinin karşısındaki kenarların uzunlukları ve r , ABC üçgeninin içteğet çemberinin yarı çapı olmak üzere ve $6(a + b + c)r^2 = abc$ eşitliğini sağlamaktadırlar. M , ABC üçgeninin içteğet çemberinin üzerinde bir nokta ve D, E, F sırası ile bu noktanın BC, AC ve AB kenarlarına izdüşümleridir.

$Alan(ABC) = S$ ve $Alan(DEF) = S_1$ ise $\frac{S_1}{S}$ kesirinin alacağı en büyük ve en küçük değerleri bulunuz.

Çözüm: ABC üçgeninin yarı çevresi p ve çevrel çemberinin yarıçapı R olmak üzere $abc = 4RS$ ve $S = pr$ ile, verilen $6(a + b + c)r^2 = abc$ eşitlikleri kullanılarak $R = 3r$ elde edilir. O noktası çevrel çemberin merkezi ve I noktası ABC üçgeninin içteğet çemberinin merkezi olsun. Euler'in $|IO|^2 = R(R - 2r)$ eşitliğinde $R = 3r$ yazarsak $|IO| = r\sqrt{3}$ bulunur. Dolayısıyla $|IO| > r$ olur ve O noktası içteğet çemberin dışında yer alır.

K ve L noktaları, K noktası O noktasına daha yakın olacak şekilde IO doğrusunun içteğet çemberi ile kesiştiği noktalar olsun. O halde

$$|OK| \leq |OM| \leq |OL| \leq R$$

'dir.

$$\frac{S_1}{S} = \frac{|R^2 - |OM|^2|}{4R^2}$$

olduğundan

$$\frac{5 - 2\sqrt{3}}{36} = \frac{|R^2 - |OL|^2|}{4R^2} \leq \frac{S_1}{S} \leq \frac{|R^2 - |OK|^2|}{4R^2} = \frac{5 + 2\sqrt{3}}{36}$$

elde edilir.

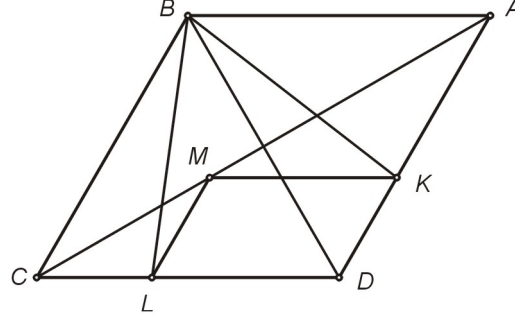
41. Bir ABC üçgeninin alanını eşit alanlı ABM, BCM ve MCA üçgenlerine bölen M noktasının ağırlık merkezi olduğunu ispatlayınız.

Çözüm. İspat için ABM ve BCM eşit alanlı üçgenler olduğunda M noktasının B den çizilen kenarortay üzerinde olduğunu göstermek yeterlidir.

A ve C noktalarının BM kenarına dik izdüşüm noktaları K ve H olmak üzere BM

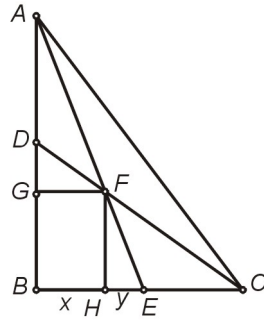
Çözüm. $ABCD$ eşkenar dörtgeni ABD ve BCD olmak üzere iki tane eşkenar üçgen içerir. Eğer $|KD| = |LC|$ olduğu gösterilirse KBD ve LBC üçgenleri benzer üçgenler, $|KB| = |LB|$ ve $m(\widehat{KBD}) = m(\widehat{LBC})$ olur. Yani, $m(\widehat{KBL}) = m(\widehat{DBC}) = 60^\circ$ ve BKL üçgeni eşkenar üçgen olur.

LM , AD ye paralel ve $m(\widehat{LMC}) = m(\widehat{DAC}) = m(\widehat{DCA}) = m(\widehat{LCM})$ dir. Dolayısıyla MLC ikizkenar üçgendir; yani $|LC| = |LM| = |KD|$ dir.

44. ABC dik üçgeninde D ve E sırası ile AB ve BC dik kenarları üzerinde $m(\widehat{BAE}) = 30^\circ$ ve $m(\widehat{BDC}) = 45^\circ$ olacak şekilde noktalar, F ise AE ve CD doğrularının kesişim noktasıdır. $|AE| = \sqrt{3}$, $|CD| = \sqrt{2}$ olduğuna göre, F noktasının AB kenarına olan uzaklığını bulunuz.

Çözüm:

F noktasının AB kenarına olan izdüşümü G , CB kenarına olan izdüşümü de H olsun. $|FG| = |HB| = x$ ve $|HE| = y$ diyelim. $m(\widehat{HFE}) = 30^\circ$ olduğundan $|FH| = \sqrt{3}|EH| = \sqrt{3}y$ 'dir. $|AE| = \sqrt{3}$ ve $m(\widehat{BAE}) = m(\widehat{HFE}) = 30^\circ$ olduğu için $|BE| = x + y = \frac{\sqrt{3}}{2}$ (*) bulunur. $|DC| = \sqrt{2}$ ve $m(\widehat{BDC}) = 45^\circ$ bilgileri kullanılarak da $|DB| = |DG| + |GB| = 1$, ve buradan da $x + y\sqrt{3} = 1$ (**) elde edilir. (**)

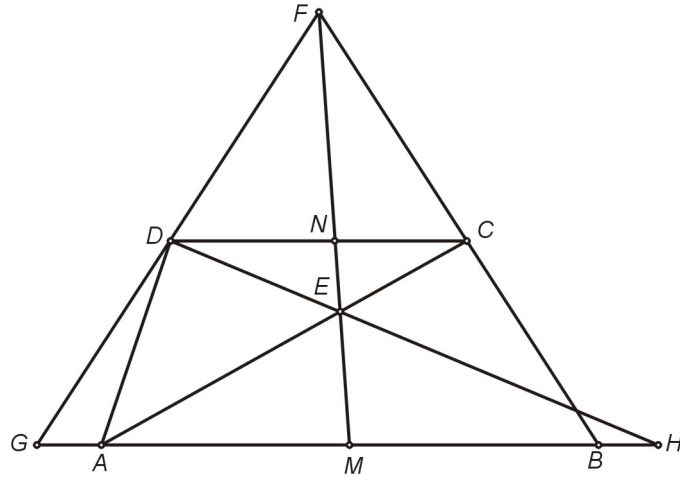
eşitliğinde, (*) eşitliğinden elde edilen $y = \frac{\sqrt{3}}{2} - x$ kullanılırsa

$$\begin{aligned} x + y\sqrt{3} &= 1 \\ x + \left(\frac{\sqrt{3}}{2} - x\right) \cdot \sqrt{3} &= 1 \\ x &= \frac{1}{2(\sqrt{3} - 1)} \end{aligned}$$

bulunur.

45. $ABCD$ yamuğunda AB tabanının orta noktası M 'dir. E , AC köşegeni üzerinde, BC ve ME , F noktasında; DE ve AB , H noktasında kesişecek şekilde seçilmiş bir noktadır. FD ve AB , G noktasında kesişiyor ise M noktasının GH nin orta noktası olduğunu gösteriniz.

Çözüm:

CD ve EF doğrularının kesişim noktasına N diyelim. $DC \parallel GB$ ve M, N, F doğruları doğrusal olduğundan

$$\frac{|GM|}{|MB|} = \frac{|DN|}{|NC|}$$

olur. $AH \parallel DC$ ve M, E, N noktaları doğrusal olduğu için de

$$\frac{|AM|}{|MH|} = \frac{|NC|}{|DN|}$$

olur. Buradan

$$\frac{|GM|}{|MB|} \cdot \frac{|AM|}{|MH|} = 1$$

elde edilir. $|AM| = |MB|$ olduğundan $|GM| = |MH|$ bulunur.

46. P_n , çevrel çember yarıçapı 1 olan bir düzgün çokgendir. P_n nin alanınının çevresine oranının 0.25 den büyük olduğu en küçük n değerini bulunuz.

Çözüm:

$$\begin{aligned} Alan(P_n) &= n \left(\frac{1}{2} \right) 2 \sin \left(\frac{\pi}{n} \right) \cos \left(\frac{\pi}{n} \right) \\ Çevre(P_n) &= n \left(2 \sin \left(\frac{\pi}{n} \right) \right) \\ \frac{Alan(P_n)}{Çevre(P_n)} &= \frac{1}{2} \cos \left(\frac{\pi}{n} \right) \end{aligned}$$

$\frac{Alan(P_n)}{Çevre(P_n)}$ oranı 0.25 'ten büyük olması için

$$\begin{aligned} \frac{1}{2} \cos \left(\frac{\pi}{n} \right) &\geq 0.25 \\ \cos \left(\frac{\pi}{n} \right) &\geq 0.5 \end{aligned}$$

$\cos \left(\frac{\pi}{3} \right) = \frac{1}{2}$ olduğundan ve $\cos \left(\frac{\pi}{n} \right)$, n arttıkça arttığından en küçük n değeri 4 'tür.

47. Herhangi bir üçgen kendisi ile benzer olan

- (a) 2002
- (b) 2003

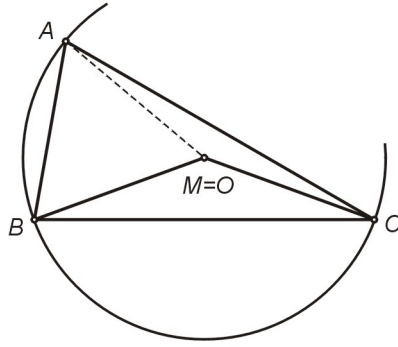
üçgene bölünebilir mi?

Çözüm: Herhangi bir n tamsayısı için herhangi bir üçgen kendisi ile benzer olan n^2 üçgene bölünebilir. O halde bir üçgen $45^2 = 2025$ üçgene bölünebilir. Benzer şekilde n^2 benzer üçgen de, birleştirilerek bu üçgenlere benzer olan bir üçgen oluşturulabilir.

- (a) Bir üçgen $45^2 = 2025$ benzer üçgene bölünebilir. Oluşturulan küçük üçgenlerin $4^2 = 16$ tanesi ve $3^2 = 9$ tanesi ayrı ayrı birleştirildiğinde üçgen sayısı oluşan yeni iki üçgenle birlikte $16 - 1 + 9 - 1 = 23$ azalır. Geriye $2025 - 23 = 2002$ benzer üçgen kalır.
- (b) 2025 benzer üçgenden 2 defa $2^2 = 4$ üçgen ve 2 defa $3^2 = 9$ üçgen ayrı ayrı birleştirildiğinde üçgen sayısı $2(4 - 1) + 2(9 - 1) = 22$ azalır. Geriye $2025 - 22 = 2003$ benzer üçgen kalır.

48. ABC üçgeninin içinde bir M noktası olsun. Bu üçgende $m(\widehat{BAC}) = 70^\circ$, $m(\widehat{ABC}) = 80^\circ$, $m(\widehat{ACM}) = 10^\circ$ ve $m(\widehat{CBM}) = 20^\circ$ olduğuna göre $|AB| = |MC|$ olduğunu gösteriniz.

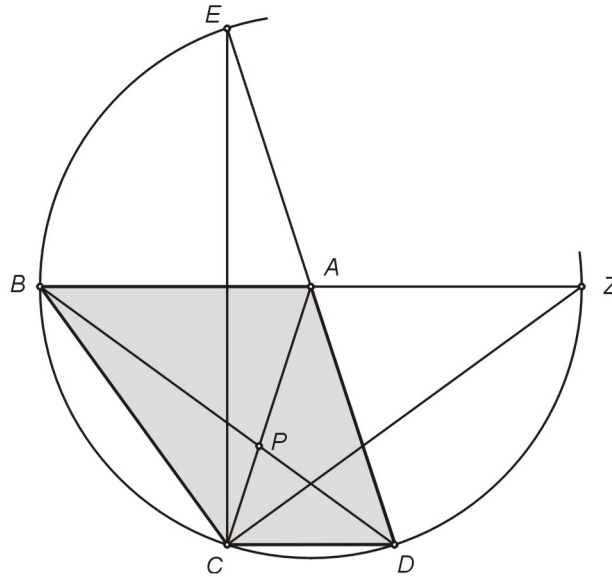
Çözüm. ABC üçgeninin çevrel çemberinin merkezi O noktası olsun. ABC dar açılı bir üçgen olduğu için O noktası üçgenin içindedir.

Bu durumda $m(\widehat{AOC}) = 2m(\widehat{ABC}) = 160^\circ$ olduğundan $m(\widehat{ACO}) = 10^\circ$, $m(\widehat{BOC}) = 2m(\widehat{BAC}) = 140^\circ$ olduğundan $m(\widehat{CBO}) = 20^\circ$ olur. Dolayısıyla $O \equiv M$ ve dolayısıyla $|MA| = |MB| = |MC|$ olduğu görülür. Bu durumda $m(\widehat{ABO}) = 80^\circ - 20^\circ = 60^\circ$ olduğundan ABM üçgeni eşkenar üçgendir. Yani $|AB| = |MB| = |MC|$ olduğu görülür.

49. $ABCD$ dörtgeni $m(\widehat{DAC}) = m(\widehat{BDC}) = 36^\circ$, $m(\widehat{CBD}) = 18^\circ$ ve $m(\widehat{BAC}) = 72^\circ$ olmak üzere bir dışbükey dörtgendir. AC ve BD köşegenlerinin kesiştiği nokta P olduğuna göre $\widehat{APD}$ açısının ölçüsünü bulunuz.

Birinci Çözüm. DA ve BA doğruları üzerinde $|AC| = |AE| = |AZ|$ olacak şekilde E ve Z noktaları olsun.

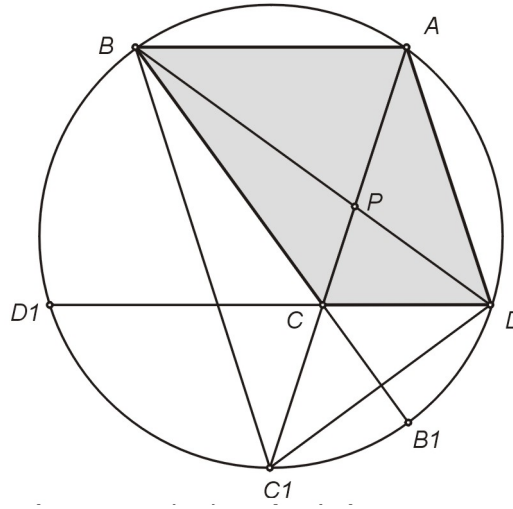

Bu durumda $m(\widehat{DEC}) = \frac{m(\widehat{DAC})}{2} = 18^\circ = m(\widehat{CBD})$ olduğundan $DEBC$ dörtgeni

bir kirişler dörtgenidir. Benzer şekilde $m(\widehat{AZC}) = \frac{m(\widehat{BAC})}{2} = 36^\circ$ olduğundan $CBZD$ dörtgeni de bir kirişler dörtgenidir.

Dolayısıyla $BCDZE$ beşgeninin köşeleri A merkezli çemberin üzerindedir. Yani $|AC| = |AD|$ ve $m(\widehat{ACD}) = m(\widehat{ADC}) = \frac{180^\circ - 36^\circ}{2} = 72^\circ$ olur ve bunların sonucunda $m(\widehat{ADP}) = 36^\circ$ ve $m(\widehat{APD}) = 108^\circ$ olarak bulunur.

İkinci Çözüm. Aşağıdaki resimde de görülebileceği gibi BB_1 ve DD_1 doğruları sırasıyla $\widehat{DBC}_1$ ve $\widehat{BDC}_1$ açılarının açı ortaylarıdır.

Dolayısıyla C noktası BDC üçgeninin iç teğet çemberinin merkezidir. Bu durumda

$$m(\widehat{DC_1A}) = m(\widehat{AC_1B}) = 36^\circ, \quad m(\widehat{DPA}) = \frac{72^\circ + 144^\circ}{2} = 108^\circ$$

olduğu açıkça görülür.

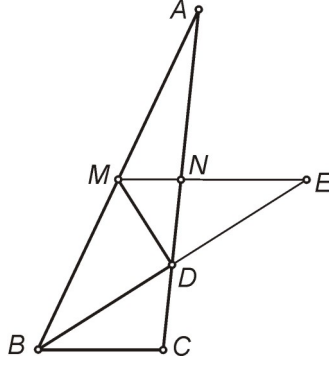
50. A ve B köşelerinden çizilen kenarortayların dik kesiştiği bir ABC üçgeninde en kısa kenarın AB olduğunu ispatlayınız.

Çözüm: A ve B köşelerinden çizilen kenarortayların kesiştiği nokta M , C köşesinden çizilen kenarortayın AB kenarını kestiği nokta F olsun. Bu durumda F , ABM dik üçgeninin hipotenüsünün orta noktası, dolayısıyla da ABM üçgeninin çevrel çemberinin merkezidir. Bu da $|AB| = 2|FM|$ olduğunu gösterir. M , CF kenarortayını $2 : 1$ oranında böldüğü için $|AB| = |CM|$ olur. AMC üçgeninin en büyük açısı, bir geniş açı olan, $\widehat{AMC}$ dir. O halde $|AC|$ bu üçgenin en uzun kenarıdır. Buradan $|AC| \geq |MC| = |AB|$ olduğu sonucu çıkar. Benzer şekilde $|BC| \geq |AB|$ olduğu da ispatlanabilir.

$m(\widehat{DEC}) = \frac{m(\widehat{DAC})}{2} = 18^\circ = m(\widehat{CBD})$ 'dir. Buradan, A noktası merkez olmak üzere, $DEBC$ dörtgeninin köşelerinin bir çember üzerine yerleştirilebileceği (çembelsel olduğu) sonucu çıkar.

51. ABC üçgeninde AB kenarının orta noktası M ve ABC açısının açıortayının AC kenarı ile kesiştiği nokta D olsun. $MD \perp BD$ ise, $|AB| = 3|BC|$ olduğunu gösteriniz.

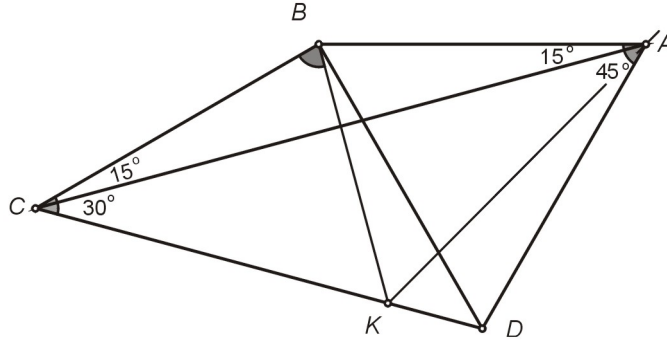
Çözüm: AC kenarının orta noktasına N diyelim ve bu noktayı M noktası ile birleştirelim. B köşesi ile D noktasını da birleştirelim.

MN doğru parçası BC kenarına paralel olacaktır. MN ile BD nin kesiştiği noktaya P dersek MBP üçgeni ikizkenar ve $|BD| = |DP|$ olur. Ayrıca NDP ve CDB üçgenleri eş üçgenlerdir. Dolayısıyla $|ND| = |DC|$ ve $|AN| = 2$ birim, $|ND| = |DC| = 1$ birim olduğu elde edilir. BD açıortay olduğu için $3 = \frac{|AD|}{|DC|} = \frac{|AB|}{|BC|}$ bulunur.

52. Bir $ABCD$ dörtgeninde $m(\widehat{CAD}) = 45^\circ$, $m(\widehat{ACD}) = 30^\circ$ ve $m(\widehat{BAC}) = m(\widehat{BCA}) = 15^\circ$ olduğuna göre DBC açısının değeri nedir?

Çözüm. CD kenarı üzerinde, $m(\widehat{CAK}) = 30^\circ$ olacak şekilde bir K noktası olsun.

Bu durumda AKC üçgeni $m(\widehat{CAK}) = m(\widehat{ACK}) = 30^\circ$ olduğundan, bir ikizkenar üçgen olur. Ayrıca soruda verildiği üzere ABC üçgeni de ikizkenar olduğundan,

$KB \perp AC$ olur ve dolayısıyla $m(\widehat{AKB}) = m(\widehat{BKC}) = 60^\circ$ ve $m(\widehat{AKD}) = 60^\circ$ olduğu görülür. Bunların dışında,

$$\begin{aligned} m(\widehat{BAD}) + m(\widehat{BKD}) &= m(\widehat{BAC}) + m(\widehat{CAD}) + m(\widehat{BKA}) + m(\widehat{AKD}) \\ &= 15^\circ + 45^\circ + 60^\circ + 60^\circ \\ &= 180^\circ \end{aligned}$$

olduğu için A, B, K ve D noktaları bir çember üzerindedir. Dolayısıyla $m(\widehat{DBK}) = m(\widehat{DAK}) = 45^\circ - 30^\circ = 15^\circ$ olduğunu görür ve buradan da sonucu yani

$$m(\widehat{DBC}) = m(\widehat{DBK}) + m(\widehat{KBC}) = 15^\circ + (90^\circ - m(\widehat{BCA})) = 15^\circ + (90^\circ - 15^\circ) = 90^\circ$$

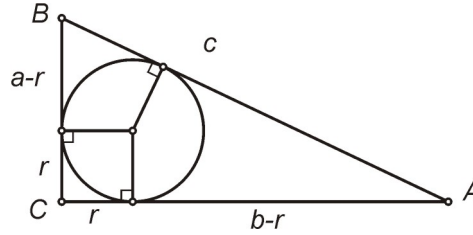
değerini buluruz.

53. Bir dik üçgenin çevrel çemberinin yarıçapı R , iç teğet çemberinin yarıçapı r olmak üzere

$$R \geq r(1 + \sqrt{2})$$

olduğunu gösteriniz.

Birinci Çözüm. Bir dik üçgende $c = 2R$ ve $(a-r) + (b-r) = c$, yani $a+b = c+2r$ olduğu açıktır.

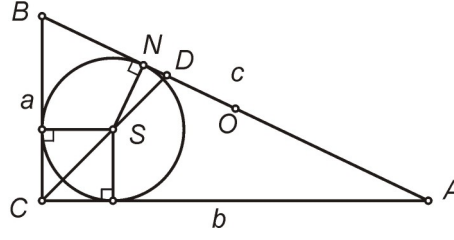
Bu durumda $(a-b)^2 \geq 0$ olduğundan, $2(a^2+b^2) \geq (a+b)^2$, yani $\sqrt{2}c \geq a+b$ olduğu görülür. Son eşitsizliği ve $a+b = c+2r$ denklemini birleştirerek,

$$c+2r \leq \sqrt{2}c, \text{ yani } 2R+2r \leq 2\sqrt{2}R$$

elde edilir.

Dolayısıyla $(\sqrt{2}-1)R \geq r$, yani $R \geq (1+\sqrt{2})r$ olduğu görülür.

İkinci Çözüm. Bu üçgende iç teğet çemberin merkezi S , çevrel çemberin merkezi O , hipotenüsle iç teğet çemberin kesiştiği nokta N , dik açının açı ortayının hipotenüsle kesiştiği nokta ise D noktası olsun.

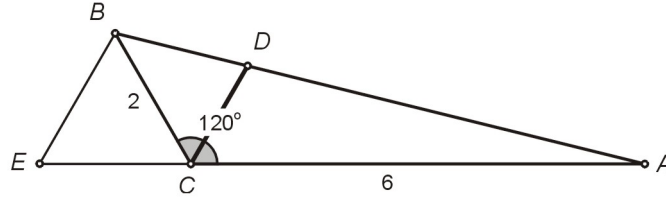
Bu durumda,

$$r(\sqrt{2} + 1) = r\sqrt{2} + r = |CS| + |SN| \leq |CS| + |SD| = |CD| \leq |CO| = R$$

olduğu görülür. Burada dikkat edilecek husus $a = b$ durumunda D ve N noktalarının çakışık olacağıdır. Ancak bu durumda yukarıdaki ifadenin eşitlik durumunun sağlandığı kolayca görülebilir.

54. $|AC| = 6$, $|BC| = 2$ ve $m(\widehat{ACB}) = 120^\circ$ olan bir ABC üçgeninin $\widehat{ACB}$ açısının açı ortayı AB kenarıyla D noktasında kesişiyor. Bu durumda CD doğru parçasının uzunluğunu bulunuz.

Çözüm. AC doğrusu üzerinde bir E noktası, C noktası A ve E noktaları arasında kalacak ve $|CE| = |CB|$ olacak şekilde olsun.

Bu durumda ECB üçgeni bir eşkenar üçgen ve $BE \parallel DC$ olduğu görülür. Dolayısıyla ACD ve AEB üçgenleri benzer üçgenler olduğundan,

$$\frac{|CD|}{|AC|} = \frac{|EB|}{|AE|} \Rightarrow |CD| = \frac{3}{2}$$

elde edilir.

55. R çevrel çemberin yarıçapı olmak üzere, $R(b + c) = a\sqrt{bc}$ koşulunu sağlayan ABC üçgenini bulunuz.

Çözüm. Bir çemberde çap herhangi bir kirişden daha kısa değildir, dolayısıyla $2R \geq a$ olur. $AO - GO$ eşitsizliğinden $\frac{b+c}{2} \geq \sqrt{bc}$ elde edilir. Dolayısıyla $R(b + c) \geq a\sqrt{bc}$ olur. Eşitlik $a = 2R$ ve $b = c$ olduğu zaman sağlanır. Bu koşulları sağlayan üçgen, bir ikizkenar dik üçgendir.

56. Bir kenarı α olan ABC eşkenar üçgeninin dışına $m(\widehat{CAD}) = 90^\circ$ olan ACD ikizkenar üçgeni çiziliyor. Burada DA ve CB kenarları E noktasında kesiştiğine göre aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

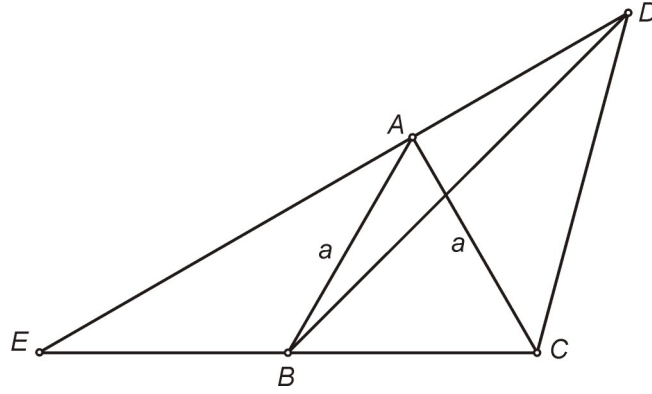
- (a) $\widehat{DBC}$ açısının ölçüsünü bulunuz.
 (b) CDE üçgeninin alanını α cinsinden bulunuz.
 (c) BD doğru parçasının uzunluğunu α cinsinden bulunuz.

Çözüm.

- (a) $|AB| = |AD| = \alpha$ olduğundan, ABD üçgeni ikizkenar üçgendir ve

$$m(\widehat{ABD}) = \frac{180^\circ - (60^\circ + 90^\circ)}{2} = 15^\circ$$

olur.

Dolayısıyla $m(\widehat{DBC}) = m(\widehat{ABC}) - m(\widehat{ABD}) = 60^\circ - 15^\circ = 45^\circ$ olarak bulunur.

- (b) $m(\widehat{ACE}) = 60^\circ$ ve $m(\widehat{AEC}) = 30^\circ$ olduğundan ACE üçgeni bir dik üçgendir.

Dolayısıyla $|CE| = 2 \cdot |AC| = 2\alpha$ ve $|AE| = \frac{2\alpha\sqrt{3}}{2} = \alpha\sqrt{3}$ olur. Buradan da $|DE| = \alpha + \alpha\sqrt{3}$ olarak bulunur. Bu durumda

$$Alan(CDE) = \frac{1}{2} \cdot |DE| \cdot |AC| = \frac{1}{2} \cdot (\alpha + \alpha\sqrt{3}) \cdot \alpha = \frac{\alpha^2(1 + \sqrt{3})}{2}$$

olduğu görülür.

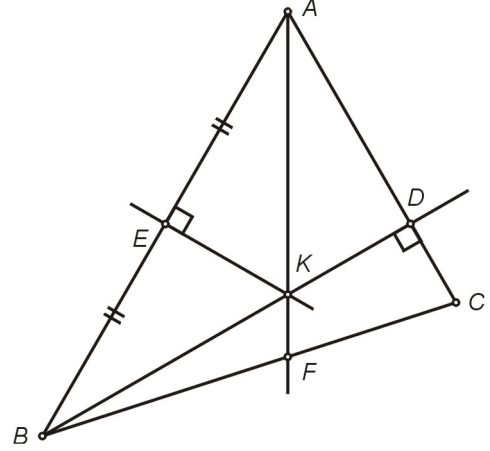
- (c) CBD ve CDE üçgenlerinin açıları birbirine eşit olduğu için bu üçgenler benzer üçgenlerdir. Dolayısıyla

$$\frac{|BD|}{|DE|} = \frac{|BC|}{|CD|} \Leftrightarrow \frac{|BD|}{\alpha(1 + \sqrt{3})} = \frac{\alpha}{\alpha\sqrt{2}} \Rightarrow |BD| = \frac{\alpha(1 + \sqrt{3})}{\sqrt{2}} \Rightarrow |BD| = \frac{\alpha(\sqrt{2} + \sqrt{6})}{2}$$

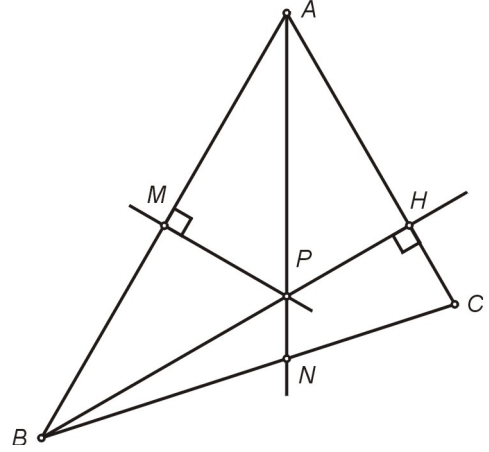
olduğu görülür.

57. Dar açılı bir ABC üçgeninde, BAC açısının açı ortayı, B köşesinden çizilen yükseklik ve AB kenarına ait kenar orta dikme bir noktada kesişmelerinin ancak ve ancak $m(\widehat{A}) = 60^\circ$ olduğu zaman mümkün olduğunu kanıtlayınız.

Çözüm. Şekilde gösterildiği gibi $[AF]$ açıortayı, $[BD]$ yüksekliği ve $[EK]$ kenar orta dikmesi, K noktasında kesişsinler. $m(\widehat{BAF}) = m(\widehat{FAC}) = \alpha$ olsun. ABK üçgeninde, $|AE| = |EB|$ ve $[EK] \perp [AB]$ olduğu için, ABK üçgeni ikizkenar bir üçgendir ve $m(\widehat{ABK}) = \alpha$ olur. Şimdi, ABD üçgeninde iç açılar toplamı 180° olduğu için, $\alpha = 30^\circ$ ve $m(\widehat{BAC}) = 60^\circ$ elde edilir.

Öteki taraftan, $m(\widehat{A}) = 60^\circ$ olsun. Şekilde gösterildiği gibi, $[AN]$ açıortayı ve $[BH]$ yüksekliği bir P noktasında kesişsinler. $[AN]$ açıortay olduğu için, $m(\widehat{BAN}) = m(\widehat{NAC}) = 30^\circ$ olur. ABH üçgeninde iç açılar toplamı 180° olduğu için, $m(\widehat{HBA}) = 30^\circ$ dir. Şimdi, ABP üçgeni bir ikizkenar üçgen olduğu için, P noktasından çizilen yükseklik tabanı ortalar, yani $[PM]$ yüksekliği orta dikmedir.

58. Birim kareye sığabilecek en büyük yarım dairenin alanını bulunuz.

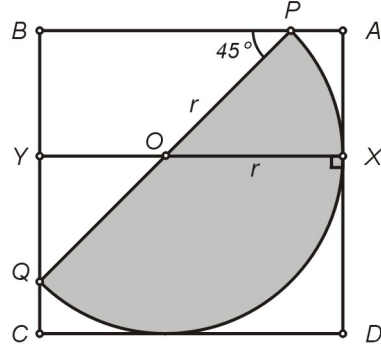
Çözüm. Yarım dairenin, karenin kenarlarına teğet olacağı açıktır. Olası bir çözüm, karenin bir kenarını çap olarak alan bir yarım dairedir. Bu yarım dairenin çapı 1 birim olacaktır. Alanı ise

$$\frac{1}{2} \cdot \pi \left(\frac{1}{2}\right)^2 \approx 0,3927$$

olur.

Yarım dairenin alanının en büyük olması için komşu iki kenara teğet olması gerekir.

Şekil BD köşegenine göre simetrik olduğu için $m(\widehat{QPB}) = 45^\circ$. X noktasından geçen ve AB kenarına paralel olan bir doğru yarım dairenin merkezinden geçer.

$$|OY| = r \cdot \cos(45^\circ) = \frac{r}{\sqrt{2}} \text{ olduğundan}$$

$$1 = |AB| = r + \frac{r}{\sqrt{2}} = r\left(1 + \frac{1}{\sqrt{2}}\right)$$

elde edilir. Buradan da yarım dairenin yarı çapı

$$r = \frac{1}{1 + \frac{1}{\sqrt{2}}} = 2 - \sqrt{2}$$

olarak bulunur. Yarıçapı $2 - \sqrt{2}$ olan yarım dairenin alanı da,

$$\frac{1}{2} \cdot \pi r^2 = \pi(3 - 2\sqrt{2}) \approx 0,539$$

dur.

59. ABC , $|AC| = |BC|$ olacak şekilde bir ikizkenar üçgen olsun. Bu üçgenin çevrel çemberinin, C noktasını içermeyen AB yayının üzerindeki bir noktaya P noktası diyelim. C noktasından PB doğru parçası üzerine indirilen dikme ayağına ise D noktası diyelim. Bu durumda,

$$|PA| + |PB| = 2|PD|$$

olduğunu gösteriniz.

Çözüm. Aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi, PB doğru parçasını $|BM| = |AP|$ olacak şekilde uzatalım. Burada $m(\widehat{CBP}) = 180^\circ - m(\widehat{CAP})$ olduğundan $m(\widehat{CAP}) = m(\widehat{CBM})$ bulunur. Bu durumda $|CA| = |CB|$ ve $|AP| = |BM|$ olduğundan BCM ve ACP üçgenleri eş üçgenler olur. Dolayısıyla $|CP| = |CM|$ olur ve CPM üçgeni de, CD doğru parçasını yükseklik olarak kabul eden ikizkenar üçgen olur. Sonuç

AXY üçgeninde cosinüs teoreminden

$$\begin{aligned} z^2 &= x^2 + y^2 - 2xy \cos A \\ &= x^2 + y^2 - 1 \quad (\cos A = 1/\sqrt{2}) \\ &= (x - y)^2 + (\sqrt{2} - 1) \end{aligned}$$

elde edilir. Buradan z^2 nin en küçük değeri, $x = y$ iken $z^2 = \sqrt{2} - 1$ olarak bulunur.

$xy = 1/\sqrt{2}$ olduğu için $x = y = 1/\sqrt[4]{2}$ olur.

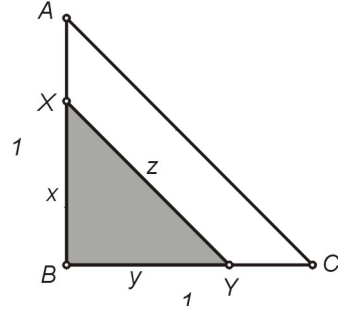
2. durum: Y noktası AB kenarı üzerinde ve $|BY| = y$, X noktası BC kenarı üzerinde ve $|BX| = x$ olsun. XY uzunluğu z olan bir kesittir.

$\text{Alan}(BXY) = xy/2$ dir.

$\text{Alan}(BXY) = 1/2 \cdot \text{Alan}(ABC)$ olduğundan, $xy = 1/2$ bulunur. BXY üçgeninde pisagor teoreminden $z^2 = x^2 + y^2 = (x - y)^2 + 1$ elde edilir.

Dolayısıyla, z^2 nin en küçük değeri, $x = y$ iken $z^2 = 1$ olarak bulunur. Bu 1. durumdan elde edilen uzunluktan daha uzundur.

Sonuç olarak, en kısa kesit 1. durumda elde edilen şekilde, $|AX| = |BY| = 1/\sqrt[4]{2}$ ve kesit uzunluğu $\sqrt{\sqrt{2} - 1}$ olmalıdır. (Simetriden dolayı, benzer kesit BC kenarından AB kenarına çizilerek de elde edilebilir.)

61. ABC ikizkenar üçgeninin, sırasıyla eşkenarlar AB ve AC üzerinde P ve Q noktaları, $|AP| = |CQ|$ olacak şekilde bulunmaktadır. Bununla birlikte P ya da Q , ABC üçgeninin bir köşesi değildir. Bu durumda APQ üçgeninin çevrel çemberinin ABC üçgeninin çevrel çemberinin merkezinden geçtiğini gösteriniz.

Çözüm. PQ ve AC 'nin orta dikmelerinin kesiştiği nokta O olsun. Bu durumda, $|OP| = |OQ|$, $|OA| = |OC|$ ve $|AP| = |CQ|$ olduğundan, APO ve CQO eş üçgenlerdir. Dolayısıyla $m(\widehat{CQO}) = m(\widehat{APO})$ olduğu için APQ dörtgeninin bir çember üzerinde olduğu görülür. Ayrıca $m(\widehat{OCQ}) = m(\widehat{OAP}) = m(\widehat{OQP}) = m(\widehat{OPQ}) = m(\widehat{OAQ})$ olduğundan OA , BAC açısının açıortayıdır ve ABC ikizkenar üçgen olduğu için aynı zamanda BC kenarının orta dikmesidir.

Bu durumda O hem BC kenarının hem de AC kenarının orta dikmesi üzerinde olduğundan ABC üçgeninin çevrel çemberinin merkezidir.

62. Bir $ABCD$ konveks dörtgeninin köşegenlerinin kesişim noktası M olmak üzere AB kenarını P noktasında, CD kenarını Q noktasında kesen ve M noktasından geçen g doğrusu dikkate alındığında APM , BPM , CQM ve DQM üçgenleri benzer olan

- 445

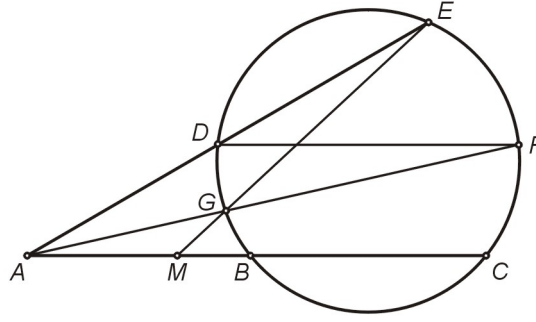

ve $m(\widehat{MAP}) + m(\widehat{AMP}) = 90^\circ$. Yani, $m(\widehat{AMB}) = m(\widehat{AMP}) + m(\widehat{BMP}) = 90^\circ$ dir. Buradan $ABCD$ yamuğunun köşegenlerinin birbirlerine dik olduğu bulunmuş olur. Dolayısıyla, $APM \approx BPM \approx CQM \approx DQM$ dir.

63. Bir çembere dışındaki bir A noktasından çizilen iki doğru, çemberi sırasıyla B, C ve D, E noktalarında kesmektedir. ($B \in [AC]$ ve $D \in [AE]$ dir.) D noktasından $[BC]$ ye çizilen paralel, çemberi F noktasında kesmektedir. A ve F noktalarından geçen doğrunun çemberi kestiği ikinci nokta G olsun. E, G noktalarından geçen doğru, $[AC]$ yi M noktasında kestiğine göre

$$\frac{1}{|AM|} = \frac{1}{|AB|} + \frac{1}{|AC|}$$

olduğunu kanıtlayınız.

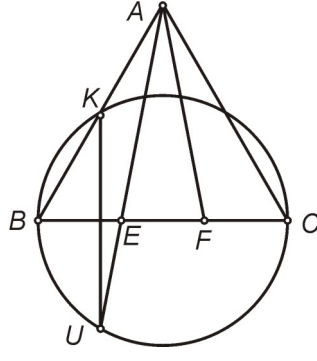

Çözüm. $[DF] \parallel [AC]$ olduğu için $m(\widehat{DFA}) = m(\widehat{FAC})$ dir. Öteki taraftan, $\widehat{DFA}$ ve $\widehat{DEG}$ aynı yayı gören çevre açılar olduklarından ölçüleri eşittir ve $m(\widehat{CAF}) = m(\widehat{DEG})$ dir. Dolayısıyla, AMG ve EMA üçgenleri benzerdir. Benzerlikten, $\frac{|AM|}{|MG|} = \frac{|EM|}{|AM|}$ ya da $|AM|^2 = |MG| \cdot |EM|$ elde edilir.

M noktasının çembere göre kuvvetinden, $|MG| \cdot |EM| = |MB| \cdot |MC|$ yazılır. Dolayısıyla, $|AM|^2 = |MB| \cdot |MC| = (|AB| - |AM|)(|AC| - |AM|) = |AB| \cdot |AC| - |AM|(|AB| + |AC|) + |AM|^2$ buradan da $|AB| \cdot |AC| = |AM|(|AB| + |AC|)$ bulunur. Son eşitliğin her tarafı $|AM| \cdot |AB| \cdot |AC|$ ye bölünürse istenen ifade elde edilir.

64. ABC bir eşkenar üçgen ve P , çapı BC kenarı olan A köşesinden uzak olan yarımdairedir. A köşesinden geçen ve BC yi üç eş parçaya ayıran doğruların P yarımdairesini de üç eş parçaya ayırdığını gösteriniz.

Çözüm: E ve F noktaları, BC kenarını sırasıyla BE, EF ve FC olmak üzere üç eşit parçaya ayıran noktalar olsun. AE doğrusu ile P yarımdairesi U noktasında kesişsin. Yarımdaireyi tam daireye tamamladığımızda AB ve AC kenarları ile üst yarımdaire P', K ve L noktalarında kesişsinler.

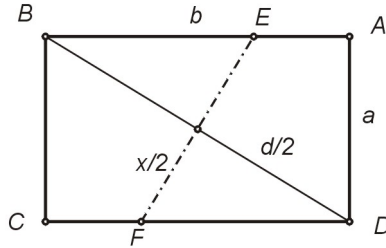

BKC açısı çapı gördüğü için bir dik açıdır. Ayrıca $|BC| = |AC|$ olduğu için KC kenarortaydır, aynı zamanda açıortaydır, yani K , AB nin orta noktasıdır ve $m(\widehat{BCK}) = 30^\circ$ dir. Benzer şekilde $m(\widehat{CBL}) = 30^\circ$ dir. Böylece K ve L , P' yarımdairesini üç eşit parçaya böler. Dolayısıyla K noktasının, BC kenarına göre, U noktasının simetriği olduğunu göstermemiz yeterlidir.

E de BF nin orta noktası olduğu için KE ile AF paraleldir. O halde $m(\widehat{BEU}) = m(\widehat{AEF}) = m(\widehat{AFE}) = m(\widehat{KEB})$ olur. Dolayısıyla U ve K , BC çapına göre simetriktir.

65. Dikdörtgen şeklindeki bir kağıt, köşegen oluşturan iki köşesi üst üste gelecek şekilde katlanıyor. Kat yerinin oluşturduğu yeni kenarın (üst üste gelen köşelerin karşısındaki kenar) uzunluğu, dikdörtgenin uzun kenarının uzunluğuna eşitse dikdörtgenin uzun kenarının kısa kenarına oranı nedir?

Çözüm. $ABCD$ 'yi katladığımız kağıt olarak alalım. $a \leq b$ olacak şekilde $AD = a$, $AB = b$ olsun. Katlama sonunda oluşan yeni kenara EF ve uzunluğuna x diyelim. Köşegen uzunluğu da $d^2 = a^2 + b^2$ olacaktır.

Simetriden dolayı BD köşegeni ve EF dik kesişecek ve birbirlerini iki eş parçaya böleceklerdir. DAB üçgeni ve XEB üçgeni iki ortak açıya sahip oldukları için $(m(\widehat{DBA}) = m(\widehat{XBE})$ ve

$m(\widehat{ADB}) = m(\widehat{XEB})$ benzer üçgenlerdir:

$$\frac{a}{b} = \frac{\frac{x}{2}}{\frac{d}{2}} = \frac{x}{d}$$

O halde

$$x = \frac{a}{b} \sqrt{(a^2 + b^2)} \quad (12)$$

EF nin uzunluğu, dikdörtgenin uzun kenarının uzunluğuna eşit olduğundan $x = b$ dir. (12) de yerine yazarsak:

$$\begin{aligned} b &= \frac{a}{b} \sqrt{a^2 + b^2} \\ b^2 &= \frac{a^2}{b^2} (a^2 + b^2) \\ b^4 &= a^2 (a^2 + b^2) \\ 0 &= b^4 - a^2 b^2 - a^4 \end{aligned}$$

Denklemini çözersek

$$\begin{aligned} b^2 &= \frac{a^2 \pm \sqrt{a^4 + 4a^4}}{2} \\ &= \frac{a^2(1 \pm \sqrt{5})}{2} \end{aligned}$$

bulunur. $a, b \geq 0$ olduğu için negatif kökü gözardı edersek uzun kenarın kısa kenara oranı

$$\frac{b}{a} = \sqrt{\frac{1 + \sqrt{5}}{2}}$$

olur.

66. $ABCD$ karesi ile $ABEF$ karesinin bulunduğu düzlemler birbirlerine diktir. AE ve BF doğruları O noktasında kesişiyor ve $|AE| = 4$ cm ise

- (a) B noktasından DOC ve DAF düzlemlerinin kesiştiği doğruya olan uzaklığını
- (b) AC ve BF doğruları arasındaki uzaklığı

bulunuz.

Çözüm: E ve F noktalarından sırasıyla C ve D noktalarına 4 cm uzaklıkta olan E' ve F' noktalarını kullanarak $ABEFCDE'F'$ küpünü oluşturalım.

- (a) DOC düzlemi AF kenarı ile M noktasından kesişsin. DC , $ABEF$ ile paralel olduğundan OM 'de DC 'ye paraleldir. O halde M , AF 'nin orta noktası

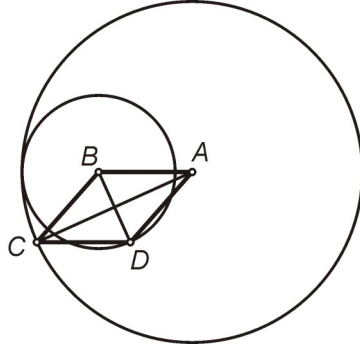
ve DM 'de DOC ve DAF düzlemlerinin kesişim doğrusudur. Dolayısıyla istenilen uzaklık B 'den MD 'ye olan uzaklıktır. Burada uzaklık $|MB| = |MD| = 2\sqrt{5}$ ve $|BD| = 4\sqrt{2}$ 'dir. Buradan BDM 'nin alanı da $4\sqrt{6}$ olarak bulunur. O halde B 'den MD doğrusuna olan dik uzaklık $\frac{4\sqrt{30}}{5}$ 'tir.

- (b) BF ve AC doğruları $E'BF$ ve ACF' paralel düzlemlerinde yer almaktadır. O halde aralarındaki uzaklık bulundukları düzlemler arasındaki uzaklığa eşittir. DE , $E'BF$ ve ACF' düzlemlerine dik ve bu düzlemler tarafından 3 eşit parçaya bölünüğünden bu düzlemler arasındaki uzaklık

$$\frac{1}{3} \cdot |DE| = \frac{4\sqrt{3}}{3}$$

olarak bulunur.

67. Çevresi 40 cm olan $ABCD$ eşkenar dörtgenininin A köşesini merkez olarak alan çember C , B köşesini merkez olarak alan çember ise D noktasından geçmektedir. Bu iki çember birbirlerine teğet ise, $ABCD$ eşkenar dörtgeninin alanı kaç cm^2 dir?

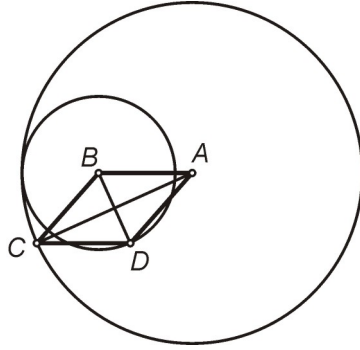
Çözüm: $ABCD$, eşkenar dörtgen olduğu için, köşegenleri birbirlerini orta noktalarından keserler. Ayrıca köşegenler dik kesişirler.

(Dik kesiştiklerinin küçük bir ispatı vektörler kullanılarak yapılabilir:

$\overrightarrow{AC} = \overrightarrow{AB} + \overrightarrow{AD}$ ve $\overrightarrow{BD} = \overrightarrow{AD} - \overrightarrow{AB}$ olduğundan,

$$\begin{aligned}\overrightarrow{AC} \cdot \overrightarrow{BD} &= (\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{AD}) \cdot (\overrightarrow{AD} - \overrightarrow{AB}) \\ &= \overrightarrow{AB} \cdot \overrightarrow{AD} - \overrightarrow{AB} \cdot \overrightarrow{AB} + \overrightarrow{AD} \cdot \overrightarrow{AD} - \overrightarrow{AD} \cdot \overrightarrow{AB} \\ &= \overrightarrow{AD} \cdot \overrightarrow{AD} - \overrightarrow{AB} \cdot \overrightarrow{AB} \\ &= |\overrightarrow{AD}|^2 - |\overrightarrow{AB}|^2\end{aligned}$$

$|\overrightarrow{AD}| = |\overrightarrow{AB}|$, olduğundan $|\overrightarrow{AD}|^2 = |\overrightarrow{AB}|^2$ yani $\overrightarrow{AC} \cdot \overrightarrow{BD} = 0$ dır. Dolayısıyla $\overrightarrow{AC} \perp \overrightarrow{BD}$

Büyük çemberim yarı çapına R ($= |AC|$), küçük çemberin yarı çapına r ($= |BD|$) diyelim. Dörtgenin alanı, içindeki dört eş üçgenin alanlarının toplamına eşittir:

$$A(ABCD) = 4 \cdot \frac{1}{2} \cdot \left(\frac{R}{2} \cdot \frac{r}{2} \right) = \frac{R \cdot r}{2}$$

Ayrıca Pisagor bağıntısından, $\left(\frac{R}{2} \right)^2 + \left(\frac{r}{2} \right)^2 = 10^2$, olduğundan $R^2 + r^2 = 400$ dır. İki çemberin merkezi aynı doğru üzerinde olduğu için iki çemberin teğet olduğu nokta da bu doğru üzerindedir. AB doğru parçasını uzatalım. Bu yeni doğru parçası çemberleri teğet noktasında kesecektir. Bu noktaya E dersek, $|AE| = R$, $|AB| = 10$ ve $|BE| = r$ olduğundan $R - r = 10$ olur. O halde;

$$(R - r)^2 = 10^2$$

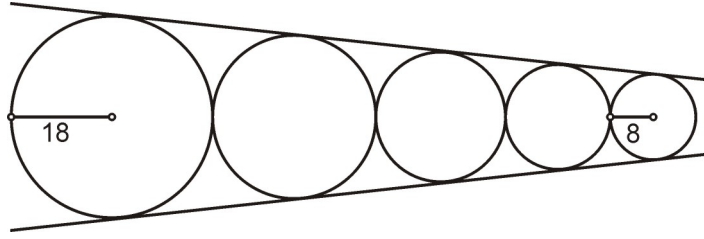
$$R^2 - 2 \cdot R \cdot r + r^2 = 100$$

$$R^2 + r^2 - 2 \cdot R \cdot r = 400 - 2 \cdot R \cdot r = 100$$

$$R \cdot r = 150$$

O halde $ABCD$ eşkenar dörtgeninin alanı $\frac{R \cdot r}{2} = 75 \text{ cm}^2$ dir.

68. Değişik boyutlardaki beş bilye konik biçimindeki bir huniye koyuluyor. Her bilye bitişikindeki bilyelerle ve huni yüzeyiyle temas halindedir.

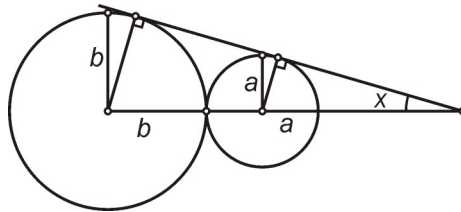
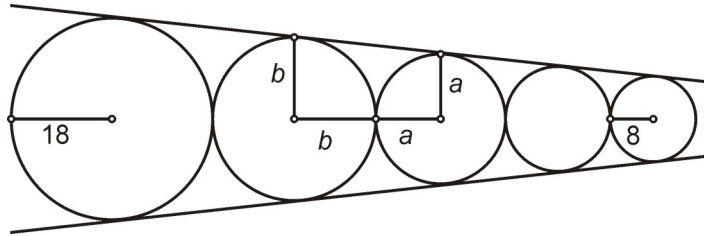

En küçük bilyenin yarıçapı 8, en büyük bilyenin yarıçapı 18 milimetredir. Ortadaki bilyenin yarıçapını bulunuz.

Çözüm: Cevap 12 milimetredir. Bitişik iki bilyenin yarıçapları $a < b$ olsun. $\frac{b}{a}$ 'nın sadece huninin yüzeyinin eğimine bağlı olan bir sabit olduğunu göstereceğiz.

Bilyeler birbirleri ile temas halinde oldukları için bilyelerin merkezlerinin uzaklığı $a + b$ 'dir.

Bilyeler huni yüzeyiyle de temasta olduğu için ve huni yüzeyinin (enine kesitinin) eğimi sabit olduğu için, şekildeki iki taraflı üçgen benzerdir. Huni yüzeyinin dikey eksenle yaptığı açığa x dersek eğer, $c = \sec(x)$ huni yüzeyinin eğimine bağlı olan bir sabittir. Dolayısıyla bilyelerin merkezlerinin huni duvarına olan yatay uzaklıkları bc ve ac 'dir.

Huni yüzeyinin eğimini m ile gösterelim. Dolayısıyla $m = \frac{b+a}{(b-a)c}$ olur. Buradan $\frac{b}{a} = \frac{mc+1}{mc-1}$ elde edilir.

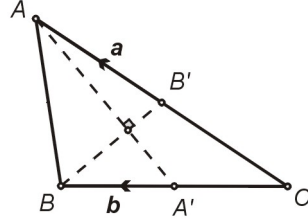
denklemlerini elde ederiz. Buradan, $(1) - (2) + (3) - (4) \Rightarrow 0 = 5c^2/4 - 25/4$.
Dolayısıyla, $c^2 = 5$ olur.

Bu yüzden, AB kenarının uzunluğu $\sqrt{5}$ 'dir.

Vektörel Çözüm:

C noktası orijin olsun.

$\overrightarrow{CA} = \vec{a}$ ve $\overrightarrow{CB} = \vec{b}$ olsun.

$\overrightarrow{AA'}$ ve $\overrightarrow{BB'}$ vektörleri birbirlerine dik olduklarından, iç çarpımları sıfırdır.

$$\overrightarrow{AA'} = \overrightarrow{AC} + \overrightarrow{CA'} = \frac{1}{2}\vec{b} - \vec{a}$$

$$\overrightarrow{BB'} = \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{CB'} = \frac{1}{2}\vec{a} - \vec{b}$$

$AA' \perp BB' \Rightarrow \overrightarrow{AA'} \cdot \overrightarrow{BB'} = 0$ 'dır.

Bu yüzden $(\vec{b} - 2\vec{a}) \cdot (\vec{a} - 2\vec{b}) = 0$ ve dolayısıyla $5\vec{a} \cdot \vec{b} - 2a^2 - 2b^2 = 0$ 'dır.

$a = 4$ ve $b = 3$ olduğu için, $5\vec{a} \cdot \vec{b} = 2(4^2 + 3^2) = 50$ olur.

Bu yüzden, $\vec{a} \cdot \vec{b} = 10$ 'dur. O halde,

$$\begin{aligned} \overrightarrow{AB} \cdot \overrightarrow{AB} &= (\vec{b} - \vec{a}) \cdot (\vec{b} - \vec{a}) \\ &= b^2 + a^2 - 2\vec{a} \cdot \vec{b} \\ &= 3^2 + 4^2 - 2 \times 10 \\ &= 5 \end{aligned}$$

elde edilir. Dolayısıyla, AB kenarının uzunluğu $\sqrt{5}$ olur.

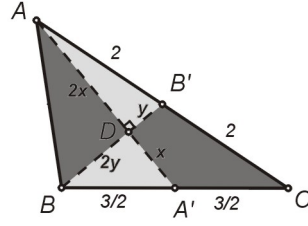
Kenarortayların Bir Özelliği Kullanılarak Yapılan Geometrik Çözüm:

AA' ve BB' , D noktasında kesişirler.

Bu çözümde; bir üçgenin kenarortayları, üçgenin tepe noktasından karşı kenarın orta noktasına giden yolun $2/3$ 'ünde kesişirler, sonucunu kullanacağız.

Bu yüzden, $A'D = x$, $DA = 2x$ ve $B'D = y$, $DB = 2y$ diyebiliriz.

Yukarıdaki şekilde gözüken üç dik üçgenin her birine Pisagor Teoremini uygulayarsak ;

$$\Delta A'DB \Rightarrow x^2 + 4y^2 = 9/4 \quad (1)$$

$$\Delta ADB' \Rightarrow 4x^2 + y^2 = 4 \quad (2)$$

$$\Delta ABD \Rightarrow 4x^2 + 4y^2 = c^2 \quad (3)$$

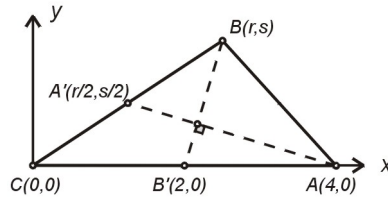
denklemlerini elde ederiz. Buradan, $(1) + (2) \Rightarrow 5x^2 + 5y^2 = 25/4$ 'dür.

Bu sonucu (3) ile birleştirecek, $c^2 = (4/5) \times (25/4) = 5$ elde ederiz.

Dolayısıyla, AB kenarının uzunluğu $\sqrt{5}$ olur.

Kartezyen Çözüm:

Kartezyen çözüm, kısa olmasına rağmen, diğer çözümlere göre pek şık değildir. Burada, birbirlerine dik doğruların eğimlerinin çarpımı -1 dir, gerçeğini kullanacağız. C noktası orijin olsun. A noktasının koordinatları $(4, 0)$, B noktasının koordinatları ise (r, s) olsun. AA' ve BB' doğru parçalarının eğimlerinin zıt işaretli olmak zorunda olduklarına dikkat edelim. Bu yüzden, $r > 2$ olur.

BB' 'in eğimi $s/(r-2)$ ve AA' 'in eğimi $(s/2)/(r/2-4) = s/(r-8)$ 'dir.

$AA' \perp BB' \Rightarrow AA'$ ve BB' 'in eğimlerinin çarpımı -1 'e eşittir.

Bu yüzden, $s^2/(r-2)(r-8) = -1$ 'dir. İfadeyi düzenlersek, $s^2 = -r^2 + 10r - 16$ denklemini elde ederiz.

Ayrıca; $BC = 3$ olduğu için, $r^2 + s^2 = 9$ 'dur. Buradan $10r - 16 = 9$ ve dolayısıyla

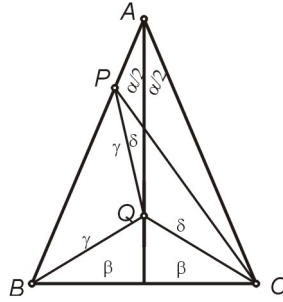
$r = 5/2$ 'dir. O halde,

$$\begin{aligned}
 AB^2 &= s^2 + (4-r)^2 \\
 &= s^2 + r^2 - 8r + 16 \\
 &= 9 - 20 + 16 \\
 &= 5
 \end{aligned}$$

elde edilir. Dolayısıyla, AB kenarının uzunluğu $\sqrt{5}$ olur.

70. $|AB| = |AC|$ ve $m(\widehat{BAC}) = \alpha$ olan bir ABC üçgeninde $P, P \neq B$ olan $|AB|$ üzerinde bir nokta ve Q, A dan çizilen yükseklik üzerinde $|PQ| = |QC|$ olacak şekilde bir nokta olsun. $m(\widehat{QPC})$ kaçtır ?

Çözüm. $|AB| = |AC|$ olduğu için A dan çizilen yükseklik aynı zamanda açıortaydır. Aynı zamanda $|QB| = |QC| = |PQ|$ ve BQC, BQP, PQC üçgenleri ikizkenar olur.

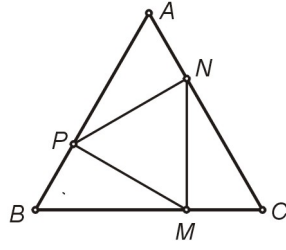
$m(\widehat{QBC}) = m(\widehat{QCB}) = \beta$, $m(\widehat{QBP}) = m(\widehat{QPB}) = \gamma$ ve $m(\widehat{QPC}) = m(\widehat{QCP}) = \delta$ ise $m(\widehat{QCA}) = \gamma$ dir. ABC ve BPC birer üçgen oldukları için $\alpha + 2\beta + 2\gamma = 180^\circ$ ve $2\delta + 2\beta + 2\gamma = 180^\circ$ eşitliklerini kullanarak $m(\widehat{QPC}) = \delta = \frac{\alpha}{2}$ bulunur.

71. **a** Kenarı a olan ABC eşkenar üçgeni veriliyor. $MP \perp AB$, $NM \perp BC$, $PN \perp AC$ olmak üzere $P \in [AB]$, $M \in [BC]$, $N \in [AC]$ noktalarının oluşturduğu MNP üçgeni için MP uzunluğunu bulunuz.
- b** Her ABC dar açılı üçgeni için $MP \perp AB$, $NM \perp BC$, $PN \perp AC$ olacak şekilde $P \in [AB]$, $M \in [BC]$, $N \in [AC]$ noktalarının bulunabileceğini gösteriniz.

Çözüm.

- a** NPM ve ABC üçgenleri benzer üçgenlerdir. Dolayısıyla, NPM üçgeni de eşkenar üçgendir. Yani, $\triangle APN \equiv \triangle BMP \equiv \triangle CNM$ dir. Eğer $|AP| = x$ ise $|AN| = \frac{x}{2}$ ve $|NC| = a - \frac{x}{2}$ olur. Ayrıca $|AP| = |NC|$ olduğu için $x = a - \frac{x}{2}$ ve $x = \frac{2a}{3}$ bulunur. Buradan $|PN| = \frac{x\sqrt{3}}{2} = \frac{a\sqrt{3}}{3}$ bulunur.

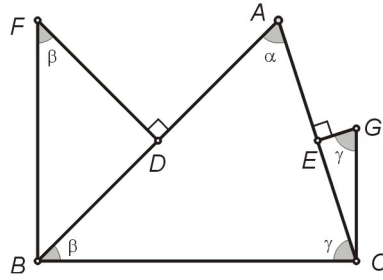
- b** AB üzerinde herhangi bir P_0 noktası alınsın ve P_0 noktasının $|AC|$ üzerindeki izdüşüm noktası N_0 olsun. M_0, N_0 noktasından BC ye çizilen izdüşüm ile AB

doğrusuna P_0 noktasından çizilen dikmenin kesişim noktası olsun. AM_0 nin BC ile M noktasında kesiştiğini varsayalım. A merkezli homoteti ve $\frac{AM}{AM_0}$ oranı $M_0N_0P_0$ üçgenini MNP üçgenine götürür.

72. BAC açısı sabit kalmak üzere, B ve C noktaları sabit, A noktası değişkendir. Burada AB ve AC kenarlarının orta noktaları sırasıyla D ve E noktaları olsun. Ayrıca $DF \perp AB$, $EG \perp AC$ ve BF ile CG doğruları BC doğrusuna dik olacak şekilde F ve G noktaları olsun. Bu durumda $|BF| \cdot |CG|$ çarpımının A noktasının seçiminden bağımsız olduğunu gösteriniz.

Çözüm. ABC üçgeninin açılarına α, β, γ diyelim.

Bu durumda

$$|BF| = \frac{|AB|}{2 \sin \beta}, |CG| = \frac{|AC|}{2 \sin \gamma}$$

eşitliklerinden

$$|BF| \cdot |CG| = \frac{1}{4} \cdot \frac{|AB|}{\sin \gamma} \cdot \frac{|AC|}{\sin \beta} = \frac{1}{4} \left(\frac{|BC|}{\sin \alpha} \right)^2$$

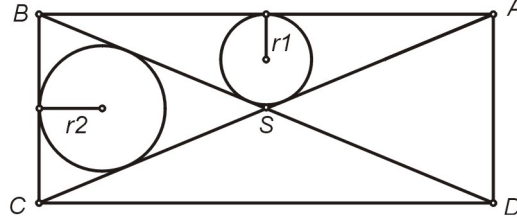
denklemini elde ederiz.

Denklemden de açıkça görüldüğü gibi sonuç A noktasının pozisyonundan bağımsızdır.

73. Bir dikdörtgenin kenarları oranı $12 : 5$ tir. Köşegenlerin oluşturduğu 4 üçgenden bir kenarı komşu olanların içine çizilen çemberlerin yarıçapları r_1 ve r_2 olmak üzere $r_1 : r_2$ oranını bulunuz.

Çözüm. Köşegenlerin kesim noktasına S diyelim. ABS ve BCS üçgenlerini gözönüne alalım. ABS üçgeninin içinde kalan çemberin yarıçapı r_1 , üçgenin çevresinin yarısı

s_1 ve BCS üçgeninin içinde kalan çemberin yarıçapı r_2 , üçgenin çevresinin yarısı s_2 olsun. Üçgenlerinin alanları eşit olduğu için $r_1 s_1 = r_2 s_2$ dir. Denklem düzenlenirse $r_1 : r_2 = s_2 : s_1$ bulunur. $|AB| = a, |BC| = b$ olsun. Köşegen uzunluğu d ise $s_1 = \frac{\frac{d}{2} + \frac{d}{2} + a}{2} = \frac{a+d}{2}$ dir. Benzer şekilde $s_2 = \frac{b+d}{2}$ dir. Yani, $r_1 : r_2 = (b+d) : (a+d)$ dir.

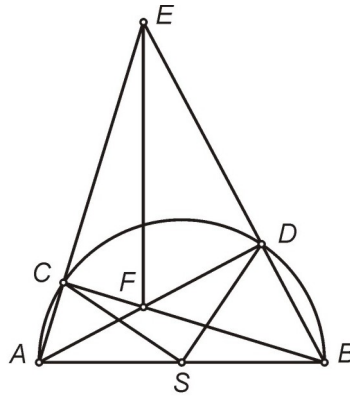
$a = 12k$ ve $b = 5k$ dersek, Pisagor teoreminden dolayı $d^2 = a^2 + b^2 = (12k)^2 + (5k)^2 = 169k^2$ olur. Buradan $d = 13k$ dir. Sonuç olarak $r_1 : r_2 = (13k + 5k) : (13k + 12k) = 18 : 25$ bulunur.

74. Çapı $\overline{AB}$ merkezi S olan yarıçember üzerinde aşağıdaki koşulları sağlayan C ve D noktaları verilsin.

- i C noktası AD yayı üzerindedir,
- ii CSD açısı dik açıdır.

E noktası AC ve BD doğrularının kesişim noktası ve F noktası AD ve BC doğrularının kesişim noktası ise $|EF| = |AB|$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm. C ve D noktaları çember üzerinde oldukları için Thales teoremine göre $AD \perp BD$ ve $BC \perp AC$ dir.

F noktası ABE üçgeninin yüksekliklerin kesim noktasıdır yani $EF \perp AB$ dir. CSD açısı 90° olduğu için CAD açısı 45° dir. Dolayısıyla ACF üçgeni ikizkenar diküçgendir.

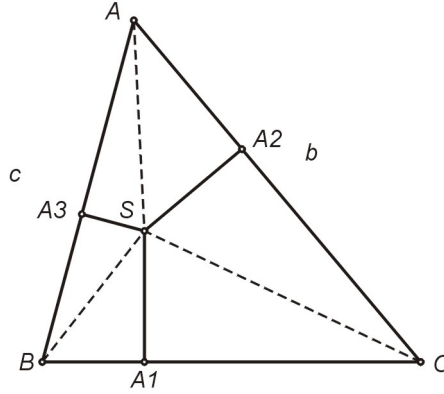
Ayrıca, $m(\widehat{ECF}) = m(\widehat{BCA}) = 90^\circ$ ve $m(\widehat{EFC}) = m(\widehat{BAC})$ dir. Dolayısıyla ECF ve BCA üçgenleri denktir yani $|EF| = |AB|$ dir. Sonuç olarak $|EF|$, C ve D noktalarının seçimlerinden bağımsızdır.

75. Bir üçgenin içindeki noktalardan kenara uzunlukları çarpımı en büyük noktanın ağırlık merkezi olduğunu gösteriniz.

Çözüm. ABC üçgeni ve bu üçgenin içinde bir S noktası alalım. l_1 , l_2 ve l_3 S noktasının a , b , c kenarlarına uzaklıkları olsun. Aritmetik ve geometrik ortalama eşitsizliğinden

$$(al_1).(bl_2).(cl_3) \leq \left(\frac{al_1 + bl_2 + cl_3}{3} \right)^3 = \left(\frac{2}{3} Alan(ABC) \right)^3.$$

Sağ taraf S noktasının seçiminden bağımsız olduğu için sol tarafın maksimumu için eşitlik elde edilerek bulunabilir yani $al_1 = bl_2 = cl_3$ olmalı.

$al_1 = bl_2 = cl_3$ koşulunu sağlayan S noktasının ağırlık merkezi olduğunu gösterelim:

$$|BA_1| : |A_1C| = Alan(BA_1A) : Alan(A_1CA) = Alan(ASB) : Alan(ASC) = cl_3 : bl_2 = 1,$$

yani $\overline{AA_1}$ kenarortaydır. Benzer şekilde S nin diğer iki açıortayın da üzerinde olduğu gösterilebilir. Yani S noktası ağırlık merkezidir.

76. $|AB| = |BC|$ ve $|CD| = |DA|$ olan $ABCD$ dörtgeninin AC ve BD köşegenlerinin kesiştiği nokta O noktası olsun. Ayrıca, ABD üçgeninin D köşesinden inen yüksekliğin ayağına N , BCD üçgeninin B köşesinden inen yüksekliğin ayağına K noktası diyelim. Bu durumda N , O ve K noktalarının bir doğru üzerinde olduğunu gösteriniz.

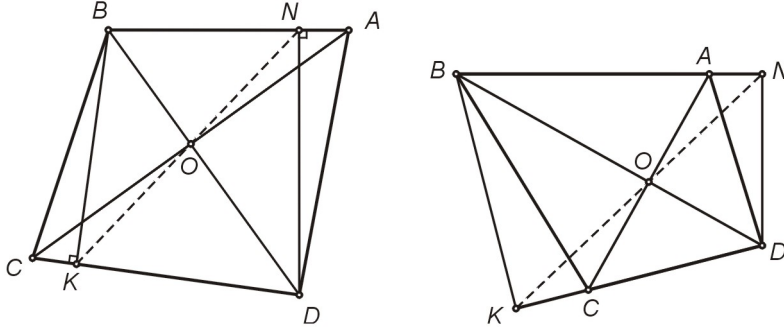
Çözüm. $ABCD$ dörtgeni bir deltoid olduğundan, AC ve BD köşegenleri birbirine diktir. Dolayısıyla (aşağıdaki şekillerden soldakinde görülebileceği gibi) $m(\widehat{AOD}) = 90^\circ = m(\widehat{AND})$ olur. Yani A , N , O , D noktaları bir çember üzerinde olur ve

buradan da

$$m(\widehat{NOA}) = m(\widehat{NDA}) = 90^\circ - m(\widehat{DAN})$$

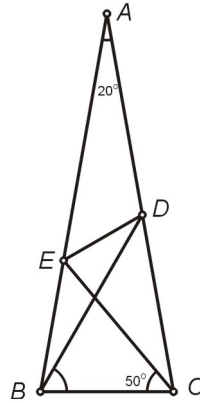
olduğu görülür.

Benzer şekilde $m(\widehat{COK}) = 90^\circ - m(\widehat{BCK})$ olduğu da açıktır ve $ABCD$ deltoid olduğundan $m(\widehat{DAN}) = m(\widehat{BCK})$, ve dolayısıyla $m(\widehat{NOA}) = m(\widehat{KOC})$ olur. Bu açıların eşit olması, bu açıların ters açılar olduğunu yani N, O, K noktalarının aynı doğru üzerinde olduğunu gösterir.

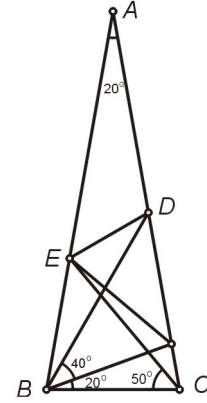

Benzer bir argümanla sağdaki şekilde verilen durum da ele alınabilir.

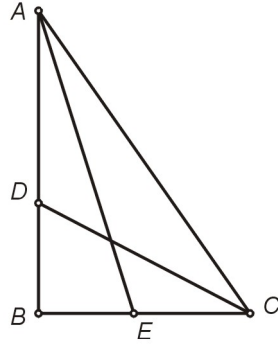
77. ABC ikizkenar ($|AB| = |AC|$) üçgeninde $m(\widehat{BAC}) = 20^\circ$ dir . D noktası AC kenarının üzerinde, E noktası AB kenarının üzerinde, $m(\widehat{DBC}) = 60^\circ$ ve $m(\widehat{ECB}) = 50^\circ$ olduğuna göre $m(\widehat{EDB})$ yi bulunuz.

Çözüm. $m(\widehat{KBC}) = 20^\circ$ olmak üzere AC üzerinde bir K noktası alalım. E ile D yi ve K ile B yi birleştirelim. $m(\widehat{BEC}) = m(\widehat{ECB})$ olduğu için BEC üçgeni, BE ve BC kenarlarının uzunlukları eşit olan bir ikizkenar üçgendir. $m(\widehat{BKC}) = m(\widehat{BCK})$ olduğu için BKC üçgeni, BK ve BC kenarlarının uzunlukları eşit olan bir ikizkenar üçgendir. Buradan $|BE| = |BK|$ elde edilir. $|BE| = |BK|$ ve $m(\widehat{EBK}) = 60^\circ$ olmasından dolayı EBK üçgeni eşkenar üçgendir. $m(\widehat{BDK}) = m(\widehat{DBK}) = 40^\circ$ olduğu için BDK üçgeni, DK ve BK kenarların uzunlukları eşit olan bir ikizkenar üçgendir. $|KE| = |KD|$ olduğu için KDE ikizkenar üçgendir. $m(\widehat{EKD}) = 40^\circ$ olduğu açıktır. Buradan $m(\widehat{EDK}) = 70^\circ$ ve dolayısıyla $m(\widehat{EDB}) = 30^\circ$ bulunur.

78. AC kenarı, ABC dik üçgeninin hipotenüsüdür. D noktası AB kenarının ve E noktası da BC kenarının üzerindedir. $m(\widehat{BCD}) = m(\widehat{DCA})$ ve $m(\widehat{BAE}) = m(\widehat{EAC})$ dir. AE kenarının uzunluğu 9 ve CD kenarının uzunluğu $8\sqrt{2}$ olduğuna göre AC kenarının uzunluğunu bulunuz.

Çözüm. $m(\widehat{BAE}) = x$ ve $m(\widehat{BCD}) = y$ olsun. Buradan:

$$|AB| = 9 \cos(x) = |AC| \cdot \cos(2x) \text{ ve}$$

$$|BE| = 8\sqrt{2} \cos(y) = |AC| \cdot \cos(2y)$$

denklemleri elde edilir. $|AC|$ iki denklemden de çekip eşitlersek

$$\frac{9 \cos(x)}{\cos(2x)} = \frac{8\sqrt{2} \cos(y)}{\cos(2y)} \quad (13)$$

bulunur.

$y = 45^\circ - x$ ve bundan dolayı $2y = 90^\circ - 2x$ olduğu için $\cos(2y) = \sin(2x)$ olduğu

görülür. Bunu (13) de yerine koyarsak

$$\frac{9 \cos(x)}{\cos(2x)} = \frac{8\sqrt{2} \cos(45^\circ - x)}{\sin(2x)} \quad (14)$$

buluruz. $\cos(a - b) = \cos(a) \cos(b) + \sin(a) \sin(b)$ eşitsizliğini kullanarak

$$\cos(45^\circ - x) = \frac{\cos(x) + \sin(x)}{\sqrt{2}} \quad (15)$$

elde ederiz. (14) nin terimlerini düzenlediğimizde

$$\tan(2x) = \frac{8(\cos(x) + \sin(x))}{9 \cos(x)} \quad (16)$$

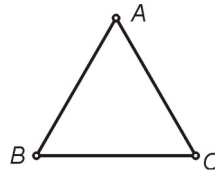
olduğunu görürüz. $\tan(2a) = \frac{2 \tan(a)}{1 - \tan^2(a)}$ özdeşliğini kullanıp, $t = \tan(x)$ dersek $\frac{2t}{1-t^2} = \frac{8(1+t)}{9}$ elde ederiz. Buradan $\frac{9t}{4} = (1+t)(1-t^2) = 1+t-t^2-t^3$ ve dolayısıyla

$$t^3 + t^2 + \frac{5}{4}t - 1 = 0 \quad (17)$$

buluruz. Bu denklemin köklerinden biri $\frac{1}{2}$ dir. Bu bilgiyi kullanarak (17) denklemindeki polinomu $t^3 + t^2 + \frac{5}{4}t - 1 = (t - \frac{1}{2})(t^2 + 3\frac{t}{2} + 2) = 0$ şeklinde çarpanlarına ayırırız. Diskriminant hesabıyla, ikinci derece çarpanın gerçel köklerinin olmadığı kolayca görülür. Dolayısıyla (17) denkleminin tek gerçel kökü $\frac{1}{2}$ dir. Trigonometrik özdeşlikler kullanılarak $\cos(x) = \frac{1}{\sqrt{1+t^2}}$ ve $\cos(2x) = \frac{(1-t^2)}{1+t^2}$ bulunur. $|AC| = \frac{9 \cos(x)}{\cos(2x)}$ olduğu için, $|AC| = \frac{9\sqrt{1+t^2}}{1-t^2}$ elde ederiz. Buradan $|AC| = \frac{9\sqrt{5}/2}{3/4} = 6\sqrt{5}$ bulunur.

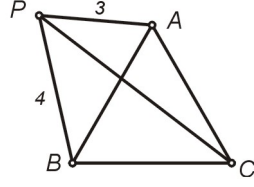
79. A, B ve C birbirlerine olan uzaklıkları eşit olan ($|AB| = |AC| = |BC|$) üç şehirdir. A şehrinden 3 km, B şehrinden 4 km uzakta olan bir aracın C şehrine olan uzaklığı en çok kaç kilometre olabilir?

Çözüm. A, B ve C şehirlerinin birbirlerine olan uzaklıkları eşit olduğu için bu üç şehir bir eşkenar üçgen oluşturur.

Arabanın bulunduğu noktaya P dersek, P noktasının C ye olabilecek en uzak mesade olması için, C ve P nin $|AB|$ doğru parçasının farklı taraflarında olması gerekir.

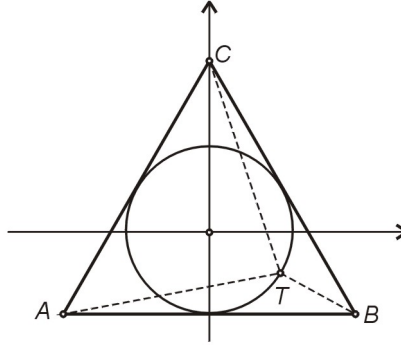

Ptolemy eşitsizliğinden² $AB \cdot CP \leq AP \cdot BC + BP \cdot CA$ yazılabilir. $AB = BC = CA$ olduğundan $CP \leq AP + BP$ elde edilir. $|AP| = 3$ ve $|BP| = 4$ yerine koyulursa $CP \leq 7$ olur. Dolayısıyla, Aracın C şehrine olabilecek en uzak mesafesi 7 km dir.

80. Bir Kenarı 6 olan eşkenar üçgenin içine çizilen çember üzerindeki herhangi bir T noktası için $|TA|^2 + |TB|^2 + |TC|^2 = 45$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm

Çemberin merkezine şekildeki gibi bir koordinat eksenini yerleştirelim. Üçgenin yüksekliği $6 \frac{\sqrt{3}}{2} = 3\sqrt{3}$ dür. Çemberin merkezi ağırlık merkezinde olduğu için yarıçapı $r = \sqrt{3}$ dür. Bu nedenle köşe noktaları $A(-3, -\sqrt{3})$, $B(3, -\sqrt{3})$, $C(0, 2\sqrt{3})$ dür. Çemberin üzerindeki herhangi bir nokta $T(x, y)$ olsun. Çember denkleminde dolayı $x^2 + y^2 = 3$ tür. İki noktanın uzaklık formülünden:

$$\begin{aligned} |TA|^2 + |TB|^2 + |TC|^2 &= (x+3)^2 + (y+\sqrt{3})^2 + (x-3)^2 + (y+\sqrt{3})^2 + x^2 + (y-2\sqrt{3})^2 \\ &= x^2 + 6x + 9 + y^2 + 2\sqrt{3}y + 3 + x^2 - 6x + 9 + y^2 + 2\sqrt{3}y + 3 + x^2 + y^2 - 4\sqrt{3}y + 12 \\ &= 3(x^2 + y^2) + 36 \end{aligned}$$

²Ptolemy (Batlamyus) Eşitsizliği: Bir $ABCD$ dörtgeni için, AB, BC, CD ve DA kenarlar, AC ve BD köşegenler olmak üzere,

$$AB \cdot CP \leq AP \cdot BC + BP \cdot CA$$

olur. Eşitlik durumu sadece A, B, C ve D çembersel olduğunda geçerlidir.

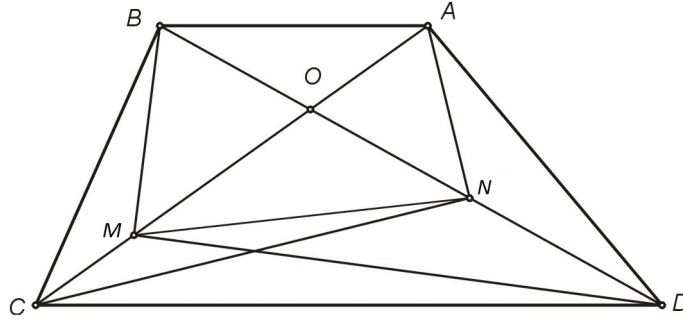
$$= 9 + 36 = 45.$$

81. $ABCD$ yamuğunda köşegenler O noktasında dik olarak kesişmektedir. M ve N , sırasıyla OC ve OD doğru parçaları üzerinde $m(\widehat{ANC}) = m(\widehat{BMD}) = 90^\circ$ olacak şekilde noktalar. E , MN doğru parçasının orta noktası ise

- (a) OMN ve OBA üçgenlerinin benzer üçgenler olduklarını
(b) OE doğru parçasının AB 'ye dik olduğunu

gösteriniz.

Çözüm:

- (a) ANC ve BMD dik üçgenlerinde, dik üçgende yükseklik bağıntısı kullanarak

$$|ON|^2 = |AO| \cdot |OC|$$

ve

$$|OM|^2 = |OB| \cdot |DO|$$

elde edilir. AOB ve COD üçgenleri benzer üçgenlerdir. O halde

$$\begin{aligned} \frac{|OA|}{|OC|} &= \frac{|OB|}{|OD|} = \frac{|AB|}{|DC|} \\ \frac{|ON|^2}{|OA|^2} &= \frac{|OA| \cdot |OC|}{|OA|^2} = \frac{|DC|}{|AB|} \end{aligned}$$

olur. Benzer şekilde

$$\frac{|OM|^2}{|OB|^2} = \frac{|DC|}{|AB|}$$

bulunur. Ayrıca OMN ve OBA üçgenlerinde $\widehat{MOP}$ ortaktır. Dolayısıyla bu üçgenler benzerdir.

- (b) İlk şıktan OMN ve OBA üçgenlerinin benzer olduğu elde edilmişti. O halde $m(\widehat{OMN}) = m(\widehat{OBA})$ dır.
 OE , OMN üçgeninde hipotenüse ait kenarortay olduğunda $|OE| = |EM|$ olur.
 Buradan $m(\widehat{EOM}) = m(\widehat{EMO}) = m(\widehat{OBA})$ bulunur. $m(\widehat{MOE}) + m(\widehat{NOE}) = 90^\circ$ olduğundan $m(\widehat{OBA}) + m(\widehat{NOE}) = 90^\circ$ ve $OE \perp AB$ bulunur.

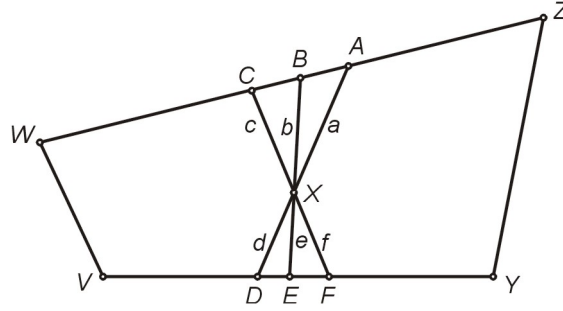
82. G kapalı dörtgeni için

- (a) Eğer üzerinden geçen her doğrunun G 'yi eşit iki alana ayırdığı bir X noktası varsa G bir paralelkenardır.
 (b) Eğer G bir paralelkenarsa, üzerinden geçen her doğrunun G 'yi eşit iki alana ayırdığı bir X noktası vardır.

önergelerini ispatlayınız.

Çözüm:

- (a) G dörtgeninin köşeleri $WVYZ$ olsun. X , dörtgenin dışında olduğu zaman köşelere çizilecek paralel doğrulardan en az bir tanesi dörtgeni kesmeyeceğinden, X 'in üzerinden geçen her doğrunun G 'yi eşit iki alana bölebilmesi için X 'in G 'nin içinde olması gerekir. G ve X şekildeki gibi olsun X 'in özelliğinden dolayı

$ADVW$ ve $ADYZ$ nin alanları eşittir. $BEVW$ ve $BEYZ$ nin alanları da eşittir. Bu alanların hepsi G nin alanının yarısına eşittir. $ADWV$ ve $BEVW$ nun ortak alanlarını çıkardıktan sonra kalan BXA ve DXE üçgenlerinin alanlarının eşit olması gerekir. Yani

$$\frac{1}{2} \cdot a \cdot b \cdot \sin(\widehat{BXA}) = \frac{1}{2} \cdot d \cdot e \cdot \sin(\widehat{DXE})$$

eşitliği vardır. BXA ve DXE açıları eşit olduğu için

$$a \cdot b = d \cdot e$$

elde edilir.

Benzer şekilde $BEVW$ ve $WCFV$ dörtgenlerinin alanlarını kullanarak $b \cdot c = e \cdot f$ ve $WCFV$ ve $ADYZ$ dörtgenlerinin alanlarını kullanarak da $a \cdot c = d \cdot f$ eşitlikleri elde edilebilir.

İlk iki eşitliği çarptığımızda

$$a \cdot b^2 \cdot c = d \cdot e^2 \cdot f$$

bulunur. Son eşitliği kullanarak $b^2 = e^2$ elde edilir. b ve e sıfırdan büyük tamsayılar olduğu için bu da $b = e$ olduğunu gösterir. Diğer eşitlikler de uygun şekilde çarpıldığında $a = d$ ve $c = f$ elde edilebilir.

O halde AXB ve DXE üçgenlerinde kenar-açı-kenar benzerliği vardır. Bu da $m(\widehat{XAB}) = m(\widehat{XDE})$ anlamına gelir. Yani WZ ve VY birbirlerine paralel doğrulardır.

Aynı şekilde WV ve ZY doğrularını kesen ve X 'den geçen 3 doğru alındığında WV ile ZY 'nin birbirine paralel olduğu gösterilebilir.

Dolayısıyla $WVYZ$ bir paralelkenardır.

- (b) G , köşeleri $ABCD$ olan bir paralelkenar olsun. Köşegenlerin kesişim noktasını F olarak alalım. Şimdi F 'den geçen her doğrunun G 'yi eşit iki alana ayırdığını gösterelim.

F 'den geçen ve BC doğru parçasını E , AD doğru parçasını da H noktasında kestiğini düşünelim. Paralelkenarda köşegenlerin kesim noktası aynı zamanda köşegenlerin orta noktası olduğundan $|AF| = |FC|$ ve $|FD| = |FB|$ 'dir. Aynı zamanda AB ve DC de eşit uzunluktadır. Dolayısıyla AFB ve DFC üçgenleri eş üçgenlerdir ve alanları da eşittir.

AD ve BC paralel oldukları için $m(\widehat{AHF}) = m(\widehat{FEC})$ ve $m(\widehat{FAH}) = m(\widehat{ECF})$.

Ayrıca iç-ters-açılar oldukları için $m(\widehat{HFA}) = m(\widehat{EFC})$. AHF ve CFE üçgenlerinde $|FA| = |FC|$ olduğundan ve bütün açıları eşit olduğundan bu üçgenler eş üçgenlerdir ve alanları aynıdır.

F , G 'nin yüksekliğini de iki eş parçaya ayırdığı için ve taban uzunlukları aynı olduğu için, AFD ve BFC üçgenlerinin alanları aynıdır. Daha önce AHF ve EFC üçgenlerinin alanlarının eşit olduğunu bulmuştuk dolayısıyla BEF ve HFD üçgenlerinin de alanları eşittir.

O halde EH doğru parçası, G 'yi CB , BE ve AD doğrularına göre eşit iki alana ayırmıştır. Bu F 'den geçen her doğru için kolayca genelleştirilebileceğinden F 'den geçen her doğru G 'yi eşit iki alana ayırır.

83. ABC dik üçgeninde $|AB| = |AC|$. $[AB]$ üzerinde $|AM| = |BP|$ olacak şekilde M ve P noktaları alalım. D noktası da $[BC]$ nin orta noktası olmak üzere, $[CM]$ ve

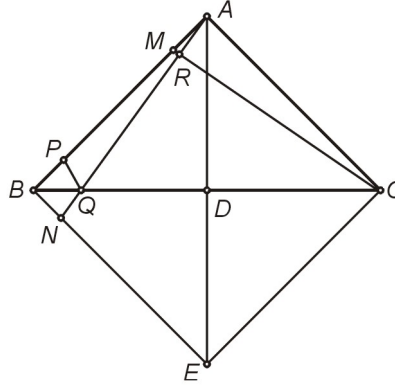
$[BC]$ üzerinde sırasıyla R ve Q noktaları, A, R, Q doğrusal ve AQ ile CM dik olacak şekilde alınmıştır.

a-) $m(\widehat{AQC}) = m(\widehat{PQB})$

b-) $m(\widehat{DRQ}) = 45^\circ$

olduğunu ispatlayınız.

Çözüm. Genelliği bozmadan noktaların A, M, P, B şeklinde sıralandığını kabul edebiliriz. $ABEC$ dörtgeninin merkezi D olan kare olacak şekilde E noktası işaretleyelim. N noktası da AQ ve EB doğrularının kesişim noktası olsun.

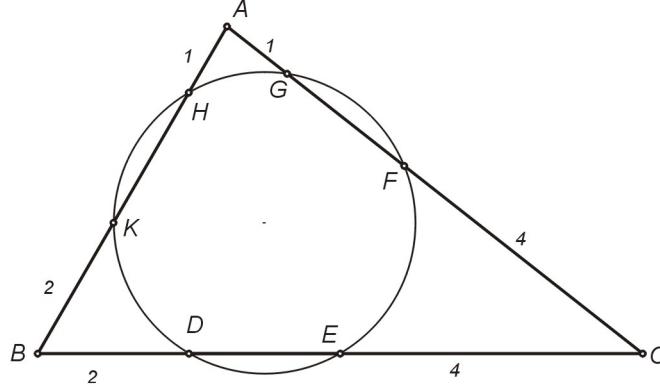
a-) $m(\widehat{ACM}) = m(\widehat{BAN})$ ve $m(\widehat{ABN}) = m(\widehat{CAM}) = 90^\circ$ olduklarına göre AMC ve BNA benzer üçgenlerdir. Ayrıca $|AC| = |BA|$ olduğuna göre bu üçgenler eş üçgenlerdir. Buradan $|AM| = |BN|$ eşitliğini elde ederiz. Bunu soruda verilen $|AM| = |BP|$ ile birleştirirsek $|BN| = |PB|$ çıkar. $m(\widehat{ABC}) = m(\widehat{CBE})$ ve QB ortak kenar olduğuna göre PQB ile NQB eş üçgenlerdir. Buradan $m(\widehat{PQB}) = m(\widehat{NQB})$ elde ederiz ve $m(\widehat{CQA}) = m(\widehat{NQB})$ olduğuna göre $m(\widehat{AQC}) = m(\widehat{PQB})$ çıkar.

b-) AD ikizkenar üçgende açıortay olduğundan $m(\widehat{ADQ}) = 90^\circ$ 'dir. $m(\widehat{ADQ}) = m(\widehat{QRC})$ ve $m(\widehat{AQC}) = m(\widehat{RQC})$ olduğuna göre ADQ ve RCQ benzer üçgenlerdir. Buradan $\frac{|DQ|}{|RQ|} = \frac{|AQ|}{|CQ|}$ elde ederiz. $m(\widehat{CQA})$, DRQ ve ACQ üçgenlerinde ortak açı olduğuna göre yukarıdaki eşitlikten iki üçgenin benzer olduğunu çıkarırız. Dolayısıyla $m(\widehat{DRQ}) = m(\widehat{ACQ}) = 45^\circ$ elde ederiz.

84. ABC üçgeninin BC kenarının üzerindeki D ve E noktaları, (D , B 'ye daha yakın); AC kenarının üzerindeki F ve G noktaları, (F , C 'ye daha yakın); AB kenarının üzerindeki H ve K noktaları, (H , A 'ya daha yakın) verilmiştir. $|AH| = |AG| = 1$,

$|BK| = |BD| = 2$, $|CE| = |CF| = 4$, $m(\widehat{ABC}) = 60^\circ$ olup D, E, F, G, H, K noktaları bir çember üzerindedir. Buna göre ABC üçgeninin iç teğet çemberinin yarı çapını bulunuz.

Çözüm.

$|AH| = |AG|$, $|BK| = |BD|$ ve $|CE| = |CF|$ olduğundan, kiriş teoremini D, E, F, G, H, K noktalarından geçen çembere uyguladığımızda $|ED| = |FG| = |HK|$ elde ederiz. Bu uzunluğa x diyelim. Bu durumda ABC üçgeninin kenar uzunlukları $x+3$, $x+5$ ve $x+6$ olur. ABC açısının 60° olduğunu ve kosinüs teoremini kullanarak $x = 2$ elde ederiz. Son olarak, kenar uzunlukları 5, 7 ve 8 olan bir üçgenin iç teğet çemberinin yarı çapını bulmak için, $ur = Alan(ABC)$ formülünü kullanarak

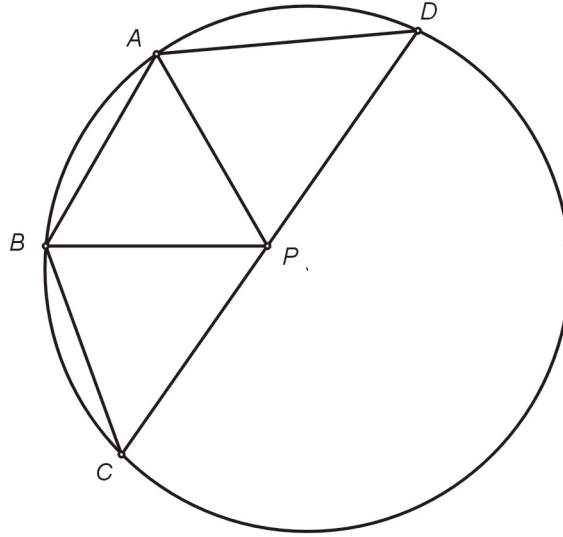
$$\frac{5+7+8}{2} \cdot r = \frac{5 \cdot 8 \cdot \sin 60^\circ}{2}$$

elde ederiz ve buradan da $r = \sqrt{3}$ buluruz.

85. Köşeleri r yarıçaplı bir çemberin üzerinde olan tüm $ABCD$ dörtgenlerini ve $|CB| = |BP| = |PA| = |AB|$ olacak şekilde $[CD]$ kenarı üzerinde bir P noktası düşünelim.
- a) Yukarıdaki koşulu sağlayan A, B, C, D, P noktalarının varlığını gösteriniz.
- b) Yukarıdaki koşulu sağlayan tüm A, B, C, D, P noktaları için $|DA| = |DP| = r$ olduğunu kanıtlayınız.

Çözüm.

- a) $|AB| < r\sqrt{3}$ olacak şekilde bir AB kirişi ve ABP eşkenar üçgen olacak şekilde çemberin içinde bir P noktası alalım. C noktası çemberin üzerinde, $|BP| = |BC|$ ve $[AC] \cap [BP] \neq \emptyset$ olacak şekilde seçilsin. P ve C noktalarından geçen doğrunun çemberi kestiği noktaya D diyelim. Bu şekilde seçilen A, B, C, D, P noktaları istenen koşulu sağlamaktadır.

b $m(\widehat{BPC}) = m(\widehat{BCP}) = x$ olsun. BPC ikizkenar üçgeninde $m(\widehat{PBC}) = 180^\circ - 2x$ olur. $ABCD$ kirişler dörtgeni ve $m(\widehat{BCD}) = x$ olduğu için $m(\widehat{DAB}) = 180^\circ - x$, dolayısıyla $m(\widehat{DAP}) = 120^\circ - x$ dir. $m(\widehat{ABC}) = 240^\circ - 2x$ olduğundan $m(\widehat{ADC}) = 2x - 60^\circ$ olur. DAP üçgeninde $m(\widehat{APD}) = 120^\circ - x$, ve $|DA| = |DP|$ bulunur.

ABD ve PBD üçgenleri eş üçgenlerdir. Buradan $m(\widehat{ABD}) = 30^\circ$ ve $|AD| = r$ elde edilir.

86. ABC üçgeni, A noktasında dik açıdır. D noktası, $CD = 1$ olacak şekilde AB kenarının üzerindedir. AE , A noktasından BC kenarına olan dik yüksekliktir. $BD = BE = 1$ ise, AD kenarının uzunluğu nedir?

Çözüm: Bu sorunun çözümüne bir kaç yaklaşımda bulunmak mümkündür. Aşağıda, iki yoldan çözüm yapılacaktır. Birinci çözüm, uzun olmasına rağmen diğerine göre daha basittir.

Geometrik Çözüm:

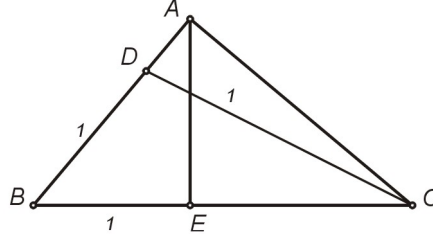
$AD = x$, $CE = y$ ve $m(\widehat{ABC}) = t$ olsun. AE ve CD , F noktasında kesişsinler.

$\triangle BCD$ ikizkenar olduğu için, $m(\widehat{BCD}) = t$ 'dir.

Bu yüzden, $m(\widehat{CFE}) = 90^\circ - t$ ve bu yüzden de $m(\widehat{DFA}) = 90^\circ - t$ 'dir.

Ayrıca, $m(\widehat{FAD}) = m(\widehat{EAB}) = 90^\circ - t$ olduğundan dolayı, $\triangle DFA$ ikizkenar ve bu yüzden $DF = AD = x$ dir.

Dolayısıyla, $CF = 1 - x$ olur.

ABE ve CFE üçgenlerinin her ikisi de birer dik açı içerdikleri ve $m(\widehat{ABC}) = m(\widehat{ECF})$ olduğu için, bu iki üçgen benzerdir.

Bu yüzden, $y/(1-x) = 1/(1+x)$ ve dolayısıyla

$$y = (1-x)/(1+x) \quad (1)$$

denklemini elde edilir.

ABC ve ABE üçgenlerinin her ikisi de birer dik açı içerdikleri ve $m(\widehat{ABC}) = m(\widehat{ABE})$ olduğu için, bu iki üçgen benzerdir.

Bu yüzden, $(1+x)/(1+y) = 1/(1+x)$ ve dolayısıyla

$$(1+x)^2 = 1+y \quad (2)$$

denklemini elde edilir.

(1) deki y değerini (2) de yerine koyarsak, $(1+x)^2 = 1 + (1-x)/(1+x) = 2/(1+x)$ ve buradan da $(1+x)^3 = 2$ olduğu görülür.

Bu yüzden, AD 'nin uzunluğu $\sqrt[3]{2} - 1$ bulunur.

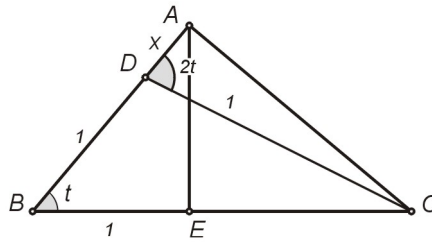
Trigonometrik Çözüm:

$AD = x$ ve $m(\widehat{ABC}) = t$ olsun.

$\triangle BCD$ ikizkenar olduğu için, $m(\widehat{BCD}) = t$ 'dir.

Ayrıca, $m(\widehat{BCA}) = 90^\circ - t$ ve bu yüzden $m(\widehat{DCA}) = 90^\circ - 2t$ 'dir.

Dolayısıyla, $m(\widehat{ADC}) = 2t$ bulunur.

ABE ve ADC üçgenlerini dikkate alırsak, sırasıyla

$$\begin{aligned}\cos t &= 1/(1+x) \\ \cos 2t &= x\end{aligned}$$

denklemlerini elde ederiz.

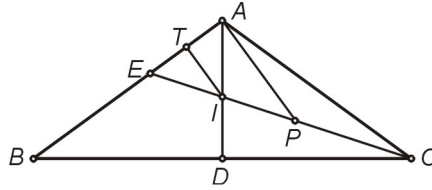
$\cos 2t = 2\cos^2 t - 1$ formülünü kullanarak, $x = 2/(1+x)^2 - 1$ eşitliğini elde ederiz.

Bu nedenle, $(1+x) = 2/(1+x)^2$ ve dolayısıyla $(1+x)^3 = 2$ olur.

Bu yüzden, AD 'nin uzunluğu $\sqrt[3]{2} - 1$ bulunur.

87. $|AB| = |AC|$ olacak şekilde bir ABC üçgeninde D , A köşesinden inilen dikmenin ayağıdır. E noktası ise AB kenarı üzerinden bir nokta, $m(\widehat{ACE}) = m(\widehat{ECB}) = 18^\circ$ ve $|AD| = 3$ ise $|CE| = ?$

Çözüm: AD ve CE açıortaylarının kesiştiği noktaya I diyelim. I , ABC üçgeninin içteğet çemberinin merkezi olacaktır. O halde I , BA ve BC kenarlarına eşit uzaklıktadır. T , I noktasının AB kenarına izdüşümü olmak üzere $|ID| = |IT|$ 'dir. CE doğrusu üzerinde $AP \perp AB$ olacak şekilde bir P noktası alalım.

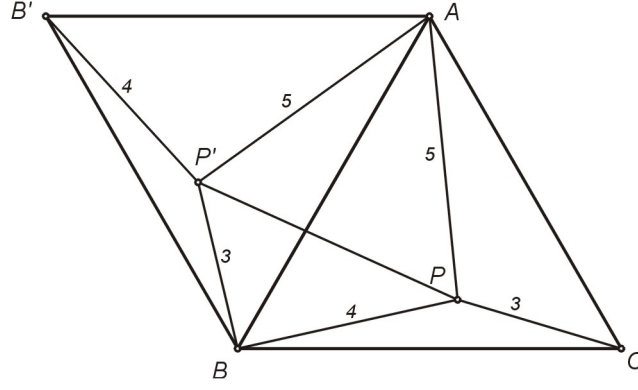
$m(\widehat{ACE}) = m(\widehat{ACB}) = 18^\circ$ olduğundan $m(\widehat{ACD}) = 36^\circ$ ve $m(\widehat{DAB}) = m(\widehat{DAC}) = m(\widehat{IEA}) = 54^\circ$ olur. Buradan AEI üçgeni $|AI| = |EI|$ olacak şekilde ikizkenar üçgen olur. Ayrıca $m(\widehat{IAP}) = 90^\circ - m(\widehat{EIA}) = 90^\circ - 54^\circ = 36^\circ$ ve $m(\widehat{EPA}) = 90^\circ - m(\widehat{AEP}) = 90^\circ - 54^\circ = 36^\circ$ olduğundan $|AI| = |IP|$ 'dir. T , AE kenarına dik, EIA üçgeni ikizkenar ve $|EI| = |AI| = |IP|$ olduğu için T , EA , I da EP kenarlarının orta noktasıdır. O halde $|IT| = \frac{1}{2}|AP|$ 'dir. $m(\widehat{PAC}) = m(\widehat{BAC}) - m(\widehat{EAP}) = 2 \cdot 54^\circ - 90^\circ = 18^\circ = m(\widehat{ACP})$ eşitliğinden $|AP| = |PC| = 2|IT| = 2|ID|$ elde edilir. Buradan da

$$|CE| = |EI| + |IP| + |PC| = |AI| + |AI| + 2|ID| = 2(|AI| + |ID|) = 2|AD| = 2 \cdot 3 = 6$$

bulunur.

88. Eşkenar üçgenin içindeki bir noktanın köşelere uzaklıkları 3, 4 ve 5 ise üçgenin alanını bulunuz.

Çözüm. Bir ABC üçgeni ve $|PA| = 5$, $|PB| = 4$ ve $|PC| = 3$ olan bir P noktası alınsın. Üçgeni A noktası etrafında 60° şeklindeki gibi döndürülsün.

$|P'B| = |PC| = 3$, $|P'B'| = |PB| = 4$ ve $|P'A| = |PA| = 5$ tir. APP' eşkenar üçgen olduğu için $|PP'| = 5$ tir. $|PB|^2 + |P'B|^2 = 4^2 + 3^2 = 5^2 = |PP'|^2$ yani $m(\widehat{PBP'}) = 90^\circ$ dir. APB ve $BP'B'$ üçgenlerinden $m(\widehat{ABP}) + m(\widehat{BAP}) = m(\widehat{ABP}) + m(\widehat{B'BP'}) = 120^\circ - 90^\circ = 30^\circ$ ve $m(\widehat{APB}) = 180^\circ - 30^\circ = 150^\circ$ dir. APB üçgeninde cosinüs teoremi uygulanırsa

$$|AB|^2 = |AP|^2 + |BP|^2 - 2 \cdot |AP| \cdot |BP| \cdot \cos(m(\widehat{APB})) = 25 + 12\sqrt{3}$$

ve alan

$$S = \frac{\sqrt{3}}{4} \cdot |AB|^2 = \frac{36 + 25\sqrt{3}}{4}$$

bulunur.

89. Kenar uzunlukları ve içteğet çemberinin çapı aritmetik dizi oluşturan üçgenin diküçgen olduğunu ispatlayınız.

Çözüm. İçteğet çemberin merkezinden üçgenin kenarlarına paralel çizilen doğrular yardımıyla içteğet çemberin çapının, üçgenin kenarlarından daha küçük olduğu kolaylıkla görülebilir. x içteğet çemberin çapı ve $d > 0$ aritmetik dizinin farkı ise üçgenin kenarları $x + d, x + 2d, x + 3d$ dir. Üçgenin alanı S iki farklı yolla hesaplanabilir. Üçgenin çevresinin yarısı p olmak üzere,

$$p \cdot \frac{x}{2} = S = \sqrt{p \cdot (p - (x + d)) \cdot (p - (x + 2d)) \cdot (p - (x + 3d))}.$$

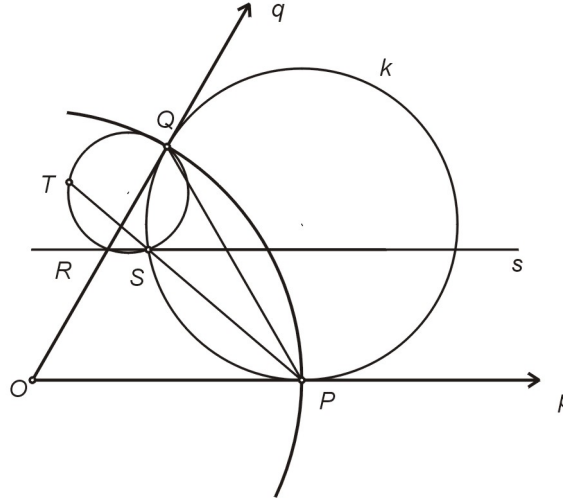
Denklemden $p = \frac{3(x+2d)}{2}$ yerine yazılırsa,

$$\frac{3(x+2d)x}{4} = \sqrt{\frac{3(x+2d)(x+4d)(x+2d)x}{16}}.$$

Dolayısıyla $3x = x + 4d$ yani $x = 2d$. Üçgenin kenarları $x + d = 3d, x + 2d = 4d$ ve $x + 3d = 5d$ bulunur. Sonuç olarak üçgen diküçgendir.

90. $\widehat{pOq}$ açısı içinde yer alan S noktası, Op doğrusuna P noktasında, Oq doğrusuna ise Q noktasında teğet olan bir k çemberinin üzerinde bulunmaktadır. Op doğrusuna paralel olan ve S noktasından geçen s doğrusu ise Oq doğrusunu R noktasında kesmektedir. T noktası ise SQR üçgeninin çevrel çemberi ile PS doğrusunun kesiştiği noktadır ($T \neq S$). Bu durumda $OT \parallel SQ$ olduğunu ve OT doğrusunun SQR üçgeninin çevrel çemberine teğet olduğunu gösteriniz.

Çözüm. $m(\widehat{OPS}) = \varphi_1$ ve $m(\widehat{OQS}) = \varphi_2$ olsun. Bu durumda $m(\widehat{OPS}) = m(\widehat{PQS}) = \varphi_1$ ve $m(\widehat{OQS}) = m(\widehat{QPS}) = \varphi_2$ olduğunu biliyoruz (k çemberinin teğetleri).

Şimdi $RS \parallel OP$ olduğu için $m(\widehat{OPS}) = m(\widehat{RST}) = \varphi_1$ olur ve $RSQT$ bir kirişler dörtgeni olduğu için $m(\widehat{RQT}) = m(\widehat{RST}) = \varphi_1$ olur.

Dolayısıyla $m(\widehat{OPT}) = \varphi_1 = m(\widehat{RQT}) = m(\widehat{OQT})$ olduğundan $OPQT$ dörtgeni bir kirişler dörtgenidir. Buradan $m(\widehat{QOT}) = m(\widehat{QPT}) = \varphi_2 = m(\widehat{OQS})$ olduğu yani $OT \parallel SQ$ olduğu görülür. Burada $OPQT$ kirişler dörtgeni olduğundan

$$m(\widehat{OTR}) = m(\widehat{OTP}) - m(\widehat{RTS}) = m(\widehat{OQP}) - m(\widehat{RQS}) = (\varphi_1 + \varphi_2) - \varphi_2 = \varphi_1 = m(\widehat{RQT})$$

olduğu görülür. Dolayısıyla OT doğrusu SQR üçgeninin çevrel çemberine teğettir.

91. $ABCD$ dört yüzlünün ağırlık merkezi ile A ve B köşeleri arasındaki uzaklık eşit olduğuna göre

$$|AC|^2 + |AD|^2 = |BC|^2 + |BD|^2$$

olduğunu gösteriniz.

Çözüm. A , B , C ve D noktalarının vektörleri sırasıyla $\vec{r}_A$, $\vec{r}_B$, $\vec{r}_C$ ve $\vec{r}_D$; dört

yüzlünün ağırlık merkezi T noktası olsun. Burada verilen durum

$$\vec{AT}^2 = \vec{BT}^2$$

olarak ifade edilebilir. Dolayısıyla bu denklem vektörel olarak ifade edildiğinde

$$(\vec{r}_T - \vec{r}_A)^2 = (\vec{r}_T - \vec{r}_B)^2$$

ve bunun sonucunda

$$\vec{r}_A^2 - \vec{r}_B^2 - 2\vec{r}_A \cdot \vec{r}_T + 2\vec{r}_B \cdot \vec{r}_T = 0$$

elde edilir. Son denklemde $\vec{r}_T = \frac{1}{4}(\vec{r}_A + \vec{r}_B + \vec{r}_C + \vec{r}_D)$ değişimi uygulandığında

$$\vec{r}_A^2 - \vec{r}_B^2 - \vec{r}_A \cdot \vec{r}_C + \vec{r}_B \cdot \vec{r}_C - \vec{r}_A \cdot \vec{r}_D + \vec{r}_B \cdot \vec{r}_D = 0$$

eşitliği elde edilir.

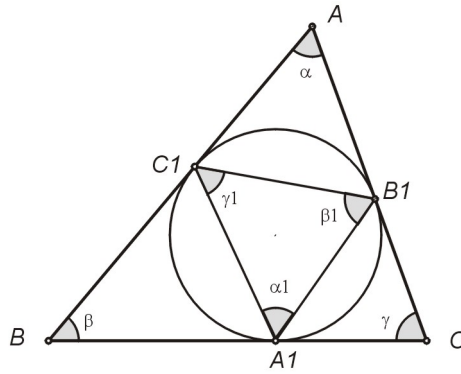
Öte yandan soruda istenen eşitlik

$$(\vec{r}_C - \vec{r}_A)^2 + (\vec{r}_D - \vec{r}_A)^2 - (\vec{r}_C - \vec{r}_B)^2 - (\vec{r}_D - \vec{r}_B)^2 = 0$$

olarak ifade edilebilir. Burada bulduğumuz bir önceki denklemin bu denkleme eşit olduğu kolayca görülebilir.

92. ABC üçgeninin iç teğet çemberi BC , CA ve AB kenarlarına sırasıyla A_1 , B_1 ve C_1 noktalarında değiyor. Bu durumda $A_1B_1C_1$ üçgeninin açılarını ABC üçgeninin açıları cinsinden ifade ediniz.

Çözüm. AC_1B_1 , BA_1C_1 ve CB_1A_1 üçgenleri ikizkenar üçgenlerdir.

Dolayısıyla

$$m(\widehat{BA_1C_1}) = m(\widehat{BC_1A_1}) = 90^\circ - \frac{1}{2}\beta$$

ve

$$m(\widehat{CB_1A_1}) = m(\widehat{CA_1B_1}) = 90^\circ - \frac{1}{2}\gamma$$

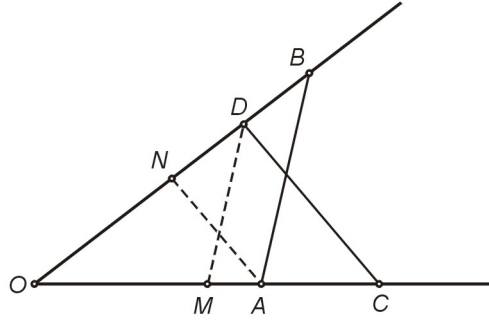
olduğunu biliyoruz. Buradan da,

$$\alpha_1 = 180^\circ - m(\widehat{BA_1C_1}) - m(\widehat{CA_1B_1}) = \frac{1}{2}(\beta + \gamma) = 90^\circ - \frac{1}{2}\alpha$$

elde edilir. Benzer şekilde $\beta_1 = 90^\circ - \frac{1}{2}\beta$ ve $\gamma_1 = 90^\circ - \frac{1}{2}\gamma$ olarak bulunur.

93. p ve q yarıdoğruları O noktasında kesişiyorlar. A ve C noktaları p üzerinde, B ve D noktaları q üzerinde olmak üzere, CD doğrusu OAB üçgeninin A köşesinden çizilen kenarortayına paralel olduğuna göre AB kenarının OCD üçgeninin D köşesinden çizilen kenarortayına paralel olduğunu gösteriniz.

Çözüm. D noktasından AB doğrusuna çizilen paralelin p noktasını kestiği yere M ve A noktasından DC doğrusuna çizilen paralelin q noktasını kestiği yere N diyelim.

OAB ve OMD üçgenlerinin benzerliğinden $\frac{|OM|}{|OA|} = \frac{|OD|}{|OB|}$ ve benzer şekilde OCD ve OAN üçgenlerinin benzerliğinden $\frac{|OA|}{|OC|} = \frac{|ON|}{|OD|}$ bulunur. Yani $|OM| \cdot |OB| = |OC| \cdot |ON|$ dir. CD doğrusu OAB üçgeninin kenarortayına paralel olduğu için $\overline{AN}$ kenarortaydır. Dolayısıyla $\overline{OB}$ kenarının orta noktası N dir. Yani, $|OB| = 2|ON|$ dir. $|OM| \cdot |OB| = |OC| \cdot |ON|$ den dolayı $|OC| = 2|OM|$ dir. $\overline{OC}$ kenarının orta noktası M dir yani sonuç olarak $\overline{DM}$ doğrusu OCD üçgeninin kenarortaydır.

94. Bir ABC üçgeninde, $|AB| = |AC|$, D noktası $[BC]$ nin orta noktası olsun. M , $[AD]$ nin orta noktası ve N noktası D noktasının $[BM]$ üzerindeki dik izdüşümü olmak üzere, $m(\widehat{ANC}) = 90^\circ$ olduğunu kanıtlayınız.

Çözüm. $ABDS$ paralelkenar olacak şekilde bir S noktası alalım. $ADCS$ nin bir dikdörtgen olduğu açıktır. R noktası dikdörtgenin köşegenlerinin kesişim noktası olsun. DNS dik üçgeninde $[NR]$, $[SD]$ ye ait kenarortay olduğundan $|NR| = 1/2 \cdot |SD| = 1/2 \cdot |AC|$ olur.

R noktası $[AC]$ nin orta noktası ve $|NR| = 1/2 \cdot |AC|$ olduğu için ANC üçgeni dikaçılı bir üçgendir. Yani, $m(\widehat{ANC}) = 90^\circ$ dir.

95. ABC , $m(\widehat{BAC}) = 90^\circ$ ve $|AB| = |AC|$ olacak şekilde bir üçgen olsun. BC kenarı üzerindeki N noktası ise, yine BC kenarı üzerindeki M noktası ve C noktasının arasında olacak şekilde ve

$$|BM|^2 - |MN|^2 + |NC|^2 = 0$$

eşitliğini sağladığına göre, $m(\widehat{MAN}) = 45^\circ$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm. Kosinüs Teoreminden,

$$|MN|^2 = |AM|^2 + |AN|^2 - 2|AM| \cdot |AN| \cdot \cos(\widehat{MAN}) \quad (18)$$

olduğunu biliyoruz. Yine Kosinüs Teoreminden

$$|AM|^2 = |AB|^2 + |BM|^2 - 2|AB| \cdot |BM| \cdot \cos(45^\circ)$$

ve

$$|AN|^2 = |AC|^2 + |CN|^2 - 2|AC| \cdot |CN| \cdot \cos(45^\circ)$$

bulunur. Burada (18) eşitliğinde $|AM|^2$ ve $|AN|^2$ değerlerini yerlerine yazdığımızda, $|AB| = |AC|$ olduğundan

$$\cos(\widehat{MAN}) = \frac{2|AB|^2 - |AB| \cdot |BM|\sqrt{2} - |AB| \cdot |CN|\sqrt{2}}{2|AM| \cdot |AN|} \quad (19)$$

elde ederiz. Öte yandan,

$$\begin{aligned} \text{Alan}(MAN) &= \text{Alan}(ABC) - \text{Alan}(ABM) - \text{Alan}(ACN) \\ &= \frac{2|AB|^2 - |AB| \cdot |MB|\sqrt{2} - |AB| \cdot |CN|\sqrt{2}}{4} \end{aligned}$$

ve

$$\text{Alan}(MAN) = \frac{|AM| \cdot |AN| \sin(\widehat{MAN})}{2}$$

olduğunu bildiğimizden, bu iki eşitliği birleştirdiğimizde

$$\sin(\widehat{MAN}) = \frac{2|AB|^2 - |AB| \cdot |BM|\sqrt{2} - |AB| \cdot |CN|\sqrt{2}}{2|AM| \cdot |AN|} \quad (20)$$

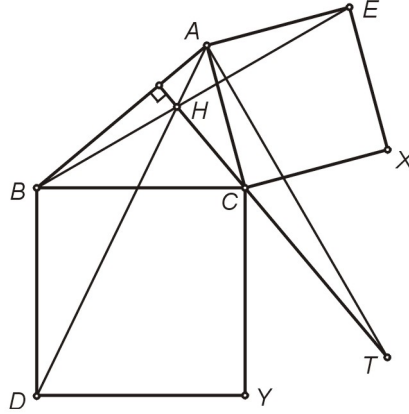
eşitliğini elde ederiz.

Sonuç olarak, (19) ve (20) eşitliklerini kullanarak $\tan(\widehat{MAN}) = 1$ olarak bulunur.

Yani $m(\widehat{MAN}) = 45^\circ$ dir.

96. Dar açılı ABC üçgeninin AC ve BC kenarlarının dış tarafında $ACXE$ ve $CBDY$ kareleri bulunmaktadır. Bu durumda AD ve BE doğrularının kesiştiği noktanın, ABC üçgeninin C noktasından inen yüksekliği üzerinde olduğunu gösteriniz.

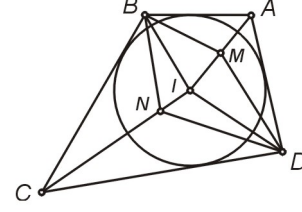
Çözüm. AD ve BE doğrularının kesiştiği noktaya H diyelim. Ayrıca $AT \perp EB$ ve $CT \perp AB$ olmak üzere de bir T noktası olsun. Bu durumda $|EA| = |AC|$, $m(\widehat{BEA}) = m(\widehat{TAC})$ ve $m(\widehat{ABE}) = m(\widehat{ATC})$ olduğundan EAB ve ACT üçgenleri benzerdir. Dolayısıyla $|CT| = |AB|$ olur.

Şimdi $BT' \perp AD$ ve $CT' \perp AB$ olacak şekilde bir T' noktası olsun. Yukarıdakine benzer bir argümanla ABD ve $T'CD$ üçgenlerinin benzer üçgenler olduğu görülür ve dolayısıyla $|CT'| = |AB|$ olur. Bu durumda $|CT| = |CT'|$ olur ki bu da T ve T' noktalarının aynı nokta olduğunu gösterir. Burada ABT üçgeninin yükseklikleri BE , AD ve TC doğruları üzerindedir. Dolayısıyla H noktası diklik merkezidir ve CT doğrusu üzerinde yer almaktadır. Sonuç olarak AD ve BE doğrularının kesiştiği nokta ABC üçgeninin AB kenarına inen yüksekliğin üzerindedir.

97. Bir dışbükey $ABCD$ dörtgeninin iç teğet çemberinin merkezi I olsun. $m(\widehat{MBN}) = m(\widehat{ABC})/2$ olacak şekilde, $[AI]$ ve $[CI]$ doğru parçaları üzerinde, sırasıyla, M ve N noktaları seçilsin. $m(\widehat{MDN}) = m(\widehat{ADC})/2$ olduğunu kanıtlayınız.

Çözüm. $[BI]$, ABC açısının açıortayı olduğu için, $m(\widehat{ABI}) = m(\widehat{B})/2$ dir. Dolayısıyla, $m(\widehat{ABM}) = m(\widehat{IBN})$ ve $m(\widehat{MBI}) = m(\widehat{NBC})$ olur.
 $m(\widehat{ABM}) = m(\widehat{IBN}) = \alpha_1$, $m(\widehat{MBI}) = m(\widehat{NBC}) = \alpha_2$, $m(\widehat{ADM}) = \beta_1$, $m(\widehat{MDI}) = \beta_2$, $m(\widehat{IDN}) = \beta_3$ ve $m(\widehat{NDC}) = \beta_4$ olsun.
 AMB ve MBI üçgenlerinde sinüs teoreminden

$$\frac{|AM|}{\sin \alpha_1} = \frac{|BM|}{\sin(\widehat{A}/2)} \quad \text{ve} \quad \frac{|MI|}{\sin \alpha_2} = \frac{|BM|}{\sin(\widehat{BIM})}$$

elde edilir.
Dolayısıyla

$$\frac{\sin \alpha_1}{\sin \alpha_2} = \frac{|AM| \cdot \sin(\widehat{A}/2)}{|MI| \cdot \sin(\widehat{BIA})}$$

bulunur. Benzer şekilde, AMD ve MID üçgenlerinden

$$\frac{\sin \beta_1}{\sin \beta_2} = \frac{|AM| \cdot \sin(\widehat{A}/2)}{|MI| \cdot \sin(\widehat{DIA})}$$

elde edilir. Dolayısıyla

$$\frac{\sin \alpha_1}{\sin \alpha_2} = \frac{\sin \beta_1}{\sin \beta_2} \cdot \frac{\sin(\widehat{DIA})}{\sin(\widehat{BIA})} \quad (*)$$

olur. Benzer şekilde, önce IBN ve NBC , sonra da IDN ve NDC üçgenlerinde sinüs teoremini kullanıp

$$\frac{\sin \alpha_2}{\sin \alpha_1} = \frac{\sin \beta_4}{\sin \beta_3} \cdot \frac{\sin(\widehat{DIC})}{\sin(\widehat{BIC})} \quad (**)$$

elde ederiz. Şimdi ABI ve DIC üçgenlerini düşünelim:

$$\begin{aligned} m(\widehat{BIA}) &= 180^\circ - \frac{m(\widehat{A})}{2} - \frac{m(\widehat{B})}{2} \\ &= \left(\frac{m(\widehat{A})}{2} + \frac{m(\widehat{B})}{2} + \frac{m(\widehat{C})}{2} + \frac{m(\widehat{D})}{2} \right) - \frac{m(\widehat{A})}{2} - \frac{m(\widehat{B})}{2} \\ &= \frac{m(\widehat{C})}{2} + \frac{m(\widehat{D})}{2} \\ &= 180^\circ - m(\widehat{DIC}) \end{aligned}$$

yani, $\sin(\widehat{BIA}) = \sin(\widehat{DIC})$ dir. Benzer şekilde, AID ve IBC üçgenlerinden,

$\sin(\widehat{AID}) = \sin(\widehat{BIC})$ olduğunu görürüz. (*) ve (**) taraf tarafa çarpılırsa

$$\frac{\sin \beta_1}{\sin \beta_2} = \frac{\sin \beta_3}{\sin \beta_4}$$

elde edilir.

$\beta_1 + \beta_2 = \beta_3 + \beta_4 = m(\widehat{D})/2 < 90^\circ$ olduğu için, $f(\beta) = \frac{\sin \beta}{\sin(\frac{m(\widehat{D})}{2} - \beta)}$ fonksiyonu

$\beta \in (0, \frac{m(\widehat{D})}{2})$ aralığında artandır. Dolayısıyla, $\beta_1 = \beta_3$ ve $\beta_2 = \beta_4$ olur. Bu da bize $m(\widehat{MDN}) = m(\widehat{D})/2$ verir.

98. Kenar uzunlukları a, b, c br olan bir üçgende $\frac{3}{2} \leq \frac{a}{b+c} + \frac{b}{c+a} + \frac{c}{a+b} < 2$ olduğunu kanıtlayınız.

Çözüm. Eşitsizliğin sol tarafı aslında bütün a, b, c pozitif reel sayıları için geçerlidir. Bunu kanıtlamak için **yeniden düzenleme eşitsizliği**ni kullanacağız.

Bu eşitsizliğe göre, $a_1 \leq a_2 \leq \dots \leq a_n$ ve $b_1 \leq b_2 \leq \dots \leq b_n$ reel sayılar olsunlar. $(c_1, c_2, \dots, c_n), (b_1, b_2, \dots, b_n)$ in herhangi bir permütasyonu olmak üzere,

$$a_1 b_1 + \dots + a_n b_n \geq a_1 c_1 + \dots + a_n c_n \geq a_1 b_n + \dots + a_n b_1$$

eşitsizliği geçerlidir ve eşitlik durumları ancak $(c_1, c_2, \dots, c_n)$ permütasyonu $(b_1, b_2, \dots, b_n)$ veya $(b_n, b_{n-1}, \dots, b_1)$ halinde geçerlidir.

Yani, $\{a_n\}$ ve $\{b_n\}$ dizilerindeki terimlerin karşılıklı çarpımı, bu iki dizinin aynı şekilde (artan veya azalan olarak) sıralanması halinde maksimum ve ters sıralanması halinde minimum değerini alır.

Şimdi $a \leq b \leq c$ olsun. $\{a, b, c\}$ ve $\{\frac{1}{b+c}, \frac{1}{c+a}, \frac{1}{a+b}\}$ dizileri aynı şekilde (artan olarak) sıralanmıştır. İkinci dizinin $\{\frac{1}{c+a}, \frac{1}{a+b}, \frac{1}{b+c}\}$ ve $\{\frac{1}{a+b}, \frac{1}{b+c}, \frac{1}{c+a}\}$ permütasyonlarını düşünersek,

$$\frac{a}{b+c} + \frac{b}{c+a} + \frac{c}{a+b} \geq \frac{a}{c+a} + \frac{b}{a+b} + \frac{c}{b+c}$$

ve

$$\frac{a}{b+c} + \frac{b}{c+a} + \frac{c}{a+b} \geq \frac{a}{a+b} + \frac{b}{b+c} + \frac{c}{c+a}$$

eşitsizlikleri elde edilir. Bu eşitsizlikleri taraf tarafa toplayıp ikiye bölünce istenen eşitsizliğin sol tarafı bulunur. Eşitliğin de mümkün olabileceğini, $a = b = c$ iken açıkça görürüz.

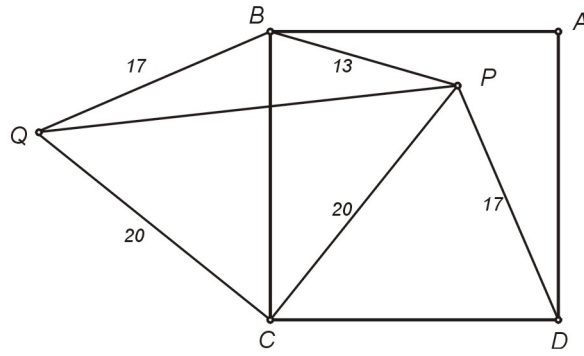
Eşitsizliğin sağ tarafını kanıtlamak için, a, b, c nin bir üçgenin kenar uzunlukları olduklarını dikkate almalıyız.

Her hangi bir üçgende, $s = (a+b+c)/2$ olmak üzere, $a+b > c$ olduğu için $a+b > s$ dir. Dolayısıyla, $\frac{c}{a+b} < \frac{c}{s}$ dir. Benzer şekilde, $\frac{b}{a+c} < \frac{b}{s}$ ve $\frac{a}{b+c} < \frac{a}{s}$ dir. Bu eşitsizlikleri

taraf tarafa toplarsak, $\frac{c}{a+b} + \frac{b}{a+c} + \frac{a}{b+c} < \frac{a+b+c}{s} = 2$ elde edilir.

99. Kare şeklindeki tarlanın içine yerleştirilmiş bir karınca, tarlanın köşelerinin birinden 13 metre, bu köşenin çapraz olarak karşısındaki köşeden 17 metre ve üçüncü bir köşeden de 20 metre uzaklıktadır. Tarlanın alanını bulunuz. Burada, arazinin düzgün olduğu varsayılmaktadır.

Çözüm. Karenin köşelerini A, B, C ve D olarak isimlendirelim. Karınca, $|PB| = 13$, $|PC| = 20$ ve $|PD| = 17$ olacak şekilde bir P noktasındadır. CDP üçgenini, C noktasının etrafında saat yönünün tersinde 90° döndürürsek D noktası B 'ye, P noktası da Q 'ya gider. Tanımdan dolayı, $s(\widehat{QCP}) = 90^\circ$ 'dir. Bu yüzden, pisagor teoreminden $|PQ| = 20\sqrt{2}$ olur. Ayrıca, PQC üçgeni ikizkenar olduğundan $s(\widehat{CPQ}) = 45^\circ$ 'dir.

Kosinüs kuralını BQP üçgenine uygulayarak,

$$17^2 = 13^2 + (20\sqrt{2})^2 - 2 \cdot 13 \cdot 20\sqrt{2} \cdot \cos QPB$$

eşitliğini elde ederiz. Buradan, $\cos QPB = 17\sqrt{2}/26$ olur. O halde, $\sin^2 QPB = 1 - \cos^2 QPB = 49/338$ 'dir. Buradan, $\sin QPB = 7\sqrt{2}/26$ olur.

$$s(\widehat{CPB}) = s(\widehat{QPB}) + s(\widehat{CPQ}) = s(\widehat{QPB}) + 45^\circ$$

olduğunu biliyoruz. Bu yüzden,

$$\begin{aligned} \cos CPB &= \cos(QPB + 45^\circ) \\ &= \cos QPB \cdot \cos 45^\circ - \sin QPB \cdot \sin 45^\circ \quad \left(\cos(a + b) = \cos a \cdot \cos b - \sin a \cdot \sin b \right) \\ &= (\cos QPB - \sin QPB)/\sqrt{2} \\ &= (10\sqrt{2}/26)/\sqrt{2} \\ &= 5/13 \end{aligned}$$

bulunur. Kosinüs kuralını, CPB üçgenine uygulayarak

$$|BC|^2 = 20^2 + 13^2 - 2 \cdot 20 \cdot 13 \cdot (5/13) = 369$$

eşitliğini elde ederiz. Dolayısıyla, tarlanın alanı 369 m^2 olur.

Not Yukarıdaki method, $|PB| = a$, $|PD| = b$ ve $|PC| = c$ olacak şekilde, genel durumları çözmek için kullanılabilir. $|BC| = s$ dersek,

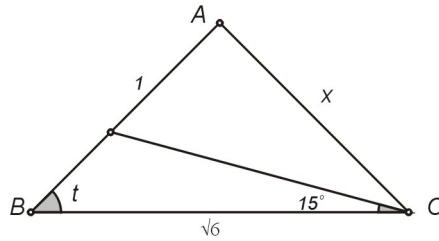
$$s^2 = \frac{1}{2}[a^2 + b^2 + \sqrt{(4c^2(a^2 + b^2 - c^2) - (a^2 - b^2)^2)}].$$

eşitliğini elde ederiz. Yukarıdaki formülün a ve b 'ye göre simetrik olduğuna dikkat etmeliyiz.

$|PA| = d$ olsun. $a^2 + b^2 = c^2 + d^2$ olduğunu göstermek zor değildir. Bu durum, yukarıdaki çözüme kısa bir yol sağlar. Örneğin, $(a, b, c) = (1, 7, 5)$ ise simetriden dolayı $d = 5$ olur. 1 ve 7 (PB ve PD) uzunluklarının uzaklıkları doğrusaldır. Bu yüzden, karenin köşegeni 8 m 'dir. Dolayısıyla, alanı da 32 m^2 'dir.

100. İkizkenar bir ABC üçgeninin ($|AB| = |AC|$) AB kenarı üzerinde BCD açısı 15° olacak şekilde bir D noktası yer almaktadır. $|AD| = 1$ birim ve $|BC| = \sqrt{6}$ birim ise CAB açısının ölçüsü kaç derecedir?

Çözüm.

ABC açısının ölçüsüne t , AC kenarının uzunluğuna da x diyelim. $m(\widehat{ADC}) = t + 15$, $m(\widehat{DCA}) = t - 15$ derece olur. ADC üçgeninde sinüs teoremini uygularsak

$$\frac{|AD|}{|AC|} = \frac{\sin(t - 15)}{\sin(t + 15)} \quad (21)$$

elde edilir. A köşesinden BC kenarına bir dikme inersek

$$\cos(t) = \frac{1}{2} \cdot \frac{|BC|}{|AC|} = \frac{\sqrt{6}}{2x}$$

bulunur. Bu eşitliği kullanarak

$$\frac{|AD|}{|AC|} = \frac{1}{x} = \frac{2 \cos(t)}{\sqrt{6}} \quad (22)$$

yazabiliriz. (21) ve (22) numaralı denklemleri birbirine eşitleyerek $t = 45^\circ$ in bir çözüm olduğu görülür.

$$\begin{aligned} \frac{\sin(45 - 15)}{\sin(45 + 15)} &= \frac{1}{\sqrt{3}} \\ \frac{2 \cos(45)}{\sqrt{6}} &= \frac{1}{\sqrt{3}} \end{aligned}$$

$t = 45$ in tek çözüm olduğunu göstermek için (1) numaralı denklemin sağ tarafını dönüşüm formüllerini kullanarak açalım ve $\sin(t) \sin(15)$ e bölelim;

$$\begin{aligned} \frac{\sin(t - 15)}{\sin(t + 15)} &= \frac{\sin(t) \cos(15) - \cos(t) \sin(15)}{\sin(t) \cos(15) + \cos(t) \sin(15)} \\ &= \frac{\cot(15) - \cot(t)}{\cot(15) + \cot(t)} \end{aligned}$$

$15 < t < 90$ olduğu açıktır. Bu aralıkta $f(t) = \frac{2 \cos(t)}{\sqrt{6}}$ kesin azalan bir fonksiyondur. Verilen aralıkta $\cot(t)$ azalan bir fonksiyon olduğu için $g(t) = \frac{\cot(15) - \cot(t)}{\cot(15) + \cot(t)}$ kesin artan bir fonksiyondur. $f(t)$ ve $g(t)$ sürekli fonksiyonlar olduğu için $t = 45$ tek çözümdür.

$t = 45^\circ$ olduğu için CAB açısı da dik açıdır.

101. $n \geq 4$ olmak kaydıyla, her pozitif n tam sayısı için, herhangi bir üçgenin n ikizkenar üçgene ayrılabilirliğini gösteriniz.

Çözüm. Her üçgen, en uzun kenara olan yükseklik çizilerek (bu yükseklik her zaman üçgenin içinde yer alacağından), iki dik üçgene ayrılabilir. Bu iki dik üçgenin her biri ise, hipotenüse inen kenarortayı çizilerek iki ikizkenar üçgene ayrılabilir.

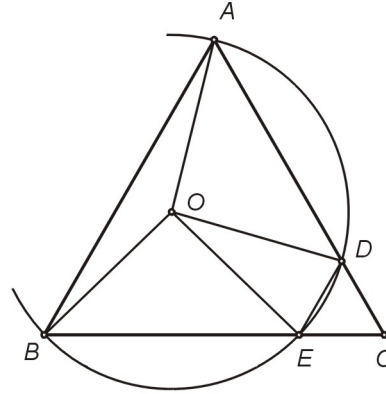
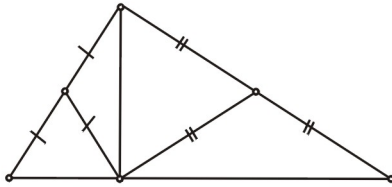
Eğer bu dört ikizkenar üçgenden birini daha yukarıdaki gibi dörde bölersek, böylece bir üçgeni yedi ikizkenar üçgene ayırmış oluruz. Bunu her yeni üçgene uygulayabildiğimize göre, bir üçgeni $k \in \mathbb{Z}^+$ olmak üzere $4+3k$ ikizkenar üçgene bölebildiğimizi göstermiş olduk.

Şimdi bir üçgeni nasıl altı ikizkenar üçgene bölebileceğimize bakalım. Yine en uzun kenara yüksekliği çizerek başlayalım. Bu sefer dik üçgenlerden sadece birinin hipotenüs kenarortayını çizelim ve diğer üçgeni de dörde bölelim. Böylece üçgeni altı ikizkenar üçgene bölmüş olduk.

Burada her bir üçgenin de dört ikizkenar üçgene bölünebildiğini de bildiğimize göre, bir üçgeni $k \in \mathbb{Z}^+$ olmak üzere $6 + 3k$ ikizkenar üçgene bölebildiğimizi göstermiş olduk.

Şimdi ise bir üçgeni nasıl beş ikizkenar üçgene bölebildiğimizi göstermeliyiz ki ispat tamamlanmış olsun. Üçgenin köşelerine A, B, C diyelim ve $|AB| > |AC|$ olsun. AB üzerindeki bir noktaya ise, $|AC| = |AD|$ olmak üzere D noktası diyelim. Bu durumda ACD üçgeni ikizkenar olur ve BCD üçgenini de bulduğumuz yöntemle dört ikizkenar üçgene bölerek, ABC üçgenini beş ikizkenar üçgene ayırmış oluruz. Buradaki her yeni üçgeni de dört ikizkenar üçgene bölebileceğimize, bir ABC üçgenini, $|AB| > |AC|$ olmak kaydıyla, $k \in \mathbb{Z}^+$ olmak üzere $5 + 3k$ ikizkenar üçgene bölebildiğimizi göstermiş olduk.

Son olarak $|AB| > |AC|$ olarak kabul edemeyeceğimiz durumu, yani üçgenin eşkenar olması durumunu inceleyelim. Bu durumda, AC kenarı üzerinde, C köşesinden farklı, ve $|AD| > |DC|$ olmak üzere bir D noktası olsun. D 'den geçen ve AB 'ye paralel olan doğru ise BC ile E noktasında kesişsin. Bu durumda DCE üçgeni ikizkenar olur. Ayrıca $ABED$ yamuğu da ikizkenar olacağından, köşeleri bir çember üzerindedir. Bu çemberin merkezi de $ABED$ yamuğunun içinde olduğuna göre, AOB, BOE, EOD ve DOA ikizkenar üçgenlerdir.

102. ABC üçgeninin yükseklikleri $h_a \geq 3$ cm, $h_b \geq 4$ cm ve $h_c \geq 5$ cm eşitsizliklerini sağladığına göre, bu üçgeninin alanının mümkün olan en küçük değerini bulunuz.

Çözüm. ABC üçgeninin kenarları a, b, c olsun. Bu durumda h_b yüksekliği B köşesinden AC doğrusuna olan en kısa doğru parçası olduğundan

$$c \geq h_b$$

eşitsizliğini sağlar. Dolayısıyla ABC üçgeninin alanı S ;

$$S = \frac{ch_c}{2} \geq \frac{h_b h_c}{2} \geq 10 \text{ cm}^2$$

eşitsizliğini sağlar.

Şimdi ABC üçgeninin alanı tam olarak 10 cm^2 ise, $S = \frac{ch_c}{2} \geq \frac{h_b h_c}{2} \geq 10 \text{ cm}^2$ eşitsizliklerinin her ikisi de eşitlik olmalıdır. Yani $c = h_b = 4 \text{ cm}$ ve aynı zamanda $h_c = 5 \text{ cm}$ olmalıdır. Burada birinci eşitlik ABC üçgeninin, A köşesindeki açısı dik olmak üzere bir dik üçgen olduğunu gösterir. Bu durumda dik kenar AC , $b = h_c = 5 \text{ cm}$ denklemini sağlar. Buradan da hipotenüs BC 'nin $\sqrt{41}$ olduğu görülür. $S = \frac{1}{2}ah_a$ alan formülünden ise

$$h_a = \frac{2S}{a} = \frac{20}{\sqrt{41}} \text{ cm} > 3 \text{ cm}$$

elde edilir.

Sonuç olarak görülüyor ki, dik kenarları $b = 5 \text{ cm}$ ve $c = 4 \text{ cm}$ olan bir ABC dik üçgeni soruda istenen koşulları sağlar. Dolayısıyla verilen özellikleri taşıyan bir ABC üçgeninin mümkün olan en küçük alanı 10 cm^2 olur.

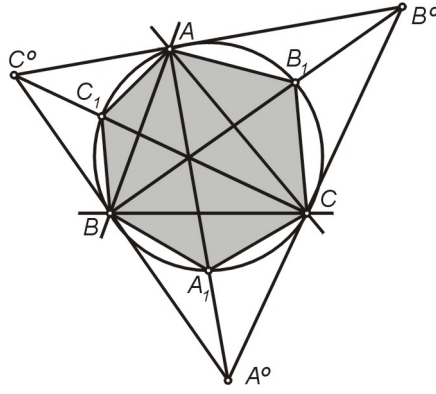
103. ABC üçgeninde A açısının açıortayı, ABC üçgeninin çevrelçemberi ile A_1 noktasında kesişiyor. Aynı şekilde B açısının açıortayı çevrelçemberi B_1 noktasında, C açısının açıortayı da C_1 noktasında kesişiyor. AA_1 doğrusu B ve C köşelerindeki dış açılarının açıortayları ile A° noktasında kesişiyor. B° ve C° noktaları da benzer şekilde tanımlanıyor.

$$\begin{aligned} \text{Alan}(A^\circ B^\circ C^\circ) &= 2 \cdot \text{Alan}(AC_1BA_1CB_1) \\ &\geq 4 \cdot \text{Alan}(ABC) \end{aligned}$$

olduğunu gösteriniz.

Çözüm:

I noktası, iç açıortayların kesişim noktası olsun. Öncelikle $|A_1I| = |A_1A^0|$ olduğunu

gösterelim.

$$\begin{aligned}
 m(\widehat{A_1IB}) &= \frac{1}{2}m(\widehat{A}) + \frac{1}{2}m(\widehat{B}) \\
 m(\widehat{IBA_1}) &= \frac{1}{2}m(\widehat{B}) + \frac{1}{2}m(\widehat{A}) \\
 &\Rightarrow |IA_1| = |A_1B| \\
 m(\widehat{A_1A^\circ B}) &= 90^\circ - m(\widehat{A_1IB}) \\
 m(\widehat{A_1BA^\circ}) &= 90^\circ - m(\widehat{IBA_1}) \\
 &\Rightarrow |A_1B| = |A_1A^\circ| \\
 &\Rightarrow |IA_1| = |A_1A^\circ|
 \end{aligned}$$

O halde $Alan(IA_1B) = Alan(A^\circ A_1B)$ olur.

I noktasının bir köşesi olduğu ve altıgeni oluşturan diğer beş üçgende de aynı işlemi tekrarlayarak

$$Alan(A^\circ B^\circ C^\circ) = 2 \cdot Alan(AC_1BA_1CB_1)$$

olduğu bulunur.

Eşitsizliği ispatlamak için ABC üçgeninin yüksekliklerini çizelim. Bu yükseklikler H noktasında kesişsin. H noktasının BC kenarına göre simetriği X , AC kenarına göre simetriği Y , AB kenarına göre simetriği de Z olsun. Bu noktalar ABC üçgeninin çevrel çemberi üzerindedir.

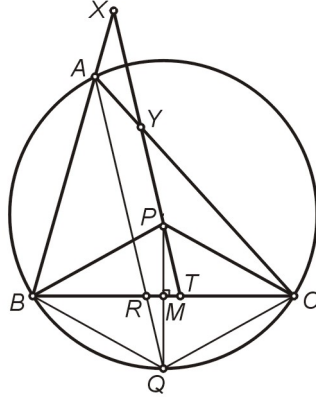
A_1 , BC yayının orta noktası olduğundan $Alan(BA_1C) \geq Alan(BXC)$ 'dir. O halde

$$\begin{aligned}
 Alan(A^\circ B^\circ C^\circ) &= 2 \cdot Alan(AC_1BA_1CB_1) \\
 &\geq 2 \cdot Alan(AZBXC_Y) \\
 &= 4 \cdot (Alan(BHC) + Alan(CHA) + Alan(AHB)) \\
 &= 4 \cdot Alan(ABC)
 \end{aligned}$$

elde edilir.

104. AC kenarı AB kenarından uzun olan bir ABC üçgeni verilsin. $BX = CA$ olacak şekilde BA kenarını A yönünde uzatalım. $CY = BA$ olacak şekilde CA kenarı üzerinde Y noktasını alalım. BC kenarının orta dikmesinin XY doğrusu ile kesiştiği yere P diyelim. $m(\widehat{BPC}) + m(\widehat{BAC}) = 180^\circ$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm CAB açısının açı ortayının BC kenarını kestiği noktaya R , ABC üçgeninin çevrel çemberini kestiği noktaya Q diyelim. XY doğrusunun BC kenarını kestiği nokta T ve BC kenarının orta noktası M olsun. $BQ = QC$ ve $m(\widehat{BAQ}) = m(\widehat{QAC})$ olduğu için Q noktası PM doğrusu üzerindedir.

$AB = CY$ ve $BX = CA$ olduğundan dolayı $AX = YA$ dir. Dolayısıyla, XAY üçgeni ikizkenardır. Bu durumda, $m(\widehat{XYA}) = m(\widehat{YXA}) = (180^\circ - m(\widehat{XAY}))/2 = m(\widehat{CAR})$ dir. Dolayısıyla XY doğrusu AR doğrusuna paraleldir. Buradan ACR üçgeni ile YCT üçgeni benzerlerdir. $\frac{CT}{CR} = \frac{CY}{YA} = \frac{BA}{CA}$. Açıortay teoreminden, $\frac{BR}{CR} = \frac{BA}{CA}$ dir. Son iki denklemden, $CT = BR$ bulunur. M BC kenarının orta noktası olduğundan dolayı $MR = MT$ dir. $m(\widehat{PMT}) = m(\widehat{QMR})$ ve PT ile RQ paralel olduklarından dolayı PMT üçgeni ile QMR üçgeni denkleştir. Dolayısıyla $PM = QM$ dir. Buradan, BMP üçgeni ile BMQ üçgenlerinin denk oldukları söylenebilir. Dolayısıyla,

$$m(\widehat{PBM}) = m(\widehat{QBM})$$

$$= m(\widehat{CAQ}) \text{ (aynı açığı gören çevre açısı)}$$

$$= m(\widehat{BAC})/2 \text{ (AQ, BAC açısının açı ortayı olduğu için)}$$

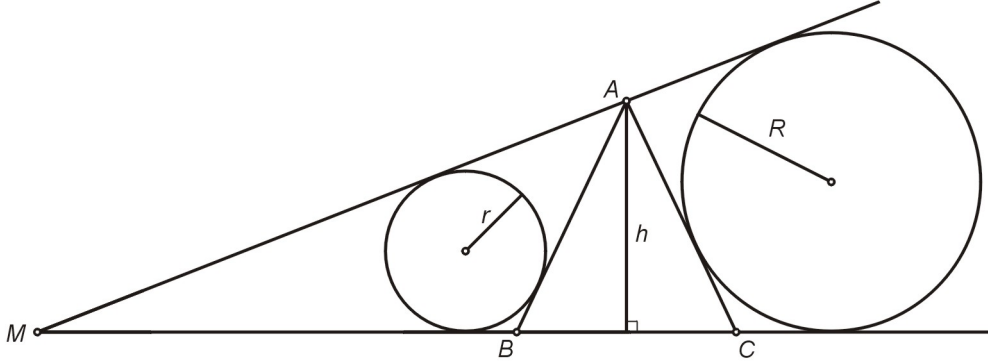
PMB açısı dikaçı olduğu için, $m(\widehat{BPC}) = 2m(\widehat{BPM}) = 180^\circ - 2m(\widehat{PBM})$ dir. Buradan istenen sonuç $m(\widehat{BPC}) + m(\widehat{BAC}) = 180^\circ$ elde edilir.

105. ABC ikizkenar ($|AB| = |AC|$) üçgeni veriliyor. $B \in |MC|$ olacak şekilde bir M noktası seçiliyor. AMB üçgeninin iç teğet çemberinin yarıçapı ile AMC üçgeninin

M köşesine karşılık gelen dış teğet çemberinin yarıçapı toplamının sabit olduğunu ispatlayınız.

Çözüm.

MAC üçgenine Stewart Teoremini uygularsak:

$$|MA|^2 \cdot |BC| + |AC|^2 \cdot |MB| = |AB|^2 \cdot |MC| + |MB| \cdot |MC| \cdot |BC|$$

eşitliğini elde ederiz. $|AB| = |AC|$ olduğuna göre eşitliği:

$$|MA|^2 \cdot |BC| = |AB|^2 \cdot |MC - MB| + |MB| \cdot |MC| \cdot |BC|$$

şekline getirebiliriz ve $|MC| - |MB| = |BC|$ olduğuna göre:

$$|MA|^2 = |AB|^2 + |MB| \cdot |MC|$$

eşitliğini elde ederiz.

MAB üçgeninin içteğet çemberinin yarıçapı r , MAC üçgeninin M kenarına karşılık gelen dış teğet çemberinin yarıçapı R , A dan BC kenarına indirilen dikme h olmak üzere,

$$r = \frac{2 \cdot A(\triangle MAB)}{|MA| + |MB| + |AB|} \quad \text{ve} \quad R = \frac{2 \cdot A(\triangle MAC)}{|MA| + |MB| - |AB|} \quad \text{yazılabilir.}$$

Eşitlikleri h ye bölersek:

$$\frac{r}{h} = \frac{|MB|}{|MA| + |MB| + |AB|} \quad \text{ve} \quad \frac{R}{h} = \frac{|MC|}{|MA| + |MB| - |AB|} \quad \text{elde ederiz.}$$

Buradan da

$$\frac{r + R}{h} = \frac{|MB|(|MA| + |MC| - |AB|) + |MC|(|MA| + |MB| + |AB|)}{(|MA| + |MB| + |AB|) \cdot (|MA| + |MC| - |AB|)}$$

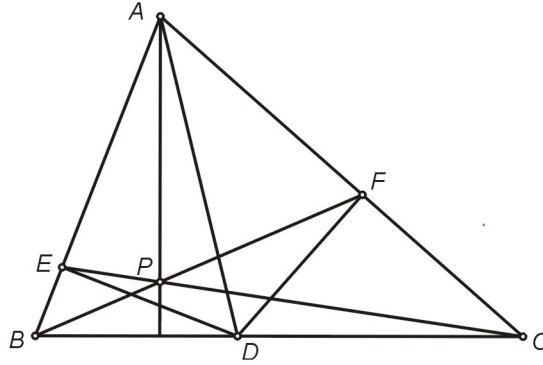
bulunur. Paydayı açıp $|MA|^2$ yerine yukarıda bulduğumuz eşitliği yazarsak

$$\frac{r+R}{h} = \frac{|MB|(|MA| + |MC| - |AB|) + |MC|(|MA| + |MB| + |AB|)}{|MB| \cdot |MC| + |MB| \cdot |MA| - |MB| \cdot |AB| + |MC| \cdot |MA| + |MC| \cdot |MB| + |MC| \cdot |AB|}$$

$\frac{r+R}{h} = 1$ buluruz. Bu eşitlikten de $r + R = h$ elde edilir. Diğer bir deyişle $r + R$ seçilen M noktasından bağımsız olmadan sabit ve h ye eşittir.

106. ABC dar açılı bir üçgendir. BC kenarı üzerinde bir D noktası alalım. E ve F noktaları da sırasıyla, D noktasının AB ve AC kenarlarına dik izdüşümü olsun. BF ve CE doğrularının kesiştiği noktaya da P diyelim. AD doğrusunun BAC üçgeninin açıortayı olmasının ancak ve ancak AP ve BC doğrularının birbirine dik olması durumunda olduğunu gösteriniz.

Çözüm. a, b, c, x, y sırasıyla BC, CA, AB, BD ve DC kenarlarının uzunlukları olsun. A köşesinden BC ye inilen dikme ayağına A' diyelim.

Eğer AP, BC ye dik ise Ceva Teoreminden $\frac{BA'}{A'C} \cdot \frac{CF}{FA} \cdot \frac{AE}{EB} = 1$ eşitliğini elde ederiz. Ayrıca AD doğrusunun açıortay olması $\frac{|AB|}{|AC|} = \frac{|BD|}{|DC|}$ ile eşdeğerdir.

Elde ettiğimiz bu iki eşitliğin eşdeğer olduğunu göstermek yeterlidir.

$|CF| = y \cdot \cos(C)$, $|FA| = b - y \cdot \cos(C)$, $|BE| = x \cdot \cos(B)$, $|AE| = c - x \cdot \cos(B)$, $|BA'| = c \cdot \cos(B)$ ve $A'C = b \cdot \cos(c)$ olduğuna göre eşitliği

$$\cos(B) \cdot y \cos(C) \cdot (c - x \cdot \cos(B)) = b \cos(C) \cdot (b - y \cdot \cos(C)) \cdot x \cos(B)$$

şekline çevirebiliriz. Buradan da

$$cy \cdot (c - x \cdot \cos(B)) = bx \cdot (b - y \cdot \cos(C))$$

elde edilir. Kosinüs teoreminden yararlanarak $\cos(B)$ yerine $\frac{a^2+c^2-b^2}{2ac}$ ve $\cos(C)$

yerine $\frac{a^2+b^2-c^2}{2ab}$ yazarsak, eşitlik

$$c^2y - cxy \frac{a^2 + c^2 - b^2}{2ac} = b^2x - bxy \frac{a^2 + b^2 - c^2}{2ab}$$

haline dönüşür. Bu da

$$c^2y(a - x) = b^2x(a - y)$$

ile eşdeğerdir. $a - x = y$ ve $a - y = x$ olduğuna göre $c^2y^2 = b^2x^2$ yani $cy = bx$ eşitliğini elde ederiz ki bu da $\frac{|AB|}{|AC|} = \frac{|BD|}{|DC|}$ ile eşdeğerdir.

107. İki benzer üçgenin tam sayı değerli kenar uzunluklarının ikisi birbirine eşit olsun. Üçüncü kenarlarının farkı 20141 ise, bütün kenarlarını bulunuz.

Çözüm: Küçük üçgenin kenar uzunluklarının $a \leq b \leq c$ için (a, b, c) olduğunu varsayalım. O halde, büyük üçgenin kenar uzunlukları $ka \leq kb \leq kc$ için (ka, kb, kc) olur. Burada, $k > 1$ rasyonel sayı olup, benzerlik oranıdır.

$a < ka$ ve $kc > c$ olduğu açıktır. Bu yüzden, ne a ne de kc ortak kenar olamaz.

Dolayısıyla, ortak kenarlar $b = ka$ ve $c = kb = k^2a$ olmak zorundadır.

O halde, küçük üçgenin kenar uzunlukları (a, ka, k^2a) , büyük üçgenin kenar uzunlukları ise (ka, k^2a, k^3a) olur.

$k = n/m$, $(n, m) = 1$ olacak şekilde bir kesir olsun.

En uzun kenarı dikkate alalım, $k^3a = an^3/m^3$ olur.

$k = n/m$, $(n, m) = 1$ olacak şekilde bir kesir olduğu için, ya $m = 1$ 'dir, ya da $(m > 1$ ise) m^3 , n^3 'ü bölemez.

Her iki durumda da m^3 , a 'yı bölmek zorundadır.

p bir tam sayı olmak üzere, $a = pm^3$ olsun. O halde, kenarlar (pm^3, pm^2n, pmn^2) ve (pm^2n, pmn^2, pn^3) şeklinde yazılırlar.

Ortak olmayan iki kenar arasındaki farkın 20141 olduğunu biliyoruz.

Bu yüzden, $pn^3 - pm^3 = p(n - m)(n^2 + nm + m^2) = 20141$ 'dir.

20141 sayısının asal çarpanları 11 ve 1831 'dir.

Aritmetiğin temel teoreminden, yukarıdaki asal çarpanlar tektir ve bu yüzden, p , $(n - m)$ ve $(n^2 + nm + m^2)$ değerlerinin her biri, 1, 11, 1831 ya da 20141 sayılarından birini almak zorundadır.

Aşağıda, bu dört durumu dikkate alalım : $n - m = 1, 11, 1831$ ya da 20141.

$n - m = 1831$ ve $n - m = 20141$ durumu:

Bu iki durumda da, $n > 1831$ ve bu yüzden $n^2 + nm + m^2 > 11$ olacağından $(n - m)(n^2 + nm + m^2) > 20141$ olur. Dolayısıyla, bu iki durumun olması mümkün değildir.

$n - m = 1$ durumu:

$n - m = 1$ olduğunu varsayalım.

O halde, $n^2 + nm + m^2 = (m + 1)^2 + m(m + 1) + m^2 = 3m^2 + 3m + 1$ 'dir.

$3m^2 + 3m + 1 = 11$ ve $3m^2 + 3m + 1 = 1$ denklemlerinin pozitif tam sayı çözümlerinin olmadığını kolayca görebiliriz.

Şimdi, $3m^2 + 3m + 1 = 1831$ denklemini dikkate alalım. Sadeleştirme yaparak $m^2 + m - 610 = 0$ denklemini elde ederiz.

İkinci dereceden denklemin diskriminantını, bir tam sayının karesi şeklinde yazamayacağımızdan dolayı, denklemin kökleri irrasyoneldir.

Benzer şekilde, $3m^2 + 3m + 1 = 20141$ denklemini dikkate alırsak, denklemin köklerinin irrasyonel olduğunu görürüz.

$n - m = 11$ durumu:

Son olarak, $n - m = 11$ olduğunu varsayalım.

O halde, $n^2 + nm + m^2 = (m + 11)^2 + m(m + 11) + m^2 = 3m^2 + 33m + 121$ 'dir.

$3m^2 + 33m + 121 = 11$ ve $3m^2 + 33m + 121 = 1$ denklemlerinin pozitif tam sayı çözümlerinin olmadığını kolayca görebiliriz.

Şimdi, $3m^2 + 33m + 121 = 1831$ denklemini dikkate alalım. Sadeleştirme yaparak $m^2 + 11m + 570 = 0$ denklemini elde ederiz.

Diskriminant yardımıyla, denklemin köklerinin $m = (-11 \pm \sqrt{2401})/2$ olduğunu buluruz. Sadece $m = 19$ pozitif köktür. Bu durumda, $n = 30$ bulunur.

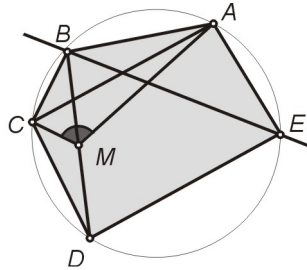
Bu yüzden, $(n - m)(n^2 + nm + m^2) = 11 \times 1831 = 20141$ ve $p = 1$ olur.

Dolayısıyla, benzerlik kriterini sağlayan tek aday çifti $(6859, 10830, 17100)$ ve $(10830, 17100, 27000)$ 'dir.

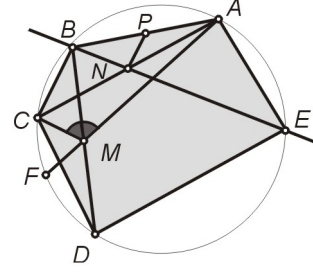
Kenar uzunluklarından oluşan her iki kümede üçgen eşitsizliğini (herhangi iki kenarın toplamı üçüncü kenardan büyüktür) sağlar.

Sonuç olarak, üçgenlerin kenarları $(6859, 10830, 17100)$ ve $(10830, 17100, 27000)$ 'dir.

108. Köşeleri bir çemberin üzerinde bulunan $ABCDE$ beşgeninde, $AC \parallel DE$ ve M , BD doğru parçasının orta noktasıdır. $m(\widehat{AMB}) = m(\widehat{BMC})$ olduğunda BE nin AC yi iki eşit parçaya ayırdığını gösteriniz.

Çözüm. BE , AC ile N noktasında kesişsin ve P de AB nin orta noktası olsun. $m(\widehat{BAC}) = m(\widehat{BDC}) = \alpha$, $m(\widehat{ABE}) = m(\widehat{CBD}) = \beta$ ve $m(\widehat{ADB}) = m(\widehat{ACB}) = \gamma$ olarak belirtelim. Buradan ABN ve DBC nin benzer üçgenler oldukları görülür. Bu üçgenlerde AB ve BD kenarlarına bakan açılar eşit ve P , AB nin, M de BD nin orta noktaları oldukları için BPN ve BMC üçgenlerinin benzer oldukları bulunur.

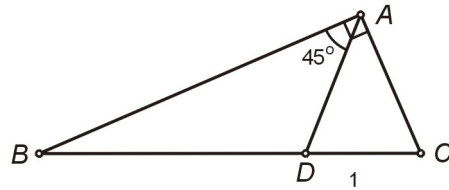
$m(\widehat{AMB}) = m(\widehat{BMC}) = \varphi$ olsun. BPN ve BMC üçgenlerinin benzerliğinden $m(\widehat{BPN}) = \varphi$ elde edilir.

AM doğru parçasını uzatalım ve çemberle ikinci kere kesiştiği noktaya F diyelim. $m(\widehat{AMB}) = m(\widehat{DMF})$ den $m(\widehat{BMC}) = m(\widehat{DMF})$ elde edilir. CM ve FM , AB yi iki eşit parçaya ayırdığı ve $m(\widehat{BMC}) = m(\widehat{DMF})$ olduğu için eş üçgenler veya simetri kullanılarak $CM = FM$ olduğu kolayca görülebilir. Buradan DMF ve BMC nin eş üçgenler olduğu ve dolayısı ile $BC = DF$, $m(\widehat{MAD}) = m(\widehat{BDC}) = \alpha$ elde edilir.

$DF = BC$ olduğu için bu doğru parçalarının gördükleri yaylar da eşit olacaktır. Buradan $m(\widehat{DAF}) = m(\widehat{BDC})$ elde edilir. AMD üçgeninin açıları incelenirse $\varphi = \alpha + \gamma$ olduğu görülür. APN üçgeninden $m(\widehat{ANP}) = \varphi - \alpha = \gamma = m(\widehat{ACB})$ bulunur. Dolayısı ile $NP \parallel BC$ dir ve bu da N nin AC nin orta noktası olduğunu gösterir.

109. ABC üçgeni, A noktasında dik açılı olsun. A köşesinden çizilen açıortay BC kenarını, D noktasında kessin. Dolayısıyla, $s(\widehat{DAB}) = 45^\circ$ olur. $|CD| = 1$ ve $|BD| = |AD| + 1$ ise, AC ve AD uzunluklarını bulunuz.

Çözüm. Çeşitli üçgenlere, sinüs kuralı, kosinüs kuralı ve Pisagor teoremi uygulanabileceğinden, bu problemin bir kaç çözümünün olabileceğine hiç şüphe yoktur. Öncelikle AD uzunluğunu bulalım. $|BD| = d$ olsun. Dolayısıyla, $|AD| = d - 1$ olur. Sinüs kuralını, sırasıyla CAD ve ABD üçgenlerine uygulayarak,

$$\begin{aligned} (\sin C)/(d-1) &= (\sin 45^\circ)/1 = 1/\sqrt{2} \\ (\sin B)/(d-1) &= (\sin 45^\circ)/d = 1/(d\sqrt{2}) \end{aligned}$$

eşitliklerini elde ederiz. $\sin B = |AC|/|BC| = \cos C$ olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla,

yukarıdaki iki eşitlikte; her iki tarafın karesini alıp, taraf tarafa toplarsak,

$$1/(d-1)^2 = 1/2 + 1/(2d^2)$$

eşitliğini buluruz. Eşitliğin her iki tarafını $2d^2(d-1)^2$ ile çarpıp, gerekli sadeleştirmeleri yaparsak

$$d^4 - 2d^3 - 2d + 1 = 0$$

denklemini elde ederiz. Dördüncü dereceden denklemleri çözmek zor olmasına rağmen, bu özel denklemin derecesini, bir dönüşüm yaparak yarıya indirebiliriz. Denklem katsayılar dizisinin $(1, -2, 0, -2, 1)$ palindrom (tersinden de aynı şekilde okunabilen sözcük ya da cümle) şeklinde olduğuna dikkat edelim. $d = 0$ bir kök olmadığı için, denklemi d^2 ile bölersek,

$$d^2 - 2d - 2/d + 1/d^2 = 0$$

denklemini elde ederiz. $u = d + 1/d$ dönüşümünü yaparsak, $u^2 = d^2 + 1/d^2 + 2$ olur. Dolayısıyla,

$$u^2 - 2u - 2 = (u - 1)^2 - 3 = 0$$

denklemini elde ederiz. Reel olmayan d değerleri elde edeceğimiz için u 'nun negatif değerini almayız. Bu yüzden,

$$u = d + 1/d = 1 + \sqrt{3} \quad (1)$$

sonucuna ulaşırız. Bu denklemi, d ile çarpıp, yeniden düzenlersek

$$d^2 - (1 + \sqrt{3})d + 1 = 0$$

eşitliğini elde ederiz. İkinci dereceden bu denklemi çözersek $d = \frac{1}{2}(1 + \sqrt{3} \pm \sqrt{2}\sqrt[4]{3})$ buluruz.

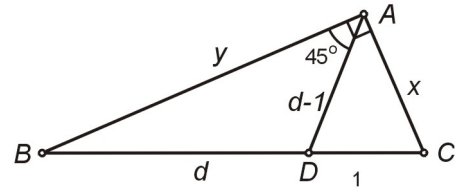
$|AD| = d - 1$ uzunluğu pozitif olmak zorundadır. Dolayısıyla, d 'nin küçük olan değeri 1 'den küçük olduğu için, AD uzunluğu $\frac{1}{2}(-1 + \sqrt{3} + \sqrt{2}\sqrt[4]{3})$ olur.

Şimdi de AC uzunluğunu bulalım.

$|AC| = x$ ve $|AB| = y$ olsun. Sinüs kuralını, sırasıyla CAD ve ABD üçgenlerine uygulayarak,

$$1/\sin 45^\circ = x/\sin ADC$$

$$d/\sin 45^\circ = y/\sin BDA$$

eşitliklerini elde ederiz.

$\sin BDA = \sin(180^\circ - \widehat{ADC}) = \sin ADC$ olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla, $x =$

$\sin ADC / \sin 45^\circ$ ve $y = d \sin ADC / \sin 45^\circ$ 'dir. Bu yüzden, $y = d \cdot x$ olur.

ABC üçgenine Pisagor teoremini uygularsak,

$$x^2 + y^2 = (d + 1)^2$$

denkleminde ulaşırız. $y = d \cdot x$ değişikliğini yaparsak $x^2(d^2 + 1) = (d + 1)^2$ denklemini elde ederiz. Bu yüzden $x^2 = (d^2 + 2d + 1)/(d^2 + 1) = 1 + 2d/(d^2 + 1)$ olur.

(1) 'den $d + 1/d = (d^2 + 1)/d = 1 + \sqrt{3}$ 'tür. Bu yüzden, $2d/(d^2 + 1) = 2/(1 + \sqrt{3})$ olur. Paydayı kareköklü ifadede kurtarmak için, paydayı eşleniğiyle çarparak

$$2d/(d^2 + 1) = 2(\sqrt{3} - 1)/[(1 + \sqrt{3})(\sqrt{3} - 1)] = \sqrt{3} - 1$$

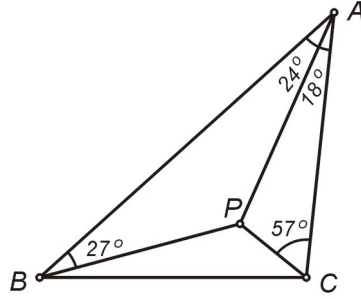
eşitliğini elde ederiz. Bu yüzden, $x^2 = 1 + 2d/(d^2 + 1) = \sqrt{3}$ 'tür.

Dolayısıyla, AC uzunluğu $\sqrt[4]{3}$ olur.

Not AD uzunluğunu bulmak için, ADC üçgenine kosinüs kuralını uygulayarak AC uzunluğunun nümerik değerini buluruz. Ancak, bu denklemden tam sonucu elde etmek oldukça zordur.

$|AB|/|AC| = |BD|/|CD|$ olduğunu ispatlarken, ABC üçgeninin dik olması gerçeğini kullanmadığımıza dikkat etmeliyiz. Aslında bu, açıortay teoremi olarak bilinen genel bir sonuçtur.

110. ABC üçgeni içerisinde PAC açısı 18° , PCA açısı 57° , PAB açısı 24° ve PBA açısı 27° olacak şekilde bir P noktası olduğuna göre, ABC üçgeninin ikizkenar olduğunu gösteriniz.

Çözüm. $\widehat{PBC}$ açısının ölçüsüne x , $\widehat{PCB}$ açısının ölçüsüne de y diyelim. Üçgenin iç açıları toplamı 180 olacağından;

$$18 + 24 + 27 + y + x + 57 = 180$$

$$126 + x + y = 180$$

$$x + y = 54$$

tür. O halde $y = 54 - x$ dir.

$\widehat{CAB}$ açısıyla $\widehat{ABC}$ açısının eşit olduğunu göstereceğiz.

PAB , PBC ve PCA üçgenlerine sinüs teoramini uygulayalım;

$$1 = \frac{|PA|}{|PB|} \cdot \frac{|PB|}{|PC|} \cdot \frac{|PC|}{|PA|} = \frac{\sin 27}{\sin 24} \cdot \frac{\sin(54 - x)}{\sin x} \cdot \frac{\sin 18}{\sin 57}$$

Yani,

$$\sin 27 \cdot \sin(54 - x) \cdot \sin 18 = \sin 24 \cdot \sin x \cdot \sin 57 \quad (23)$$

ABC bir ikiz kenar üçgen ise, $x = 15$ olacağı açıktır. Önce $x = 15$ 'in bir çözüm olduğunu gösterelim. $x = 15$ i, (23) de yerine koyarsak ;

$$\sin 27 \cdot \sin 39 \cdot \sin 18 = \sin 24 \cdot \sin 15 \cdot \sin 57$$

elde ederiz. Bu eşitliğe

$$\begin{aligned} 4 \cdot \sin a \cdot \sin b \cdot \sin c &= 2 \sin a [\cos(b - c) - \cos(b + c)] \\ &= \sin(a - b + c) + \sin(a + b - c) - \sin(a - b - c) - \sin(a + b + c) \end{aligned}$$

dönüşüm formülünü uygularsak

$$\sin 6 + \sin 48 - \sin(-30) - \sin 84 = \sin 66 + \sin(-18) - \sin(-48) - \sin 96$$

bulunur.

$$\sin 96 = \sin(180 - 96) = \sin 84$$

olduğundan bu eşitlik de

$$\frac{1}{2} + \sin 18 = \sin 66 - \sin 6$$

olarak sadeleşir. Sinüs-Kosinüs dönüşüm formüllerini kullanacak olursak

$$\sin 66 - \sin 6 = 2 \cdot \cos 36 \cdot \sin 30 = \cos 36$$

ve

$$\sin 18 = \cos 72$$

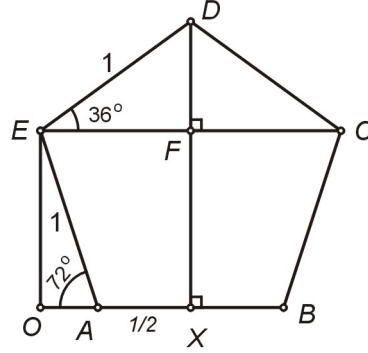
olduğu görülür. O halde denklemimiz

$$\cos 36 - \cos 72 = \frac{1}{2}$$

haline gelir.

Şimdi şekildeki gibi bir kenarının uzunluğu 1 olan düzgün bir $ABCDE$ beşgenini ele alalım.

$ABCDE$ düzgün beşgen olduğu için $m(\widehat{OAE}) = 72$ dir. $|EC|$, $|AB|$ ye paralel olduğundan $m(\widehat{CEA}) = 72$ derecedir. $\widehat{AED}$ açısının bütünleyeni de 72 olduğundan $m(\widehat{DEC}) = 180 - 72 - 72 = 36$ dir. Ayrıca $|DX|$, $|AB|$ iki eşit parçaya ayırır.

Buradan $|AX| = |OX| - |OA| = |EF| - |OA| = -\cos 72 + \cos 36 = \frac{1}{2}$ denklemimizi sağlar. Bu da, buraya kadar ki adımları tersden izlersek, $x = 15$ in bir çözüm olduğunu gösterir.

(23) numaralı denklem, $0 < x < 54$ olmak üzere bir k pozitif sayısı için, $\frac{\sin x}{\sin(54-x)} = k$ şeklindedir. $\sin x$ fonksiyonu kesin artan ve sürekli bir fonksiyon olduğu için $\sin(54-x)$ de kesin azalan ve sürekli bir fonksiyondur. O halde $\frac{\sin x}{\sin(54-x)}$ kesin artan ve sürekli bir fonksiyondur ve her k değerini yalnızca bir defa alır. Dolayısıyla $x = 15$ tek çözümdür.

Dolayısıyla ABC üçgeni ikiz kenar üçgendir.

111. Dar açılı bir üçgenin iç açılarını A, B ve C ile gösterelim.

$$\begin{aligned}\sin A + \sin B + \sin C &> 2 \\ \cos A + \cos B + \cos C &> 1 \\ \tan\left(\frac{A}{2}\right) + \tan\left(\frac{B}{2}\right) + \tan\left(\frac{C}{2}\right) &< 2\end{aligned}$$

eşitsizliklerini gösteriniz.

Çözüm.

- $[0, \frac{\pi}{2}]$ aralığında $y = \sin x$ fonksiyonu ile $y = \frac{2}{\pi}x$ doğrusunun kesişim noktaları

$(0, 0)$ ve $(\frac{\pi}{2}, 1)$ noktalarıdır. $(0, \frac{\pi}{2})$ açık aralığında $y = \sin x$ içbükey olduğundan her $x \in [0, \frac{\pi}{2}]$ için $\sin x \geq \frac{2}{\pi}x$ dir. $A + B + C = \pi$ ve $0 < A, B, C \leq \frac{\pi}{2}$ olduğundan (eşitlik sadece bir durumda mümkündür) $\sin A + \sin B + \sin C > \frac{2}{\pi}(A + B + C) = 2$ bulunur.

- $[0, \frac{\pi}{2}]$ aralığında $y = \cos x$ fonksiyonu ile $y = 1 - \frac{2}{\pi}x$ doğrusunun kesişim noktaları $(0, 1)$ ve $(\frac{\pi}{2}, 0)$ noktalarıdır. $(0, \frac{\pi}{2})$ açık aralığında $y = \cos x$ içbükey olduğundan her $x \in [0, \frac{\pi}{2}]$ için $\cos x \geq 1 - \frac{2}{\pi}x$ dir. Yani, $\cos A + \cos B + \cos C > 3 - \frac{2}{\pi}(A + B + C) = 1$ dir.
- $[0, \frac{\pi}{4}]$ aralığında $y = \tan x$ fonksiyonu ile $y = \frac{4}{\pi}x$ doğrusunun kesişim noktaları $(0, 0)$ ve $(\frac{\pi}{4}, 1)$ noktalarıdır. $(0, \frac{\pi}{4})$ açık aralığında $y = \tan x$ dışbükey olduğundan $(0 < x < \frac{\pi}{4}$ ise $\frac{d}{dx}(\tan x) = \sec^2 x > 0$ dir) $x \in [0, \frac{\pi}{4}]$ için $\tan x \leq \frac{4}{\pi}x$ dir. Yani, $\tan A + \tan B + \tan C < \frac{4}{\pi}(\frac{A}{2} + \frac{B}{2} + \frac{C}{2}) = 2$ dir.

112. Bir ABC üçgeninde $m(\widehat{BAC}) = 60^\circ$ ve $|AB| \neq |AC|$ olsun. Ayrıca $\widehat{BAC}$ açısının açı ortayı AD doğrusu ve AD doğrusuna A noktasında dik olan ϵ doğrusunun BC ile kesiştiği nokta, $|BE| = |AB| + |AC|$ şartını sağlayan E noktası olsun. Bu durumda ABC üçgeninin $\widehat{ABC}$ ve $\widehat{BCA}$ açılarını bulunuz.

Çözüm. $|AB| \neq |AC|$ olduğundan, açı ortay AD , BC doğrusuna dik olamaz yani, $m(\widehat{DAB}) \neq 90^\circ$ olur ve dolayısıyla $m(\widehat{xAD}) + m(\widehat{BDA}) \neq 180^\circ$ olduğu görülür. Bu nedenle $x'Ax$ ve BC doğruları kesişir.

Bu durumda iki ayrı durum olasıdır:

- (a) Aşağıdaki şekilde de görülebileceği gibi $m(\widehat{BDA}) \neq 90^\circ$, $m(\widehat{xAD}) + m(\widehat{BDA}) \neq 180^\circ$ ve $x'Ax$ ile BC doğruları BC doğrusunun B noktası tarafında bir E noktasında kesişmektedir.

Burada AB kenarının B noktası tarafına olan kısmında $|AZ| = |AC|$ olacak şekilde bir Z noktası olsun. Bu durumda $|BZ| = |AB| + |AC| = |BE|$ olur.

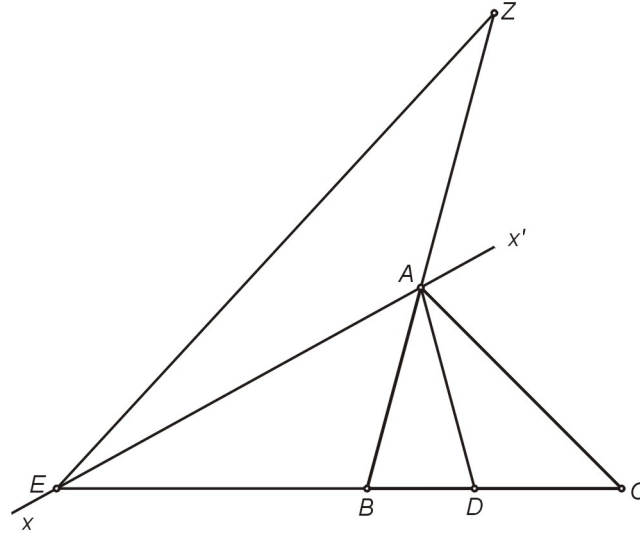
Dolayısıyla BEZ üçgeni bir ikizkenar üçgen ve

$$\omega = m(\widehat{BEZ}) = m(\widehat{BZE}) = \frac{m(\widehat{ABC})}{2}$$

olur.

Ayrıca AE kenarını ortak bulunduran EAC ve EAZ üçgenleri, $|AC| = |AZ|$ ve $m(\widehat{EAC}) = m(\widehat{EAZ})$ olduğundan eş üçgenlerdir. Buradaki eşitlik

$$m(\widehat{EAC}) = 180^\circ - m(\widehat{CAx'}) = 180^\circ - m(\widehat{ZAx'}) = m(\widehat{EAZ})$$

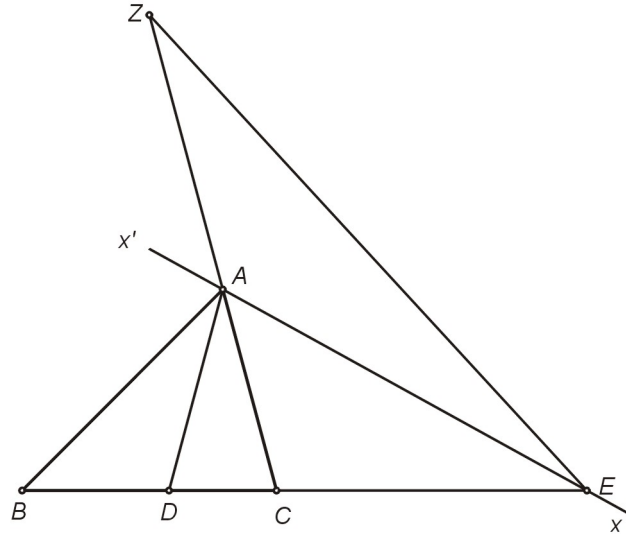

olmasından ve $x'Ax \perp AD$ olduğundan $x'Ax$ doğrusu CAZ açısının ve ZAC dış açısının açısı ortayı olmasından kaynaklanmaktadır.

Dolayısıyla $m(\widehat{BCA}) = m(\widehat{AZE}) = \omega \Rightarrow 180^\circ - (m(\widehat{ABC}) + m(\widehat{BAC})) = \omega \Rightarrow 180^\circ - (2\omega + 60^\circ) = \omega \Rightarrow \omega = 40^\circ$ olur ve buradan da $m(\widehat{ABC}) = 2\omega = 80^\circ$ ve $m(\widehat{BCA}) = 40^\circ$ değerleri bulunur.

- (b) Aşağıdaki şekilde de görülebileceği gibi $m(\widehat{BDA}) > 90^\circ$ olduğunda, $x'Ax$ ile BC doğruları BC doğrusunun C noktası tarafında bir E noktasında kesilmektedir. Burada AB doğrusunu A noktası tarafına doğru, $|AZ| = |AC|$ olacak şekilde, bir Z noktasına kadar uzatalım. Bu durumda, (a) durumundaki gibi, BEZ üçgeni yine ikizkenar üçgen olur ve yukarıdakine benzer bir yöntemle $m(\widehat{ABC}) = 20^\circ$ ve $m(\widehat{BCA}) = 100^\circ$ değerleri bulunur.

113. Kenar uzunlukları 1, 2, 3 ve 4 birim olan bir dörtgenin alanının en büyük değeri nedir?

Çözüm. Şekilde gösterildiği kenar uzunlukları 1, 2, 3, 4 birim olan $ABCD$ dışbükey dörtgeninde B ve D köşelerini birleştirelim ve $|BD| = x$ diyelim. Dörtgeni $(|AB|, |BC|, |CD|, |DA|) = (1, 2, 3, 4)$ şeklinde düşünmek yerine değişik kombinasyonlar da düşünebilirdik. Bu kombinasyonlardan, $(1, 2, 3, 4) = (1, 4, 3, 2), (1, 2, 4, 3) = (1, 3, 4, 2)$ ve $(1, 3, 2, 4) = (1, 4, 2, 3)$ olduğu açıktır. Aslında, kapattıkları bölgelerin alanları her üç durumda da eşittir. Çünkü, her hangi bir kombinasyonu, diğer kombinasyonlardan, karşılıklı köşeleri birleştirip oluşan üçgenlerin ortak olmayan kenarlarını yer değiştirmekle elde edebiliriz.

Biz, şekildeki durumu ele alıp, alanın en büyük değerini bulmaya çalışacağız. Heron formülünden, kenarları a, b, c br olan bir üçgenin alanının, $s = (a + b + c)/2$ olmak üzere,

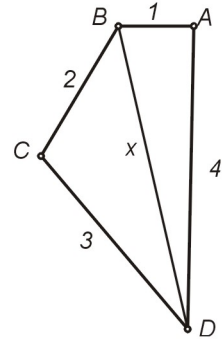
$$Alan = \sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)}$$

olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla

$$Alan(BCD) = \sqrt{(25-x^2)(x^2-1)}/4 \quad \text{ve} \quad Alan(ABD) = \sqrt{(25-x^2)(x^2-9)}/4$$

olarak elde edilir. Buradan, $Alan(ABCD) = (\sqrt{(25-x^2)(x^2-1)} + \sqrt{(25-x^2)(x^2-9)})/4$ olur. $u = x^2$ ve $A = Alan(ABCD)$ diyelim.

$$4A = \sqrt{(25-u)(u-1)} + \sqrt{(25-u)(u-9)}$$

ifadesinin her tarafının u ya göre türevini alırsak,

$$4 \cdot \frac{dA}{du} = \frac{13-u}{\sqrt{(25-u)(u-1)}} + \frac{17-u}{\sqrt{(25-u)(u-9)}}$$

elde edilir. $dA/du = 0$ ise $(u-13)/\sqrt{u-1} = (17-u)/\sqrt{u-9}$ ve bu ifadenin karesi alınırsa $(u-13)^2(u-9) = (17-u)^2(u-1)$ bulunur. Bu denklemden ifadeler açılırsa $u^3 - 35u^2 + 403u - 1521 = u^3 - 35u^2 + 323u - 289$, buradan da $u = 15.4$ olur.

Dolayısıyla, $4A = \sqrt{9.6}(\sqrt{14.4} + \sqrt{6.4}) = 8\sqrt{6}$ ve $A = 2\sqrt{6}$ birim² olarak elde edilir.

Brahmagupta formülünü kullanarak çözüm: Kenar uzunlukları a, b, c, d br olan bir dış bükey dörtgenin alanı, $s = (a + b + c + d)/2$ ve α karşılıklı iki iç açının toplamının yarısı olmak üzere, $Alan = \sqrt{(s-a)(s-b)(s-c)(s-d) - abcd \cos \alpha}$ dir. Alanın en büyük değerinin $\alpha = 90^\circ$ için elde edileceği açıktır. (Bu durumda karşılıklı açılar toplamı 180° olacağı için, dörtgenin aslında bir kirişler dörtgeni olduğuna dikkat ediniz.) Dolayısıyla kenar uzunlukları 1, 2, 3, 4 birim olan dörtgenin alanın en büyük değeri $2\sqrt{6}$ birim² olarak elde edilir.

114. AB ve CD kenarları paralel olan bir $ABCD$ yamuğunda $m(\widehat{DAB}) = 6$ ve $m(\widehat{ABC}) = 42$ dir. AB kenarında $m(\widehat{AXD}) = 78$ ve $m(\widehat{CXB}) = 66$ olacak şekilde bir X noktası bulunmaktadır. $|AB|$ ve $|CD|$ doğru parçaları arasındaki uzaklık 1 ise $AD + DX - (BC + CX) = 8$ olduğunu gösteriniz.

Çözüm. D köşesinden AX kenarına bir dikme indirelim. Bu dikmenin uzunluğu 1 olur. Aynı şekilde C köşesinden de BX kenarına bir dikme indirelim. Bu dikmenin uzunluğu da 1 olacaktır. Buradan $|AD| = \csc(6^\circ)$, $|DX| = \csc(78^\circ)$, $|BC| = \csc(42^\circ)$ ve $|CX| = \csc(66^\circ)$ olarak yazılabilir. Yani $AD + DX - (BC + CX) = \csc(6^\circ) + \csc(78^\circ) - \csc(42^\circ) - \csc(66^\circ)$ dir. $x = 6^\circ, x = 78^\circ, x = -42^\circ, x = 30^\circ$ ve $x = -66^\circ$ için $\sin(5x) = \frac{1}{2}$ 'dir. De Moivre teoremi³ kullanarak $\sin(5x)$ 'i, $\sin(x)$ cinsinden yazalım. De Moivre teoreminde n yerine 5 yazıp, eşitliğin sağ tarafını binom açılımını kullanarak açıp, karmaşık terimleri eşitlesek

$$\begin{aligned} \sin(5x) &= \sin^5(x) - 10\sin^3(x)\cos^2(x) + 5\sin(x)\cos^4(x) \\ &= \sin^5(x) - 10\sin^3(x)(1 - \sin^2(x)) + 5\sin(x)(1 - \sin^2(x))^2 \\ &= 16\sin^5(x) - 20\sin^3(x) + 5\sin(x) \end{aligned}$$

elde edilir.

³De Moivre teoremi: n bir tamsayı olmak üzere, herhangi bir x gerçel sayısı için

$$\cos(nx) + i\sin(nx) = (\cos(x) + i\sin(x))^n$$

Cebirin temel teoremi kullanılarak, bu denklemin 5 kökü olduğu bulunur. Denklem de $\sin(x)$ yerine s yazalım.

$$16s^5 - 20s^3 + 5s = \frac{1}{2} = 32s^5 - 40s^3 + 10s - 1 = 0 \quad (24)$$

$s = \frac{1}{2}$ (24) numaralı denklemin bir kökü olduğu için, (24)

$$(2s - 1)(16s^4 + 8s^3 - 16s^2 - 8s + 1 = 0) \quad (25)$$

olarak genişletilebilir. (25) numaralı denklemden elde edilen $16s^4 + 8s^3 - 16s^2 - 8s + 1 = 0$ denkleminin kökleri $\sin(6^\circ)$, $\sin(78^\circ)$, $\sin(-42^\circ)$ ve $\sin(-66^\circ)$ 'dir. Bu denklemi s^4 e bölüp, denklemde $t = \frac{1}{s}$ yazarsak yeni denkleminiz

$$t^4 - 8t^3 - 16t^2 + 8t + 16 = 0$$

ve kökleri de $\operatorname{cosec}(6^\circ)$, $\operatorname{cosec}(78^\circ)$, $\operatorname{cosec}(-42^\circ)$ ve $\operatorname{cosec}(-66^\circ)$ olur. $ax^4 + bx^3 + cx^2 + dx + e$ cinsinden bir denklemde kökler toplamı $-\frac{b}{a}$ olduğu için

$$\begin{aligned} & \operatorname{cosec}(6^\circ) + \operatorname{cosec}(78^\circ) + \operatorname{cosec}(-42^\circ) + \operatorname{cosec}(-66^\circ) \\ &= \operatorname{cosec}(6^\circ) + \operatorname{cosec}(78^\circ) - \operatorname{cosec}(42^\circ) - \operatorname{cosec}(66^\circ) \\ &= \frac{-(-8)}{1} = 8 \end{aligned}$$

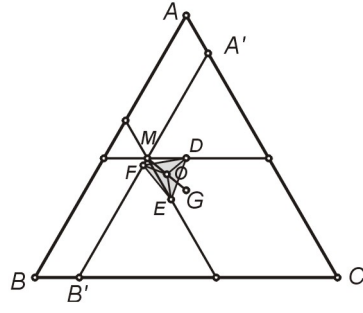
bulunur.

115. Bir ABC eşkenar üçgeni verilsin. Ağırlık merkezi G olsun. M noktası herhangi bir iç nokta olmak üzere, $|MG|$ nin orta noktası O olsun. M noktasından geçen uç noktaları ABC üçgeninin kenarları üzerinde olan kenarlara paralel doğru parçaları çizilsin.

- a. O noktasının doğru parçalarının orta noktalarına uzaklıklarının eşit olduğunu gösteriniz.
- b. Doğru parçalarının orta noktalarının bir eşkenar üçgenin köşeleri olduğunu gösteriniz.

Çözüm.

- a. D, E, F noktaları sırasıyla $|BC|$, $|CA|$, $|AB|$ doğru parçalarına paralel doğru parçalarının orta noktaları olsun. $|CF|$, $|MF|$ ye paraleldir yani G noktasından geçer. Dolayısıyla GFM üçgeninin F açısı diktir ve $|MG|$ hipotenüstür. Yani, $|OF| = \frac{1}{2} |MG|$ dir. Benzer şekilde $|OD| = |OE| = \frac{1}{2} |MG|$ dir.
- b. D, R, F, G, M noktaları O merkezli çember üzerindedirler. Simetriden dolayı, M noktasının $m(\widehat{FGD})$ nin iç noktası olduğu kabul edilsin. $m(\widehat{FOD}) = m(\widehat{FOM}) +$

$m(\widehat{MOD}) = 360^\circ - 2 \cdot m(\widehat{FMG}) - 2 \cdot m(\widehat{GMD}) = 360^\circ - 2 \cdot m(\widehat{FMD}) =$
 $360^\circ - 240^\circ = 120^\circ$ bulunur. Ayrıca, $m(\widehat{FOE}) = m(\widehat{FOG}) + m(\widehat{GOE}) = 2 \cdot$
 $m(\widehat{OMF}) + 2 \cdot m(\widehat{OME}) = 2 \cdot m(\widehat{FME}) = 120^\circ$ dir. Yani, $m(\widehat{EOD}) = 120^\circ$ dir.
 Sonuç olarak D, E, F çemberi üç eşit yaya böler, yani DEF üçgeni eşkenardır.

KAYNAKLAR

Bu kitaptaki problemler <http://www.qbyte.org/puzzles/p001s.html> adlı web sitesinden Genç Balkan matematik olimpiyatlarından ve Arnavutluk, Avusturya, Beyaz Rusya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Çin, Estonya, Hırvatistan, İngiltere, İran, İrlanda, İtalya, Japonya, Kanada, Kore, Romanya, Rusya, Slovakya, Tayland, Vietnam ile Yunanistan’da düzenlenen ulusal matematik yarışmalarından alınmıştır.